

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra psychologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Možnosti psychobiografie v českém kulturním prostředí
Possibilities of Psychobiography in Czech Cultural Environment

Bc. Aneta Flíčková

Vedoucí práce: Mgr. Martin Brummer, Ph.D.

Studijní program: Psychologie

Studijní obor: Psychologie

2024

Odevzdáním této diplomové práce na téma *Možnosti psychobiografie v českém kulturním prostředí* potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 15.dubna 2024

Poděkování

Ráda bych zde vyjádřila mé poděkování mému vedoucímu práce, Mgr. Martinu Brummerovi, Ph.D., který moji práci svědomitě vedl. Spíše symbolické poděkování patří i analyzovaným osobám, které jsem si pro svoji práci vybrala – doktoru Karlu Kramářovi, doktoru Edvardu Benešovi a Jiřímu Stříbrnému.

ABSTRAKT

Diplomová práce řeší problematiku aplikace psychologických teorií v rámci tvorby psychobiografického textu. Nejdříve popisují historické pozadí vývoje psychobiografického přístupu a hlavní metodologické postupy v psychobiografickém výzkumu. Poté následuje rozboru jednotlivých kategorií, které byly u této interpretace použity. Návrhy interpretací pro tvorbu budoucího psychobiografického textu vznikaly z textu ryze autobiografického (dostupné paměti analyzovaných osobností). Pracuji zde s tématem psychobiografie jako se základní metodou psychologického zkoumání, které aplikuji na přední politiky československé politické scény v první polovině dvacátého století. Jmenovitě se jedná o doktora práv Karla Kramáře, profesora Edvarda Beneše a novináře Jiřího Stříbrného. Zvolené psychologické optiky, skrze které jsou tyto analyzované prameny interpretovány, jsou Kohutova teorie o tvorbě self a Adlerova teorie zabývající se úsilím o nadřazenost. Tyto interpretace jsou v závěrečné kapitole této diplomové práce kriticky zhodnoceny a je popsána využitelnost daných pramenů pro další psychobiografické zkoumání.

Výstupem práce je zjištění, že možnosti interpretace jsou do velké míry závislé na schopnostech badatele. Je nutné, aby badatel vhodně zvolil interpretační rámec, který by byl následně pro analyzovaná data vystihující. Je také možné říci, že kvalita interpretačního rámce se odvíjí od kvality analýzy pramenných dat. Pokud primární data nejsou obsahově významná, je psychobiografické zpracování velice obtížné. V této práci navrhuji právě postup interpretace zvolených subjektů a hodnotím jejich potenciál pro následný výzkum.

KLÍČOVÁ SLOVA

Kramář; Beneš; Stříbrný; psychobiografie; 20.století; psychoanalýza

ABSTRACT

This diploma thesis deals with the issue of the application of psychological theories in the framework of the creation of a psychobiographical text. First, I describe the historical background of the development of the psychobiographical approach and the main methodological procedures in psychobiographical research. Then I analyze the individual categories that were used in the subsequent interpretation. Proposals for interpretations for the creation of a future psychobiographical text arose from a purely autobiographical text (available memoirs of the analyzed personalities). I work here with the topic of psychobiography as a basic method of psychological research, which I apply to the leading politicians of the Czechoslovak political scene in the first half of the twentieth century. Namely, they are doctor of law Karel Kramář, Professor Edvard Beneš and journalist Jiří Stříbrný. The chosen psychological lenses through which these analyzed sources are interpreted are Kohut's theory on the creation of self and Adler's theory dealing with the striving for superiority. These interpretations are critically evaluated in the final chapter of this diploma thesis, and the usability of the given sources for further psychobiographical research is described.

The output of this work is the finding that the possibilities of interpretation are largely dependent on the abilities of the researcher. It is necessary for the researcher to appropriately choose an interpretive framework that would subsequently be appropriate for the analyzed data. It is also possible to say that the quality of the interpretive framework depends on the quality of the analysis of the source data. If the primary data is not significant in terms of content, psychobiographical processing is very difficult. This thesis will propose the procedure of interpretation of the selected subjects and evaluate their potential for subsequent research.

KEYWORDS

Kramar; Benes; Stribrny; 20th century; psychoanalysis

Obsah

1. Teoretická část	3
1.1. Metoda psychobiografie	3
1.1.1. Pojetí psychobiografie podle Williama Todda Schultze (2005).....	3
1.1.2. Pojetí psychobiografie podle Avnera Falka (1985) – užší pojetí politické psychobiografie	11
1.2. Kulturní, historické a politické pozadí s důrazem na období života analyzovaných osobností.....	14
1.2.1. Myšlenka panslavismu, realisté (přelom 19. a 20.století).....	14
1.2.2. První světová válka.....	15
1.2.3. Vznik ČSR, období první republiky	16
1.2.4. Krize v ČSR	17
1.2.5. Období druhé republiky a protektorát Čechy a Morava	18
1.2.6. Průběh druhé světové války	18
1.2.7. Poválečná léta a nástup komunismu (40. a 50. léta 20.století).....	19
1.3. Psychologické teoretické optiky využité v praktické části práce	20
1.3.1. Teorie Heinze Kohuta – tvorba <i>self</i>	20
1.3.2. Teorie Alfreda Adlera – úsilí o nadřazenost.....	21
2. Výzkumná část	24
2.1. Kramář aneb rebelant srdcem i duší	24
2.1.1. Biografické údaje Karla Kramáře.....	24
2.1.2. Rozbor Karla Kramáře pro kategorizaci	25
2.1.3. Kategorizace Kramářových Pamětí	39
2.1.4. Interpretace Kramáře skrze optiku Kohutovy teorie	43
2.1.5. Interpretace Kramáře skrze optiku Adlerova komplexu méněcennosti	46
2.2. Beneš aneb živoucí odkaz Masaryka	48
2.2.2. Biografické údaje Edvarda Beneše	48
2.2.3. Rozbor Edvarda Beneše pro kategorizaci	49
2.2.4. Kategorizace Benešových Pamětí	59
2.2.5. Interpretace Beneše skrze optiku Kohutovy teorie	60
2.2.6. Interpretace Beneše skrze optiku Adlerova komplexu méněcennosti	65
2.3. Stříbrný aneb životem zklamaný vězeň.....	67
2.3.2. Biografické údaje Jiřího Stříbrného.....	67

2.3.3. Rozbor Jiřího Stříbrného pro kategorizaci	68
2.3.4. Kategorizace Stříbrného Paměti	74
2.3.5. (Ne-)možnosti interpretace Stříbrného skrze optiku Kohutovy a Adlerovy teorie	76
2.4. Vzájemná komparace využitelnosti autobiografického textu pro tvorbu psychobiografie	78
3. Závěr	85
4. Seznam použitých informačních zdrojů	87

Úvod

Psychobiografie je formát, který jsem si vybrala pro svoji diplomovou práci z důvodu mého osobního zájmu o historii a také z toho důvodu, že jsem měla již možnost se s metodou psychobiografie seznámit během zpracovávání mé bakalářské práce na téma *Psychobiografie Jindřicha VIII.* Metoda psychobiografie se využívá neustále. Ve své diplomové práci se věnuji především míře možností zapojení formátu psychobiografie do českého kulturního prostředí.

Cílem této diplomové práce je kvalitativně zaměřená přehledová studie mapující možnosti psychobiografie prostřednictvím komparace využitelnosti nalezených primárních pramenů (pamětí) od tří významných osob první poloviny 20. století, u kterých hodnotím jejich kvalitu pro zpracování.

Vybranými osobnostmi jsou: Karel Kramář, Jiří Stříbrný a Edvard Beneš. Respektive komparuji získaný pramenný materiál mezi sebou navzájem: hodnotím kvalitu dostupných pramenů, nalézám jednotné vzorce chování a uvažování u jednotlivých subjektů, navrhuji interpretace těchto vzorců podle zvolených teorií a hodnotím využitelnost vybraných teorií a popisuji výhody a nevýhody daných teorií.

Tyto osobnosti byly vybrány, jelikož se velkou měrou podílely na tvorbě československé politické scény v první polovině 20. století a dále jsou osobami, které disponují sepsanými paměťmi. Navíc je známo, že se mezi nimi, navzdory počátečním kladným vztahům, podobným politickým názorům a vzájemnému respektu, rozhořel spor okolo směřování československé politiky po první světové válce. Tento spor považuji, vedle jeho významnosti v udávání směru společenského dění v Československu, za další důvod k výběru uvedených osob, jelikož poukazuje na vzájemné ovlivňování subjektů. U subjektů hodnotím na základě pramenného materiálu jejich potenciální využitelnost k budoucí tvorbě psychobiografického textu. Nalézám jednotné vzorce chování a uvažování u jednotlivých subjektů a navrhuji interpretace těchto vzorců podle zvolených teorií.

Nastiňuji psychologické teorie (vycházející převážně z psychoanalytického směru), které by se v rámci budoucího zpracování daného psychobiografického textu daly do větší hloubky aplikovat na jednotlivé osoby. Soustředím se na významnost událostí, které subjekty považují za podstatné a hledám v nich vzorce chování a myšlení, které se dají

vyložit v rámci teorií, které vycházejí především z psychoanalytického spektra. Důraz je kladen na to, co akcentuje osoba v sepsaných pamětech jako důležité a co považuje naopak za nepodstatné. Tyto „podstatnosti“ slučuji do kategorií, mezi kterými jsou nalezeny podobnosti, opakující se vzorce, které by mohly dát dohromady jeden velký „příběh“ jedincova života nebo více menších „příběhů“, které by se daly psychoanalyticky vyložit. Jinými slovy, ve své diplomové práci se snažím dojít k tomu, co Schultz (2005b) označuje za nalezení markerů a prototypických scén, na kterých budu aplikovat dostupné teorie, které by se mohly hodit pro interpretaci daného vzorce úvah. Na základě analýzy pamětí politických osobností se zabývám tím, jestli daná osoba může být na základě těchto pamětí kvalitně interpretována a hodnotím využitelnost vybraných teorií. Dále popisuji výhody a nevýhody daných teorií pro budoucí použití v dalším psychobiografickém bádání.

1. Teoretická část

1.1. Metoda psychobiografie

Psychobiografie je metoda, který se používá již od dob Freuda, který analyzoval autobiografický text od Leonarda da Vinciho. V následujících podkapitolách se soustředím nejdříve na širší hledisko v obsáhlém sborníku od profesora psychologie na oregonské univerzitě W. T. Schultze (2005) a poté izraelského psychoanalytika A. Falka, (1985) který se více věnuje tématu politické psychobiografie a limitům, které se k tvorbě psychobiografie vážou.

1.1.1. Pojetí psychobiografie podle Williama Todda Schultze (2005)

Ve vypracovávání své diplomové práce se řídím především doporučeními, která jsou obsažena ve sborníku organizovaném psychologem Williamem T. Schultzem.

1.1.1.1. Co je psychobiografie?

Schultz (2005a) se podle svých slov „snaží najít využití psychobiografie v na poli psychologie, rozlišit dobrou a špatnou psychobiografii a najít optimální strukturu pro její tvorbu“. Hlavně první část sborníku *Handbook of Psychobiography* (2005) se soustředí na nalezení cesty, jak dobře provést úvodní a základní kroky, aby vznikla „dobrá“ psychobiografie. Vznik psychobiografie podmiňuje mysl badatele, která se, vyzbrojena poznatky a teoriemi, soustředí na mysl druhého a snaží se zjistit, čím jsou lidé jedineční. Psychobiografie sama se soustředí na jedince a vyzdvihuje jeho jedinečné kvality, které jsou někdy ukryty hlouběji než jiné. Hlavními účely, kvůli kterým je záhodno se o psychobiografii na vědeckém poli zajímat, je nabytí schopnosti poznat druhého a zároveň poznat sám sebe, jelikož přináší mnoho teorií, kterými by se mohl vysvětlit život druhého i náš. Pro to, abychom dosáhli takto hlubokého porozumění druhé osobě, porozuměli jejím volbám, rozhodnutím a tomu, proč se stala tím, čím se stala, je nutné jí důkladně znát. Ani terapie nemůže probíhat úspěšně, pokud terapeut nedisponuje vhledem do druhého člověka a nepochopí ho. Tedy nezkoumat jedince v rámci nějaké ohraničené zkušenosti, ale brát v úvahu celý jeho život, produkty jeho životní tvorby, deníky nebo například paměti. A právě takto se dochází k úspěšnému porozumění. Tím, že určitým způsobem vykládáme člověka, přinášíme do jeho příběhu ucelenost, smysluplnost. Ovšem měli bychom se vyvarovat zařazení něčeho života do chlívečku diagnózy. Ohraničit jeho život jedním slovem je to jedna z největších chyb, co můžeme udělat. To

se děje například na základě vybrání pouze životních dat, která potvrzují nějakou předem vykonstruovanou teorii, která se pozorujícímu zdá jako možná a přikládá jí takový důkaz, že kvůli ní má zúžený pohled na jedince jako celek, redukuje svůj pohled na malé místo v životě pozorovaného, že si ani neuvědomuje, co onou úzkoprsostí ztrácí.

1.1.1.2. Principy tvorby psychobiografie

Schultz doporučuje, abychom si ke studiu a výkladům nevybírali subjekt, ke kterému se nějak pozitivně nebo negativně vztahujeme. *Objektivní nestrannost* je v tomto případě na místě, jelikož bychom mohli během našeho bádání narazit na to, že se budeme snažit subjekt vykreslit ve výrazněji pozitivnějším nebo negativnějším světle, než ve skutečnosti je. Nutné je najít si i silné a ověřené zdroje, nejlépe opravdu detailní biografii nebo autobiografii. Během četby bychom se měli soustředit na hledání *markerů* života subjektu. Markery jsou v tomto případě význačné události, které se během života jedince staly. Ovšem tyto události musejí být akcentovány samotným subjektem. Nelze udělat to, abychom jim sami přikládali váhu jen proto, že si *myslíme*, že by to tak mělo být. Jako příklad uvádí Schultz (2005b) obsese, které považuje za velice dobré vykládací příběhy, jelikož dávají náznak toho, čím je subjekt skoro až posedlý, co je pro něj to zásadní, na co se v textu opakovaně naráží.

Schulz (2005b) pro četbu textu navrhuje vodítka podle „primárních indikátorů psychologické významnosti“ od I. Alexandra (1990 in Schultz 2005):

- **Frekvence**
  - Počet opakování daného jevu v textu, opakování zkušenosti, tématu, komunikace, vztahového vzorce, ...
- **Primarita**
  - To, co přijde v textu jako první, je nejvíce sdělující, jelikož dává poznat, co je pro subjekt důležité a můžeme uvažovat: „*Co tím chtěl sdělit, že začal zrovna tímto?*“
- **Důraz subjektu samotného**
  - Sám subjekt dává důraz slovy, např. „*to důležité je*“, píše tučně, kurzívou atd.

- Sám subjekt považuje dané události za význačné, proto je musíme akcentovat, ptáme se, proč to tak je a hledáme pro onu význačnost vysvětlení
  - Nebo může docházet k tomu, že vidíme, jak nějakou velice významnou událost, na kterou by reagoval opravdu kdokoli jiný (například úmrtí člena domácnosti atd.) přejde s velice krátkým komentářem a moc slov této události nevěnuje
  - Třetí možností je, že dojde ke špatnému umístění důrazu, místo na onu nutně výraznou a významnou událost akcentuje subjekt něco méně významného nebo až bezvýznamného, že se divíme, proč se tak stalo
- ***Izolace***
    - V textu můžeme narazit na něco, co do proudu myšlenek a událostí, na které se například v kapitole subjekt soustředí, vůbec nezapadá
    - Najednou například přejde do jiného času, zmiňuje událost nebo zkušenost, která přijde jako celek v textu později atd.
- ***Jedinečnost***
    - Jedincem je tato zkušenost akcentována jako nová, dosud nezažitá nebo jiným způsobem jedinečná
    - Ukotveno i ve výběru slov jako „nikdy“, „vždy“, „jenom“ atd.
- ***Nekompletnost, nedodělanost***
    - Subjekt něco zmíní, naznačí, ale nedokončí, neřekne vše podstatné, abychom jako čtenáři došli pochopitelného závěru či závěr není vůbec zmíněn
- ***Chyba, zkreslení, překroucení***
    - Subjekt předkládá zkušenost jinak, než jak je možné se o ní dozvědět z jiných pramenů; neshoduje se jeho prožitá zkušenost s objektivní realitou (například se zmýlí v datu nebo vyloženě lže)
- ***Negace, vynechání***

- Jedná se především o přehnané odmítnutí, kdy subjekt neodpovídá na explicitně vyslovenou otázku; snaží se vehementně odmítnout něco, co nemusí být čtenáři jasné

Těchto vodítek si můžeme všimnout opakovaně. Vyskytují-li se v pramenech určitá vodítka častěji, musíme začít uvažovat o tom, jaký význam nesou v celkovém příběhu člověka. Cílem je vytvořit ze získaných fenoménů nějaký jednotný interpretační rámec. Většinou se tak ale neděje a jedná se o životní markery jedince, kterých je sice více, ale jsou výstižné pro celý život subjektu. Schultz (2005b) pro ně má pojmenování „*prototypické scény*“, které shrnují a popisují vše důležité během života. Má i vodítka, jak ony prototypické scény mezi ostatními rozpoznat:

- Prototypické scény jsou vyvolány velice živě a specificky, s *vyšší emoční intenzitou*
- Prototypická scéna *splývá, prostupuje, prolíná* se do dalších kontextů, aktivit a výroků jedince; prototypické scény jsou vždy připravené „vyjít na scénu“
- Prototypická scéna zobrazena jako *vývojový konflikt* nebo *významný přelom, přechod*
- Prototypické scény se soustředí na *rodinný konflikt* (otcem a dcerou nebo synem a matkou)
- *Neočekávanost, překvapení* narušující rovnováhu; subjekt se cítí překvapen, cítí narušenou rovnováhu a nedokáže si to vysvětlit v rámci zažitých schémat

Na základě naší schopnosti analyzovat text a nalézat tyto prototypické scény můžeme přicházet s různými psychobiografickými hypotézami, které si s postupem času věnovanému analýze potvrzujeme. Může se také stát, že narazíme na takovou významnost, která je tzv. *všeřikající*. Do jediného markeru dokážeme vtěsnat celý životní příběh. Je možné, že může jedinec mít jedinou prototypickou scénu, která pojme celý jeho život rychle a efektivně. Existence prototypických scén je podle Schultze (2005b) možná proto, že člověk zůstává ve svých volbách během let konstantní, což nám dovoluje vyvozovat ucelené závěry o jedincově životě. Ještě dodává, že žádná prototypická scéna nedisponuje šťastným obsahem, jelikož její součástí je vždy pocit zmatku, neočekávanost,

zmatek, narušení rovnováhy, kontrast a emoční náboj, což pro subjekt není spojeno s pozitivními konotacemi.

Cílem psychobiografie je nacházet, popisovat a analyzovat jedincovy prototypické momenty. A jak analyzovat, abychom dosahovali validních výsledků? Runyan (2005b) nabízí čtyři způsoby, kterými zacházíme s různými interpretacemi:

1. Musíme předpokládat, že všechny lidské skutky a jednání mají více než jednu příčinu, více než jeden význam.
2. Musíme počítat s tím, že každé z možných vysvětlení se soustřeďuje na jiné aspekty toho samého časového úseku, který se snažíme interpretovat.
3. Musíme mít na paměti, že některá vysvětlení nejsou platná, a z těch, které jsou, musíme vysoudit jejich *relativní důvěryhodnost*, tedy jinými slovy musíme kriticky hodnotit a vybírat, kterou interpretaci můžeme považovat za jistější, a které můžeme rovnou vyloučit.
4. Musíme přijmout i fakt, že všechny symbolické interpretace jsou náhodné, tudíž je jich bezpočet a žádná není „správnější“ než druhá

Runyan (2005b) demonstruje postup validizace na případu nizozemského malíře Vincenta van Gogha, kde se snaží zhodnotit interpretace jeho slavného uříznutého ucha.

Ona kritická evaluace, kterou je nutné provést, abychom se mohli v rámci psychobiografie dané osoby soustředit nějakým určitým směrem, nám udává jistotu, se kterou se můžeme o danou interpretaci opřít. Tuto jistotu nabýváme v rámci daných kritérií pro interpretaci:

- a) Logická solidní skladba, důkladnost a jasnost poznání
- b) Komplexnost a propletenost aspektů životních událostí
- c) Nepodlehnutí pokusům o falsifikaci
- d) Stálost i v dalších zkoumaných materiálech
- e) Podpora zvenčí – konzistentní s obecnými poznatky o lidském fungování nebo s hlubším porozuměním danému člověku
- f) Větší důvěryhodnost oproti ostatním interpretacím

I přes dostupnost a možnost kvalitní evaluace lze také dojít k závěru, že žádná interpretace, žádné vysvětlení není dostatečně validní nebo můžeme na základě dané analýzy dojít ke zjištění, že máme více stejně validních vysvětlení a nemůžeme určit, které z nich je platnější nebo jistější. Runyan (2005b) zároveň upozorňuje, abychom se nespokojili pouze s první možnou interpretací, měli bychom jít do hloubky a nesahat hned po první interpretaci. Je lepší uznat, že existuje více stejně hodnotných možností pro vysvětlení daného jevu než se dopustit chyby a upnout se pouze na jednu z nich.

1.1.1.3. Možnosti komparace psychobiografického textu u multi-psychobiografického textu

Isaacson (2005) ve své části textu sborníku obhajuje možnost vytvořit psychobiografii i více osob s jejich vzájemnou komparací. Hlavní dvě otázky, na které si musíme před tvorbou vícečetné psychobiografie odpovědět, jsou:

1. *Proč si ke studiu vybírám více než jednu osobu?*
2. *A jaký vztah mezi sebou jednotlivé subjekty mají?*

Druhá otázka je základem pro výběr teorie a konstrukce analýzy. Tedy během tvorby multi-psychobiografického textu provádíme paralelně dva úkony: *individuální psychobiografickou analýzu*, popsanou podrobněji výše, a *komparační analýzu* mezi subjekty. V rámci psychobiografického bádání používáme často *iterační metodu*, která nás postupným procesem sběru dat přibližuje k nejlepšímu dosažitelnému výsledku. Iterace může probíhat dvěma způsoby: *seriální iterace* zahrnuje dva sety dat, od dvou osob, které jsou oddělené a ke každému z nich existuje vlastní set hypotéz, s následnou vzájemnou komparací těchto hypotéz u jednotlivých subjektů. Druhý způsob je *paralelní iterace*, kde jsou životní data sdružená v jediném setu dat a badatel usiluje o to, přijít s jednou možností vysvětlení obou osob naráz. Isaacson (2005) jmenuje pět důvodů, kvůli kterým se badatelé rozhodují o tvorbě psychobiografie více osob. Je to například proto, že se jedinci podílejí na významném objevu nebo vynálezu (a badatele například zajímá, který z nich na tom má větší podíl), mají společného něco jiného (politickou nebo uměleckou kariéru), podílejí se na historickém, politickém nebo kulturním dění, jsou spolu v nějakém osobním vztahu (bratři, manželé, ...) a také se na výběru párování podílí i cíl ověřit teoretickou konstrukci či její vývoj. Jak ale dané osoby co nejlépe najít, abychom byli schopni co nejobektivnější komparace?

Elms a Song (2005) ve svém textu představují dvě hlavní podmínky, podle kterých by se výběr měl řídit. První je *přímý/nepřímý kontakt*. Jedná se o situaci párování subjektů, které na sebe mají přímý nebo nepřímý (zprostředkovaný) vliv (například Hussein a Bush, kteří se nikdy nesetkali, ale velice se jejich životy během devadesátých let dvacátého století a počátku dvacátého prvního století nepřímo prolínaly; bratři Kennedyové, kteří měli velice těsný sourozenecký a zároveň kompetitivní vztah). Pokud mezi sebou subjekty neměly žádný kontakt, musí být tedy společná alespoň druhá podmínka: musejí mít mezi sebou *nějakou podobnost*, která není zanedbatelná a stojí za to se nad ní pozastavit. Například se jedná o stejné profesní zaměření (politici, spisovatelé, malíři, ...), společensko-historický kontext (emigrující židé během druhé světové války), genderovou roli (otcové na rodičovské dovolené), ekonomické zázemí atd.

Výhodami psychobiografického probádání více osob je to, že si díky vzájemné komparaci dokážeme více uvědomit, jak se lidé podobají a na druhou stranu odlišují od ostatních, což nám propůjčuje mnohem bohatší porozumění jednotlivci. Výhodou psychobiografického bádání obecně, nejen více osob, je schopnost ověřit si teorii osobnosti, kterou jsme vykonstruovali v praxi na reálném životě člověka a ověřit hranice dané teorie, tedy jestli je daný teoretický koncept stále platný.

1.1.1.4. Problematika politické psychobiografie

Text, který se přímo zabývá problematikou politické psychobiografie se jmenuje *Naživu a kopající* (z angličtiny *Alive and Kicking*, Elms, Song, 2005), čímž se míní, že objekty zájmu badatelů nejsou ještě většinou zesnulí, a ještě ke všemu jsou v politice stále aktivními členy. Většina psychobiografií, které se zabývají politickými figurami, jsou prediktivního charakteru, tedy předpovídají, jestli se daný kandidát hodí na daný politický post (nejčastěji na post prezidenta Spojených států amerických). Odpověď na tuto otázku je mnohdy velice těžké, ne-li nemožné, nalézt, jelikož politici jsou zbláhli v tzv. *impression managementu* a ví moc dobře, jak si ochránit své soukromí, případně ho vylepšit nebo úmyslně překroutit, aby se zalíbili, jelikož na onom zalíbení se ostatním závisí jejich profesní kariéra. Tři strategie, které badatelé používají nazývá Schultz *z velké dálky, ze střední dálky a zblízka*.

Strategie *z velké dálky* se používá u politiků, kteří jsou skoupi na informace o sobě, takže badatel nemá moc možností, z čeho čerpat, ale může se soustředit na věci, které

daný subjekt může ovlivňovat pouze těžko. Například je velice dobře zaznamenaný jeho první vlastní politický úspěch nebo jeho dětství, kde se velice spoře najde silná přetvářka. Můžeme využít čtyřdílnou klasifikaci od Barbera o efektivních zákonodárcích (1992), která říká, že politik skórující v kategorii aktivní a pozitivní má nejvyšší potenciál takzvaně „udělat kariéru“. Barber sem řadí například Roosevelta nebo J. F. Kennedyho. Barber je sice kritizován za zjednodušování, ale na druhou stranu je jeho klasifikace efektivní u politika, o kterém se moc informací nedostává, a umožňuje udělat alespoň hrubý odhad. Další možností je analýza veřejných prohlášení (také existuje politická typologie podle Wintera (1987), která je rychlá a užitečná pro prvotní výzkum). Další možností je analyzovat stálosti v chování politika při významných veřejných rozhodnutích a skrze jeho politickou kariéru (jestli užívá stejných vzorců v rozhodování a jednání).

Strategie *ze střední dálky* je možná, pokud má badatel velké množství dat, ale zároveň nedisponuje blízkým a hlubším osobním kontaktem se subjektem. Badatelé využívající tyto strategie pocházejí nejčastěji z řad novinářů, kliniků a akademiků.

- *Novináři* se ovšem dopouštějí při pokusu o psychobiografický text několika zásadních chyb. Často se snaží najít jedno „velké vysvětlení“, než aby zakomponovali k sobě více akurátnějších a pravděpodobnějších vysvětlení, nebo nasazují příliš vysoké tempo výzkumu, při kterém jakýkoli pokus o hlubší analýzu musí zákonitě ztroskotat a kvalitní výsledek zůstává nedosažitelný. Také jim má Schultz za zlé, že častěji cítí potřebu pobavit a šokovat své publikum, takže dávají přednost senzačnějším, přehnaným a méně pravdivým informacím o subjektu.
- Mezi *kliniky* se řadí kliničtí psychologové, psychiatři a psychoanalytici. Jedním z problémů, kterých se dopouštějí, je pohled na subjekt skrze jeho patologii a cílem jejich snažení je udělit subjektu diagnózu.
- Z řad *akademiků* pochází nejvíce pisatelů psychobiografie. U nich je zase problém s rychlostí. Jejich analýzy jsou důkladné a kvalitní, ale trvá jim velice dlouho jednu vytvořit, proto se nehodí do studií prediktivního charakteru, ale spíše jim vyhovuje post-diktivní charakter výzkumu.

Strategie *zblízka* počítá s dlouhodobým a blízkým osobním vztahem mezi badatelem a subjektem. Ovšem hrozí velké nebezpečí, že se vytvoří silné citové pouto

mezi nimi (fenomén tzv. *přenosu a protipřenosu*), který výrazně zkresluje psychobiografický výstup. To je to hlavní, co by měl při tvorbě psychobiografie badatel reflektovat.

Problémem u všech těchto strategií je, že badatel sám obvykle sympatizuje s politickým záměrem subjektu či vůči němu vládne antipatie. Může trpět předsudky vůči subjektu a může mít politické závazky, které ovlivňují výsledný pohled na zvolený subjekt. Jako řešení se nabízí vytvoření více psychobiografických studií na jeden subjekt, jelikož „více očí více vidí“, ale i to může být zavádějící, jelikož se mohou badatelé shodnout v sympatiích vůči danému subjektu, takže ona vícečetná psychobiografie nemusí pomoci.

Schultzův *Handbook of Psychobiography* je obsáhlý sborník plný užitečných informací a tipů k tvorbě kvalitní psychobiografie. Během čtení textu se setkáváme s možnostmi, co se může během psaní psychobiografie stát a co se děje, pokud je badatel neobjektivní. Ale jaký by měl badatel být, aby se takovým nestal, aby se nedopustil zkreslení výsledků své práce? Schultz (2005a, 2005b, 2005c) se více soustředí na subjekt a jeho typologii a metody práce a badatele trochu upozaduje. Možná to může být tím, že předpokládá, že nemusí opakovat něco, co by mělo být každému čtenáři jeho příručky jasné nebo předpokládá, že psychobiografii může zpracovat opravdu kdokoli, že je mnoho osob, které by to zvládly, a dávat nějaká důraznější doporučení, jaký by měl badatel být, jsou nadbytečná.

1.1.2. Pojetí psychobiografie podle Avnera Falka (1985) – užší pojetí politické psychobiografie

V roce 1985 se známý izraelský autor psychobiografií Avner Falk zaměřuje úžeji na tvorbu, především psychoanalytického, psychobiografického textu politických osob. Dává si textem za cíl předat dalším badatelům ve zhuštěné formě doporučení, kterých by se měli držet, pokud chtějí odvést na psychobiografii kvalitní práci. Snaží se i vysvětlit motivaci pisatele k tomu, proč si zvolil právě psychobiografii (specifikuje zde motivaci k psaní politické psychobiografie).

Již na počátku textu je jemně naznačeno varování před výběrem našich oblíbenců ke zpracovávání nejen psychobiografie, ale i samotné biografie, jelikož dopustit se idolizování politického subjektu je velice snadné. Je zde vyzdvihována důležitost primárních pramenů k tvorbě psychobiografie, k čemuž musí být badatel vytrvalý a

zvídavý a s až infantilní motivací odhalit vše, co je před ním často samotným subjektem skryto, včetně jeho sexuálních tajemství. Možná tou přehnanou angažovaností ve výzkumu sytí i onu potřebu poznat sebe, což Schultz (2005) považuje za jeden ze dvou hlavních účelů, k čemu by měla psychobiografie sloužit. Falk něco podobného říká o pár odstavců níže, kde se více zabývá politickou psychobiografií.

Již Freud kritizuje pisatele biografii, že si vybírají subjekty, ke kterým ještě před výběrem cítí nějaké speciální pouto a během psaní si je idealizují do té míry, jakým si dítě idealizuje svého vlastního otce, „obětují pravdu iluzi“. Tímto odstavcem v podstatě shrnuje celou problematiku, kterou Schultz řešil také, neobjektivnost badatele a riziko přenosu a protipřenosu. Předkládá nám možnosti interpretace subjektu skrze umělecké dílo (či jiný produkt činnosti) a speciálně u politické psychobiografie se počítá s interpretací chování a jednání subjektu, jelikož tam není moc jiných primárních pramenů, se kterými by mohl badatel nakládat (i když i zde se najdou výjimky, například státníci, kteří napsali vlastní autobiografii atd.).

Falk ve své stati upozorňuje na kritiku psychobiografie. Obvinění z redukcionismu a jednostranného freudiánského přístupu si vyslechla psychobiografie od Eriksona (1950), Colese (1971) a Strouta (1980). Kritizují především soustředění se na patologii subjektu (neurózy, konflikty, fixace, regrese), uvádí že psychobiografie by se měla zabývat i silnými stránkami subjektu (adaptabilita, úspěšné sublimace, orientace na zdraví, vyřešené konflikty atd.) a měla by brát v úvahu i historické, kulturní, politické a jiné aspekty života subjektu. Falk považuje kritiku za neoprávněnou ze dvou důvodů: 1) „freudiánský přístup“, jak ho nazývají, není v žádném případě jednostranný a za vzor dává samotného Freuda a jeho vývoj psychobiografické metodiky během let („od *Leonarda po Mojžíše*“); 2) redukcionismus není nic špatného, jedná se totiž o v současném světě uznávanou vědeckou metodu a jako známé redukcionisty uvádí Darwina, Koperníka, Einsteina a v neposlední řadě Freuda, takže vlastně celá současná věda je redukcionistická, takže co se stane, pokud bude člověk také redukován?

Autor se domnívá, že strach z redukcionismu, jaký předvádějí jeho odpůrci, vyplývá z toho, že dané teorie označené za redukcionistické, ohrožují člověku vlastní narcismus (že nejsme v říši zvířat nic jedinečného, že Země není středem vesmíru, že jsme puzeni něčím, o čem nemáme ponětí, že máme – nevědomí). Proto se daní lidé redukcionismu tak brání, aby ochránili sami sebe a mínění o sobě mohlo zůstat stejné.

V odstavcích pojednávajících o politické psychobiografii a biografii nás upozorňuje, že politologové nejsou nejlepšími adepty pro hlubokou psychologickou analýzu, proto zde není (v roce 1985, kdy byl text Falkem sepsán) tolik kvalitních studií na toto téma. Může za to hlavně objekt jejich zájmu, který často, jak již bylo zmíněno, nedisponuje primárními prameny k jeho studiu. Ve většině případů výzkumník čerpá z chování a jednání subjektu (o jaké posty se uchází, v jakém duchu vede veřejnou rétoriku, jakou má kampaň, s kým se stýká, s kým nesouhlasí, jak a o čem rozhoduje atd.). Toto jednání politika je často determinováno jeho nevědomými konflikty stejně, jako umělcův obraz nebo spisovatelův literární počin. Jinými slovy, jednání a chování subjektu má výpovědní hodnotu (zvláště dlouhotrvající behaviorální vzorce, které subjekt užívá, jak zmiňuje Schultz). Pisatel politické biografie je často člověk, který cítí, že má se svým subjektem něco společného. Tím společným je podle Falka touha po moci, kterou si kompenzuje vlastní bezmocnost, kterou pocíťoval v dětství. Podporu svých slov nachází v mnohých případech, kdy se pisatelé biografie jiného politika sami vrhli na politickou dráhu. Čili říká něco podobného jako Schultz, že pisatel se často, mimo poznávání druhého, poznává sám. Naznačuje to pomocí psychoanalytického žargonu tvrzením, že badatel se snaží skrze psaní biografie jiného subjektu do něj projikovat svůj vlastní příběh plný vnitřních konfliktů a překonat tak vlastní bezmoc touhou po moci, která je mu posléze úspěšností jeho politické dráhy nasycena.

Psychoanalýzu považuje za důležitou optiku, která je v psychobiografii používána, jelikož umožňuje sledovat vývoj politického subjektu od dětství (sleduje dynamiku rodiny, pocity bezmoci, pocity úspěchu, sourozeneckou rivalitu, otcovskou lásku, patologické identifikace, problémy s Oidipovským komplexem, řešení nevědomých konfliktů...). Vše se promítá později v životě subjektu prostřednictvím přenosu, opakování a znovuoživení raných konfliktů. Jako příklady přenosu a znovuoživení rané patologie z dětství používá Abrahama Lincolna, Winstona Churchilla a Andrewa Jacksona.

Politická psychobiografie je relativně mladá a je kritizována pro svoji snahu interpretovat něco nezjevného na první pohled. Falk politickou psychobiografií obhajuje velice vehementně, jelikož postřehy, které nám přináší, jsou přenositelné a mohou tak být aplikovány na podobné bázi u více případů (kritici by mohli namítnout, že tento pohled je velice zjednodušující a redukcionistický, ale v rámci uchopitelnosti se jedná o efektivní nástroj k predikci politické scény do budoucnosti), takže můžeme dojít k závěru, že Falk

zde říká něco podobného jako Schultz, že cílem psychobiografie je objasňovat obecnější a významnější lidské problémy a principy.

1.1.2.1. *Limity psychobiografie*

Falk se také ve své studii zabývající se aspekty psychobiografie zabývá limity, které stále dodnes podle mého názoru přetrvávají:

- 1) problém s přístupem k datům a pramenům;
- 2) výběr metody, volba subjektu;
- 3) fakt navazující na dostupnost dat, že mnoho otázek, i přes veškerou snahu badatele, nemůže být zodpovězeno;
- 4) problém v interpretacích či přehnaná interpretace subjektu.

Pisatel psychobiografie podle Falka musí:

- a) mít schopnost uchopit vybraný subjekt;
- b) ovládat nástroje a dovednosti k jeho interpretaci;
- c) umět zadržet vlastní nevědomé procesy projekce a identifikace, tedy dokonale znát sebe.

Tímto výčtem na závěr částečně odpovídá na moji potřebu, která vyplynula z četby Schultz: potřeba nějakého souhrnného a důraznějšího souboru doporučení, kterých by se badatel při své práci na psychobiografii držel, aby mohla být označena za „dobrou“ psychobiografii. Sice se jedná o doporučení, která nejsou specifická, takže pokud nevíme, jak reflektovat sami sebe nebo jak přistupovat s nástroji k výzkumu, vzniká problém.

1.2. *Kulturní, historické a politické pozadí s důrazem na období života analyzovaných osobností*

Zde se budu věnovat základnímu ukotvení v historicko-politickém rámci, který je nutno vyzdvihnout alespoň takto okrajově.

1.2.1. Myšlenka panslavismu, realisté (přelom 19. a 20.století)

Po pádu Bachova absolutismu došlo v roce 1861 k přijetí tzv. únorové ústavy, která přeměrovala chod státu od centralistického způsobu absolutistického vládnutí ke

konstitučnímu vládnutí, kdy vznikají znovu zemské sněmy¹ a ustanovuje se říšská rada². V českých zemích dochází k rozvoji veřejného kulturního života. Vznikají divadla (Prozatímní), společenské kluby, vydavatelství (vydávány Národní listy) a nové politické strany, mladočechů (Národní strana svobodomyslná, tzv. „mladočeši“). Vznik mladočechů byl podmíněn politikou pasivní rezistence, kterou zaujímali na říšské radě představitelé tzv. „staročechů“ (byli zastánci spíše setrvání v monarchii, a tím i myšlenky austroslavismu, ale za určitých podmínek, například „narovnání“ češtiny s němčinou apod.). Mladočeši byla strana vnitřně rozháraná, proto v devadesátých letech 19.století vzniklo z jejího středu několik dalších stran. Jednou z nejvýraznějších byla strana realistů, kam patřil i Karel Kramář nebo Tomáš Masaryk. Politika realistické strany se soustředila na zavedení vědeckosti do politického rozhodování o budoucím směřování státu a národnostní vyrovnání v českých zemích. (Churáň, 1998; Pernes, 2006; Kopřiva, 2016; Kalteis, 2018; Pojman, 2018; Němec, 2023)

1.2.2. První světová válka

Počátek první světové války je situován do doby velkého technologického rozmachu celé Evropy. Globální konflikt probíhal mezi lety 1914 až 1918, ovšem jeho příčin je více: celkové nacionální ladění společnosti před první světovou válkou, spory o kolonie mezi mocnostmi (Anglie, Francie, Německo) a výrazný technologický pokrok umožňoval vznik nových zbraní a techniky (vynález spalovacího motoru, sestrojení leteckých bombardovacích strojů, tanků, opakovacích zbraní a vývin chemických zbraní). (Churáň, 1998; Pernes, 2006; Kopřiva, 2016; Kalteis, 2018; Pojman, 2018; Němec, 2023)

Během období před válkou byly uzavírány mezi evropskými státy i spojenecké dohody, které vzájemnému harmonickému spoluzítí na evropském kontinentu nepomáhaly. V tzv. *Trojspolku* se uskupily státy, které podporovali zbrojení, čímž podporovaly i ekonomický růst své země: Německo, Rakousko-Uhersko a Itálie. Této hrozbě se postavilo uskupení, které nyní nazýváme *Dohodou*, ke které se během válečných let přidávaly další státy. Zakládajícími zeměmi byly tři: Velká Británie, Francie a Rusko. (Kalteis, 2018; Němec, 2023)

---

¹ Český zemský sněm byl hlavním zákonodárným orgánem českých zemí. Vznikl z původních stavovských sněmů. Byl orgánem, který rozhodoval o otázkách školství, zemědělství, samosprávy apod.

² Říšská rada byla po přijetí konstituční formy monarchie nejvyšším zákonodárným orgánem habsburského Rakouska (později Předlitavska) od roku 1861 do konce první světové války. Do Říšské rady se poslanci dostávali na základě voleb v zemských sněmech.

Československo bylo v předválečné době průmyslově nejrozvinutější částí Rakouska-Uherska. Byl zde situován největší počet továren specializujících se na výrobu cukru, železa a v neposlední řadě i piva. Politická scéna byla rozdělena na tzv. staročechy a mladočechy, kteří zastupovali české země v rámci rakouské říšské rady. (Pernes, 2006; Němec, 2023)

Záminkou k nevyhnutelnému konfliktu se stal dobře známý atentát v Sarajevu spáchaný na rakousko-uherského následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este a jeho manželku Žofii. Během první etapy války vznikají hlavní fronty války mezi hranicemi Rakouska-Uherska a Srbska, Německem a Francií (tzv. západní fronta) a mezi Ruskem a Německem (tzv. východní fronta). Navzdory předpovědím vojevůdců, že se bude jednat o „bleskovou válku“, se opak ukázal pravdou. Především na západní frontě vznikaly zákopy a bojovalo se o každý metr území. Významný zlom přišel v roce 1917, kdy v Rusku vypukla revoluce a již nebylo schopno vést válku vně státu. Následně se do bojů na starém kontinentu připojily i Spojené státy americké na straně Dohody. (Churáň, 1998; Pernes, 2006; Kopřiva, 2016; Kalteis, 2018; Pojman, 2018; Němec, 2023)

S nástupem Karla I. na rakousko-uherský trůn došlo také k výraznému posunu, jelikož se stavěl pozitivně k možnému mírovému jednání mezi dohodovými a spolkovými státy. Německo tedy stálo téměř osamoceno před obrovskou přesilou spojenců (Anglie, Francie, USA). Výrazně také přispěla demoralizace vojáků především z řad rakouské armády, která byla složena z více národnostních skupin, které ještě před válkou přestaly v možnou další existenci monarchie věřit. Mezi nimi byli tímto národem i Čechoslováci. (Churáň, 1998; Pernes, 2006; Kopřiva, 2016; Kalteis, 2018; Pojman, 2018; Němec, 2023)

1.2.3. Vznik ČSR, období první republiky

Během roku 1916 zemřel starý rakousko-uherský monarcha František Josef I. a nastoupil nový, Karel I. Nový císař přišel sice s velice vstřícným postojem vůči českému národu, ovšem v té době již byla orientace českého politického života zaměřena jiným směrem, směrem k samostatnosti Českého a Slovenského státu. Podporu získávali čeští politici i v zahraničí, především se o tento úspěch zasadil Tomáš Garrigue Masaryk. Rakousko-Uhersku vnitřní rozpory s česko-slovenskou stranou nepomáhaly a již během války mělo problém se zásobováním fronty a s udržením morálky vojska. Mnoho původem československých vojáků dezertovalo a vytvářely se samostatné československé legie v rámci bojových front na straně nepřátel Rakouska-Uherska. Karel I. se snažil rozpad monarchie ještě zvrátit příslibem zřízení plně federativního velkého

státu, ovšem s tímto nápadem přišel moc pozdě. Washingtonskou deklarací byla Spojenými státy americkými uznána nezávislost Československého státu na Rakousko-Uhersku. 28.října 1918 vydal rakouský ministr zahraničí Andrassy nótu³, po které začaly v tehdejším Československu mohutné oslavy samostatnosti. Prvním československým demokraticky zvoleným prezidentem se stal T.G. Masaryk. (Kalteis, 2018; Pojman, 2018; Tabery, 2018; Liška, 2019; Němec, 2023)

Během prvních roků po válce se nová republika potýkala s mnoha obtížemi, které plynuly ze zániku monarchie. Například nedostatek potravin, rozmach černého trhu s nedostatkovým zbožím, vyjednávání hranic se sousedními státy (zde se velmi angažoval Edvard Beneš jako ministr zahraničí) a v neposlední řadě neexistence vlastní měny. Vláda v čele s Karlem Kramářem řeší tyto problémy různými reformami (měnovou, pozemkovou, sociální apod.). (Tabery, 2018; Liška, 2019; Němec, 2023)

Ovšem další poválečná, především dvacátá, léta v Československu se nesou ve znamení optimistického opojení. Docházelo k velkému rozmachu technologickému, byla založena mladoboleslavská automobilka, průmyslová výroba stabilně rostla a životní úroveň obyvatel s ní. Kulturní života také zaznamenal obrodu, mnoho lidí navštěvovalo divadla a další společenské akce a nově také kina, kde se promítaly již filmy se zvukem. (Němec, 2023)

1.2.4. Krize v ČSR

Celosvětová hospodářská krize v roce 1929 se nevyhnula ani Československé republice. Lidé neměl dostatek peněz na obživu, klesala poptávka po průmyslovém zboží a klesala kupní síla koruny. Krachovali malí živnostníci, hromadně se zavíraly podniky a masově se propouštěli zaměstnanci. Celková nespokojenost obyvatel dala do pohybu postupnou radikalizaci dělnických a nacionálních hnutí. Postupná radikalizace společnosti působila značné škody i v zahraničí, především sousedním v později ryze nacistickém Německu a fašistické Itálii. (Churáň, 1998) (Němec, 2023)

V roce 1935 odstoupil z prezidentského postu Tomáš Garrigue Masaryk a doporučil za sebe Edvarda Beneše, dosavadního ministra zahraničí. Beneš volby vyhrál a začal pracovat na odvrácení hrozeb války ze strany Německa. To se mu nedařilo, jelikož

---

³ Odpověď rakouského ministra zahraničí hraběte Gyulla Andrassyho na podmínky k mírovým jednáním od prezidenta Spojených států amerických, Woodrowa Wilsona, kde rakouská strana souhlasí s bodem práva na sebeurčení každé jednotlivé části Rakouska-Uherska.

v roce 1938 byla podepsána Mnichovská dohoda⁴ a v podstatě veškerá obranyschopnost republiky, i přes vyhlášenou částečnou mobilizaci, tím byla zničena. (Churáň, 1998; Všelicha, Beneš (1.část): Nepostradatelný, 2019; Všelicha, Beneš (2.část): Za každou cenu, 2019; Němec, 2023)

1.2.5. Období druhé republiky a protektorát Čechy a Morava

Mnichovskou dohodou skončila zlatá éra československého státu, došlo k úpadku demokratického systému a postupné orientaci k pronacistické ideologii. Beneš odešel do emigrace a prezidentem se stal Emil Hácha, který byl již v pokročilém věku a od kterého se již nic neočekávalo. V březnu 1939 podepsal Hácha souhlas s okupací Československé republiky německým vojskem. Zřídil se protektorát Čechy a Morava a Slovenská republika se osamostatnila, ale stále pod taktovkou německého Führera. (Churáň, 1998; Všelicha, Beneš (1.část): Nepostradatelný, 2019; Všelicha, Beneš (2.část): Za každou cenu, 2019; Burýšek, 2023; Němec, 2023)

1.2.6. Průběh druhé světové války

Příčin začátku druhé světové války bylo mnoho, mezi nejzásadnějšími je tragická hospodářská situace v Německu po první válce, dále hospodářská krize roku 1929 tento stav zmaru ještě prohloubila. Docházelo k anšlusu Rakouska, postoupení Sudet Německu, vpádu německých a sovětských vojsk do Polska, čímž fakticky začala další válka. Západní země začaly s odporem až v roce 1940, kdy Hitler napadá Belgii. Francie reagovala protiútokem, ovšem pozdě a v Compiègne se podepsáním kapitulace vzdali Německu. Jediného protivníka měl Hitler ve Velké Británii, kde proti vyjednávání s ním vystoupil staronový premiér Winston Churchill. Započala letecká bitva o Británii, ve které se vyznamenali i českoslovenští letci, kteří před válkou emigrovali do Británie. (Všelicha, Beneš (1.část): Nepostradatelný, 2019; Všelicha, Beneš (2.část): Za každou cenu, 2019; Němec, 2023)

V roce 1940 vznikl spolek spřátelených zemí, tzv. Osa⁵, které měly za cíl zničit západní mocnosti Velkou Británii a Spojené státy americké. Ambice Německa dobýt SSSR se ovšem nesesetkala s takovým úspěchem, který Hitler předpokládal. Operace Barbarossa skončila díky ruské zimě v roce 1941. Útok Německa na SSSR donutilo

---

⁴ Dohoda mezi Francií, Velkou Británií, Itálií a Německem o postoupení pohraničních oblastí Československa Německému státu.

⁵ Zakládajícími členy bylo Německo, Itálie a Japonsko, dále se přidalo Maďarsko, Rumunsko, Slovensko, Bulharsko a Finsko.

tehdejšího diktátora Stalina k podpoře Spojeného království v boji proti Hitlerovi. Tím vznikla v roce 1943 tzv. Velká trojka⁶ a konala se Teheránská konference, na které se rozhodovalo o společném postupu proti Německu. Nejprve byla po vylodění v Normandii osvobozena Francie, postupně se armády spojenců dostávaly dále na východ Evropy. V roce 1945 došlo v Jaltě k další konferenci, kde byly stanoveny demarkační linie, byla řešena otázka válečných reparací a ustanovena Organizace spojených národů (zkr. OSN). Na postupimské konferenci byl přijat program „čtyř D“: denacifikace, demilitarizace, demonopolizace a demokratizace Německa. (Všelicha, Beneš (1.část): Nepostradatelný, 2019; Všelicha, Beneš (2.část): Za každou cenu, 2019; Němec, 2023)

V českých zemích docházelo během válečných let k domácím a zahraničním odbojovým činnostem, které vyvrcholily v květnu 1945, kdy vypuklo v Praze povstání. To bylo ukončeno až příjezdem Rudé armády a osvobozením Československa. (Všelicha, Beneš (1.část): Nepostradatelný, 2019; Všelicha, Beneš (2.část): Za každou cenu, 2019; Němec, 2023)

1.2.7. Poválečná léta a nástup komunismu (40. a 50. léta 20.století)

V roce 1945 po válce se vrátila exilová vláda v čele s Edvardem Benešem, který během exilu tuto vládu vedl. Poválečná situace byla divoká, docházelo k odsunu německých obyvatel z pohraničí a objevovala se čím dál více sílící orientace k politice Sovětského svazu, jakožto zachránce Československa před nacistickým terorem. V roce 1946 se konaly první poválečné volby, kde byla tato tendence obyvatel ke komunistické ideologii silně naznačena a čeští komunisté se staly nesilnější stranou v zemi v čele s premiérem Klementem Gottwaldem. Definitivní odmítnutí demokratických hodnot se událo v 1947, kdy byl bez vědomí prezidenta Beneše odmítnut Marshallův plán⁷. (Churáň, 1998; Veber, 2009; Všelicha, Beneš (1.část): Nepostradatelný, 2019; Všelicha, Beneš (2.část): Za každou cenu, 2019; Němec, 2023)

Vliv komunistů byl tak velký, že na počátku roku 1948 došlo k podání hromadné demise demokratických ministrů a po velkém vyjednávání i k jejímu podepsání prezidentem. V únoru 1948 se konaly další volby, které s přehledem vyhrála Komunistická strana Československa. V červnu Beneš abdikoval a tím zanikla i poslední jiskřička naděje pro demokracii v českých zemích. (Veber, 2009)

---

⁶ Do tzv. Velké trojky patří Sovětský svaz, Velká Británie a USA.

⁷ Marshallův plán byla nabídka finanční pomoci od USA pro válkou zničené evropské státy (celkem nabízeli 13 miliard dolarů na obnovu evropského hospodářství).

1.3. Psychologické teoretické optiky využité v praktické části práce

Zde se krátce věnuji jednotlivým interpretačním rámcům, které jsou použity jako optiky nahlízející jedincův život v praktické části práce.

1.3.1. Teorie Heinze Kohuta – tvorba self

Kohut ve svém pojetí organizace psychické činnosti navazuje na strukturální model od Sigmunda Freuda, kdy do oblasti superega přidává něco, čemu říká *self* a které považuje za životně důležité, jelikož se jedná o střed naší osobnosti. (Kohut & Wolf, 1978)

Podle Kohuta se duševní zdraví odvozuje od udržení *jednoty self*, které se během života vyvíjí. Pokud je pozitivně posilováno, bude self stabilní a silné, tzv. *autonomní self*. Toto self se formuje na základě pozitivně vnímaných zkušeností, které člověka formují. Pokud je ovšem self formováno zážitky s negativním obsahem, dochází k vývoji *slabého self*, které člověku nedovoluje dosáhnout toho, co Kohut označuje jako duševní zdraví: koheze self a vzájemná spolupráce všech složek osobnosti (Id, Ego a Superego).

Self se formuje již od raného dětství, kdy s dítětem pečující osoba nějakým způsobem zachází. Pokud dítě zásadním způsobem nestrádá, je si, díky zacházení matky, která ho pozitivním způsobem odměňuje a oceňuje, vědomo vlastní hodnoty. Díky tomuto podněcování růstu self se z původního *nukleárního self* stává *self grandiózní*, které funguje na principu narcismu a egoismu.

Rodiče jsou vůči dítěti jako jeho vlastní objekty, tzv. *selfobjekty*, se kterými podle své libosti zachází a které mu dávají pocit síly a všemocnosti. Metaforicky bychom si mohli představit, že dítě je hlavou a rodiče jsou jeho údy. Dítě prožívá své rodiče jako by byli jeho neoddělitelnou součástí. Tyto selfobjekty plní dvě funkce. Nejprve fungují jako ti, kdo odpovídá na pocit jedinečnosti a dokonalosti dítěte a potvrzuje je. Tento typ selfobjektu nazývá Kohut *zrcadlící selfobjekt*. Empatické odezvy od tohoto typu selfobjektu umožňují rozvoj narcismu a egoismu u dítěte. Na konci tohoto období si dítě uvědomí, že rodič není plně jeho součástí, ale že je samostatnou entitou. Později tedy plní funkci někoho, na koho se může dítě spolehnout a ke komu může vzhlízet jako k ideálu všemocnosti a neomylnosti a vzniká díky tomu *idealizované rodičovské imago*. Dítě v tomto bodě věří v omnipotenci a neomylnost rodičů. Když dítě zjistí, že omnipotence rodiče neexistuje, dochází ke krizi, kdy je dítě rodičem zklamáno a imago tímto zaniká. Toto uvědomění pramení z adekvátní míry frustrace plnění svých potřeb, kterou dítě vůči rodiči pociťuje, jelikož dítě dochází ke zjištění, že rodič není oním všemocným bohem,

za kterého ho celou dobu svého života mělo. Dále dochází k *introjekci* původního rodičovského imaga, které bylo zklamáno v osobě rodiče, do ego-ideálu (Kohut tento proces nazývá *transmutující internalizace*), které přebírá dané funkce: organizace duševního života a udržování duševního zdraví jedince. Zároveň slábnou pocity grandiozity dítěte a vytváří se struktura realistické ctižádosti.

Ego-ideály se stávají součástí Superega a tím konstruují Kohutovo self, které se sestává ze tří hlavních složek: *usilování o moc a úspěch* (realistická ctižádost a ambice), *idealizované cíle* (ego ideál) a *vlohy a dovednosti*. Silné self vzniká na základě optimální interakce mezi dítětem a jeho selfobjekty. „*Při zdravém vývoji se tedy infantilní grandiózní self a idealizované rodičovské imago transformují pomocí transmutujících internalizací do realistických ambicí a milovaných ideálů.*“ (Fonagy & Target, 2005, s.175) Slabé nebo poškozené self (o poškozeném self mluvíme v případě, kdy je poškozeno jen v jedné nebo ve všech oblastech) vzniká na základě nedostatečné nebo vadné interakce mezi dítětem a jeho selfobjekty. Toto poškozené self je poté vhodné do terapie, která mu dovolí uspokojit potřeby, které dosud zůstávaly nepovšimnuty jeho primárními selfobjekty. V terapii poté probíhají dva procesy: *zrcadlící přenos* (angl. *mirror transference*) a *idealizovaný přenos* (angl. *idealizing transference*), kdy si jedinec dopřává uspokojování svých dříve neuspokojených potřeb a dochází zde k úzdravě self.

Pokud se ovšem vývoj zastaví pouze ve zklamání dítěte rodičem a nedojde k introjekci imaga do Superega (tzn. nedojde k transmutující internalizaci), dochází k tomu, že dítě nebude dokonalost hledat samo u sebe, ale u ostatních a bude si je idealizovat jako své rodiče a stane se na jejich pomoci a lásce závislé. „*Horlivě, ba zoufale usiluje o vztahy, ale opakovaně je opouští s narůstajícím pesimismem, že by vůbec někdy mohl dostat to, co od druhého opravdu „potřebuje“.*“ (Mitchell & Black, 1999)

1.3.2. Teorie Alfreda Adlera – úsilí o nadřazenost

Teorie Alfreda Adlera je postavena na představě, že za každou lidskou aktivitou, kterou jedinec vykonává je *usilování o nadřazenost*, která je hnána překonáváním *pocitů méněcennosti* v dětství. Pocity méněcennosti pramení z vědomí vlastní slabosti, kterou si dítě začíná zvýšeně uvědomovat kolem pátého roku věku, kdy se poměřuje ve vztahu k dospělému člověku. Vlastní nedokonalosti se dítě snaží kompenzovat projevy síly a schopnosti být nejlepší.

Usilování o nadřazenost je ovšem podmíněno společenskou užitečností jedince. Sebestředné, sobecké a antisociální usilování o nadřazenost je ve smyslu Adlerova vývoje

osobnosti nefunkčním konstruktem. Cílem by měla být snaha o pocit nadřazenosti a úspěchu, který je okolním společenstvím oceňován a je mu ku prospěchu. Účelem takového „zdravého“ vývoje je osobnostní růst a seberealizace skrze své úspěchy, které jsou sociálně oceňovány. K tomu, aby jedinec odhadl směr svého úsilí o úspěch, kde by se mohl seberealizovat, potřebuje pocit příslušnosti k určité sociální skupině, čemuž Adler říká *sociální cit*. Sociální cit je v podstatě vztahování se k člověku jako k svému vlastnímu druhu a schopnost kooperace s dalšími jedinci. Během života jedince je rozvíjen v sociálních vztazích.

Usilování o nadřazenost a sociální cit jsou u všech jedinců lidského druhu. Individualita je ovšem něco, co musí člověk během svého života rozpoznat a pochopit. Individualita je dána individuálním *životním stylem* jedince. Životní styl se vyvíjí v pěti letech, kdy člověk dosahuje jednotného vykrystalizovaného vzorce chování. Životní styl je produktem dědičnosti, vlivu okolí, úsilí o úspěch a sociálního citu. V rámci životního stylu si vytváří postoj k vnějšmu světu. Adler přichází se čtyřmi obecnými postoji na základě úrovně sociálního citu a stupně aktivity:

A. Vůdčí typ

- Málo sociálního citu a vysoký stupeň aktivity, jejich zájmy (přátelství, sex, zaměstnání), sociálně neužiteční a potencionálně nebezpeční
- Překompensovaný pocit méněcennosti
- Fanatici, vůdci, reformátoři

B. Příjmací typ

- Cca u 80 % lidí, nejčastější životní styl
- Nízký stupeň aktivity a málo sociálního citu
- Závislost na ostatních, uspokojují pouze vlastní potřeby, nemají zájem o společnost

C. Vyhýbavý typ

- Dispozice k nízkému sociálnímu citu a nízké aktivitě
- Bojí se, utíká od problému, chybí odvaha, sociálně neužiteční, se sklonem k neuroticismu

D. Sociálně užitečný typ

- Vysoká úroveň aktivity, a vysoký stupeň sociálního citu
- Hlavní zájmy: láska k bližnímu, sexuální láska, láska k práci

- Jedinec řeší své problémy s ohledem na společnost, což vyžaduje spolupráci, statečnost a touhu po blahu, nejvyšší forma humanity

Na základě vztahování se jedince k vnějšimu světu můžeme usuzovat na vztahování se jedince sám k sobě. Velice dobře je pozorovatelný zevní výraz životní stylu u jedince, který se ocitl v nějaké nejasné nebo nepříjemné situaci, kdy je jedinec v úzkých a aplikuje primárně naučené vzorce chování, které mu dosud vycházely. Tyto vzorce jsou naučené raném osobnostním vývoji, který je základem pro práci v rámci „adleriánské“ individuální psychoterapie.

Abnormality vy vývoji se často odvíjí od nedostatku sociálního citu. Osoby s tímto problémem vykazují tři význačné charakteristiky: 1. dávají si vysoké cíle, které těžko překonávají a kompenzují si tím přehnaný pocit méněcennosti; 2. udržují rigidní vzorce chování; 3. druzí jsou ve vztahu k nim viděni v podřadné pozici. K těmto principům fungování jsou děti vedeny v důsledku různých příčin. Jednou z nich je orgánové poškození, což vede dítě k překonávání zvýšeného pocitu méněcennosti. Zvýšený je především v důsledku nutnosti zvýšené míry popírání defektu a obtíží, kterým dítě čelí. Druhou příčinou je styl výchovy, který rodiče děti vedou. Rozmazlující a hyperprotektivní výchova vede u dítěte k snížené zodpovědnosti za vlastní chování, přecitlivělosti a nerozhodnosti. Zanedbávající výchova, především u dětí od počátku nechtěných, nemilovaných, týraných a zneužívaných, vede k snížení aktivity vůči okolí, je nedůvěřivá a čeká útok z každé strany.

Tyto děti využívají k ochraně svého sebepojetí tzv. *ochraňující tendence* (u Freuda můžeme nalézt podobný koncept pojmenovaný obranné mechanismy). Tyto ochraňující tendence chrání člověka před požadavky, které na něj klade okolí. Mezi základní ochraňující tendence patří výmluvy (snaha vyhnout se požadavkům, hledají důvod, proč něco nejde, chrání tak klamný pocit nadřazenosti a zastírají nízké sebevědomí), agrese (ve smyslu znehodnocování úspěchů druhých a přeceňování úspěchů svých, obviňování druhých za své neúspěchy, sebeobviňování, kdy podhodnocuje sebe a útočí tím na druhé za účelem ochrany vlastního pocitu nadřazenosti) a ústup (pohyb zpět do méně obtížného období života, váhání s řešením a odkládání na později, setrvání na místě bez nutnosti nést odpovědnost za neúspěch, kladení překážek, které člověk přeceňuje a chrání jedincův pocit nadřazenosti). Podle Adlera se neurotici bojí, že jejich cíle osobní nadřazenosti budou odhaleny a ochraňující tendence je chrání před vynořením přehnaného pocitu méněcennosti.

2. Výzkumná část

V první řadě se budu soustředit na biografické údaje a poté celkový psychologický rozbor s kategorizací prototypických scén, a nakonec na jednotlivé interpretace podle jednotlivých teoretických škol s důrazem na Kohutův konstrukt vývoje self.

2.1. Kramář aneb rebelant srdcem i duší

„Často jsem na ten článek vzpomínal, ovšem hlavně na jeho boj proti autoritě—zejména, když jsem zrovna v sobě cítil, jak důkladně jsem autoritu v naší politice pochoval.“ (Kramář, Paměti)

2.1.1. Biografické údaje Karla Kramáře

Narodil se ve vánočním čase, 27. prosince roku 1860 ve Vysokém na Jizerou. Již od raného mládí byl zainteresován do politického dění, především obdivoval samotného zakladatele staročechů, Riegera. Vystudoval reálné gymnázium v Praze, poté vystudoval právnickou fakultu v Praze a absolvoval doktorské studium v roce 1881. Původně chtěl působit jako akademik na univerzitě, ovšem okolnosti ho zavály jinam. Během své politické kariéry se řadil k „mladočechům“⁸ (Národní strana svobodomyšlná), stejně jako jeho dva nejbližší spolupracovníci ze začátku jeho politicky aktivních let, Kaizl a Masaryk. V roce 1891 se dostal do Říšské rady⁹ a od roku 1894 působil v Českém zemském sněmu¹⁰. V roce 1897 byl dokonce předsedou mladočeské strany.

Přesto, že se s Kaizlem na mnoha věcech zprvu shodli, nakonec se názorově odcizili. Ovšem po Kaizlově smrti zaujmul jeho místo ve straně realistů (uskupení v rámci mladočeského proudu) a pokračoval v jeho tradiční umírněné realistické politice. Během svého působení se snažil prosadit myšlenku tzv. novoslovanství, které je postaveno na vzájemné rovnoprávné spolupráci mezi germánskými a slovanskými zeměmi. Během let 1908 a 1910 zorganizoval všeslovanské sjezdy. Úspěšný kurz jeho politiky byl ovšem zhasen, když nebyl znovu zvolen za předsedu Českého klubu¹¹ a poté začátkem první

---

⁸ Odmítali politiku pasivní rezistence, kterou zaujímali vůči rakouské vládě staročechů. Podporovali všeobecné hlasovací právo a snížení vlivu církve na chod státu.

⁹ Říšská rada byla po přijetí konstituční formy monarchie nejvyšším zákonodárným orgánem habsburského Rakouska (později Předlitavska) od roku 1861 do konce první světové války. Do Říšské rady se poslanci dostávali na základě voleb v zemských sněmech.

¹⁰ Český zemský sněm byl hlavním zákonodárným orgánem českých zemí. Vznikl z původních stavovských sněmů. Byl orgánem, který rozhodoval o otázkách školství, zemědělství, samosprávy apod.

¹¹ Sdružení staročechů a mladočechů (během relativního „klidu zbraní“) v rámci Říšské rady.

světové války, kdy byl zbavení mandátu, tím i imunity a uvězněn za organizaci domácího odboje. Amnestován byl Karlem I. Po jeho nástupu na rakouský císařský trůn v roce 1917. Po svém propuštění se znovu zapojil do akcí mladočeské strany, která do konce války pracovala na koncepci státoprávního uspořádání poválečného Československa. Po vyhlášení samostatného československého státu se stal jeho prvním ministerským předsedou. Jakožto ministerský předseda nově vzniklého státu se zúčastnil Pařížské mírové konference, kde se názorově vyhradil vůči Edvardu Benešovi a jeho názorech na evropskou politiku. Do konce života byl váženým politikem a zastával vysoké posty na československé politické scéně (byl poslancem Národního shromáždění ČSR¹²). Zemřel v květnu roku 1937 v Praze a je pohřben vedle své ruské manželky Naděždy.

Osobní život Karla Kramáře je navzdory jeho slibné politické kariéře obalen skandálem. Během svého cestování po ruském státě se zamiloval do v té době vdané Naděždy Abrikosové. Svůj románek udrželi v tajnosti celých deset let, než se mohla Naděžda podle pravidel pravoslavné církve rozvést se svým původním manželem. Vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nemohla mít Naděžda se svým druhým manželem děti (měla již čtyři z předchozího rozvedeného manželství), takže jediné manželství Karla Kramáře zůstalo bezdětné. A jelikož byl jediným z pěti sourozenců Kramářových, který přežil dětství, jeho smrtí zemřelo i jméno Kramář.

2.1.2. Rozbor Karla Kramáře pro kategorizaci

V textu Pamětí Dr. Karla Kramáře je přelom, nebo jak on sám to označuje, krize, definován jako ztráta iluzí o jeho dobrém příteli. Proto je členěn v tomto duchu i následující rozbor pro další kategorizaci Pamětí.

2.1.2.1. *Před „krizí“*

Kramář je zajímavá postava československých dějin, která je spjata především se jmény Tomáše Masaryka a Josefa Kaizla. Doktor Karel Kramář se narodil v malebném horském městečku Vysoké nad Jizerou. Na počátku svých Pamětí, když líčí krásy Vysokého, je z něj cítit stesk nad změnami světa a jeho života, a jelikož své Paměti píše ve svých sedmdesáti letech, značně si své rodné město idealizuje: „*Všecko bývalo ve Vysokém tak nevyřlovně milé.*“ (Kramář, 1938, s.32) Průmyslový vzestup Vysokého považuje za velikou pohromu, je cítit silné pojitko s rodným krajem a je kladen důraz na

---

¹² Nejvyšší zákonodárný orgán za tzv. první republiky.

nutnost, aby se tam nic neměnilo, aby v jeho očích neztratil na hodnotě. Ona idealizace se poté prolíná celým jeho životem. Například, když staví na piedestal tehdejšího významného politika Riegra.

Kramář vykazuje vysokou identifikaci se svojí skupinou, počítá se mezi „*Vysočáky*“, jak nazývá starousedlíky ve Vysokém. Dále používá příměr „*vysocká mentalita*“, čímž více poukazuje na výlučnou pozici své referenční skupiny: „...*a dodnes jsem rád mohu-li říci, že mám v sobě něco horského, starého, vysockého, zejména trochu vysocké staré prosté a upřímné demokratičnosti...*“ (Kramář, 1938, s.34) Tuto identifikaci jen posílilo, když byl vyslýchán „*ošklivými Maďary*“ kvůli účasti svého otce na protestu proti centralistické vládě Hasnera, Giskry a Herbsta v roce 1868 na Petruškových vrších. Svému otci nepřikládá vůbec žádnou vinu, že ho na tento protest vzal. V devíti letech byl odvezen nedobrovolně na studia do Liberce. Nejprve pociťuje vůči rodičům silnou zášť a vyčítá jim, že ho oddělili od jeho kamarádů z Vysokého, kteří odjeli studovat do Německa: „*U nás v pohraničí bylo zvykem, že děti šly do Německa, učit se německy, ... Mně sice nebylo ještě devět let, ale rodiče prostě mne odvezli do Liberce, kde jsem bydlil u vdovy a chodil do 5. třídy. Slova německy jsem neuměl, také ne moji domácí česky, a tak nebylo mně příliš veselo. Dokonce, když rodiče odjeli, bylo mně v noci velmi zle.*“ (Kramář, 1938, s.35) Svůj nedostatek (že nebyl na studiích v Německu) si kompenzuje píli a prokazováním sebe a svých kvalit, které zohledňuje ještě v sedmdesáti letech, kdy paměti sepisuje: „... *a tak jsem se učil a učil, což jsem na konci roku psal bezvadná slohová cvičení německy a mluvil dokonale německy.*“ (Kramář, 1938, s.36) Silně racionalizuje rozhodnutí svých rodičů, že v tu dobu nemohli udělat nic jiného než ho poslat na městské reálné gymnázium, říká, že jim to nemá za zlé (izoluje se od svých vlastních emocí), ale neopomene poukázat, jak s tímto jejich rozhodnutím dříve nesouhlasil.

Jeho vztah k Riegrovi je definován koncem vztahu s jeho vlastním otcem, který ho nabádá, aby od dráhy politika upustil, což mladý Karel odmítá. V tu dobu se Kramář se svým otcem zásadně neshodne a od této chvíle začne hledat autoritu v někom jiném „...*mezi otcem a mnou došlo k rozhodnému objasnění...*“ (Kramář, 1938, s.40). Právě Rieger se mu tuto pozici autority nabízí zaplnit. I přesto, že se s Riegrem Karel nikdy předtím nesetkal, identifikuje se s ním na základě jeho řeči před publikem, které jsou otiskovány v novinách. Navíc to, že Rieger je rodák z nedalekých Semil mu dává pocit nějaké skrytého spojení mezi Riegrem a ním samým. To, že ho jeho otec odeslal na

studium do Liberce, ho ranilo: „... rodiče prostě mne odvezli do Liberce, kde jsem bydlil u vdovy a chodil do 5. třídy. Slova německy jsem neuměl, také ne moji domácí česky, a tak nebylo mně příliš veselo. Dokonce, když rodiče odjeli, bylo mně v noci velmi zle.“ (Kramář, 1938, s.35) Musel se vyrovnat s určitým pocitem nechtěnosti, který řešil tím způsobem, že se snažil. Snažil se ve škole být co nejlepší, dobře se učit, díky čemuž vynikal nad ostatními: „... a tak jsem se učil a učil, což jsem na konci roku psal bezvadná slohová cvičení německy a mluvil dokonale německy.“ (Kramář, 1938, s.36) Vynikal i nad těmi, kteří byli mnohem starší než on: „Ti velcí přirozeně umlkli úžasem nad drzostí dvanáctiletého kluka...“ (Kramář, 1938, s.39). Kompenzoval si svůj získaný pocit méněcennosti tím, že byl činorodým a snažil se být také autoritou, kterou ostatní uznávali. Chtěl být mezi spolužáky hrdinou, chtěl vynikat i jiným způsobem než dobrými známkami a plněním školních povinností. Zvolil si cestu třídního školního rebela a byl znakem odporu proti zkosnatělým školním pravidlům: „Já zůstal pevný a řekl jsem nakonec: „Vím, ale nepovím“. ...doba mých velmi ostrých politických konfliktů na gymnáziu...“ (Kramář, 1938, s.42) Tyto své pohnutky odporovat a rebelovat za každou cenu racionalizuje. Používá pro tuto racionalizaci slovo „přirozeně“ (které ve svých pamětech používá neúměrně často), jako by to ani jinak nemohlo být. Není pro něj z jeho pohledu jiná možnost než se proti autoritě navenek bouřit, ale ve skrytu se s ní ztotožňovat, jelikož i on chtěl být oceňovaný a chtěl, aby k němu lidé vzhlíželi. Tuto hypotézu částečně potvrzuje větou z konce knihy: „Mě se protiví přímo úloha, kterou tak musím hrát. Jsem ve straně a chci v ní býti loyální a uvidím-li, že musím proti ní vystoupiti—složím mandát a budu otevřeně bojovati proti ní.“ (Kramář, 1938, s.382) Přidanou hodnotou jeho jednání je skrze svoji osobu potrestat osobu otce, jelikož viděl, jaký účinek na otce má jeho politická kariéra, během které na něj útočili různí zlí jazykové: „...kde útočili na mne různí lidé způsobem ne zrovna vybraným, což se ho dotýkalo neobyčejně hluboko a naplňovalo bolesti, které já ovšem necítil.“ (Kramář, 1938, s.40) Respektive předpokládal, že to jeho otce zraňuje, když na něj jako na politika lidé slovně útočí. Možnou interpretací je, že předpokládal, že se takto může svému otci nevědomě pomstít a ublížit mu za to, že ho ve vlastním slova smyslu odmítl, když ho poslal studovat do Liberce. To by odpovídalo kategorii *ambivalentní vztah k rodičům*. Nebo se dokonce snažil svého otce nevědomě ponížit v tom, že není dostatečně muž, když cítí bolest, kterou on jako mladý muž necítí? Tuto tezi o nedostatečnosti mužství do určité míry potvrzuje sám Kramář téměř na konci knihy pamětí, kdy vyčítá Masarykovi, že se vzdal politické kariéry kvůli své rodině. Rozhodnutí Masaryka odstoupit z říšské rady

Kramář považuje za slabošství. Zvláště, když si to Masaryk odůvodňuje rodinou, kterou nechal v Praze a ke které se chce vrátit: „*Myslím, že tento argument b)* (pozn. Masaryk Kramářovi píše: „*Hlavní důvody mé jsou: a) býti v Praze, působiti na mládež, na universitě atd. – je to nutné, a b) nemohu nechat rodinu samu.*“) *byl vlastně a), Masaryk byl s rodinou celé prázdniny a přirozeně myšlenka na nové rozloučení byla daleko těžší než v běhu politického života. Ale není pochyby, že tato odloučenost od rodiny velmi sesilovala jeho odpor proti různým zjevům v našem klubovním životě i proti rozporům, jež už těžko bylo možno zakrývat.*“ (Kramář, 1938, s.343) Zde můžeme vidět, jak moc si Kramář považuje být politikem. Práce poslance je pro něj na prvním místě. Jeho identita se přímo odvíjí od jeho práce, i když Kramář by tomu podle mého názoru práce ani neříkal, pro něj je to spíše poslání, které mu plní i nějakou hluboce zakořeněnou narcistní touhu po moci.

Je také důležité zmínit i to, že Kramář se svojí manželkou neměl děti. Nabízí se interpretace, že se jedná o další příklad toho, jak se bojí mít jakoukoli slabinu, která by ho donutila něco cítit. Je možné, že si vybral tuto ženu, která děti mít nemohla proto, že nechtěl, aby se na jeho děti, na pokračování jeho samotného (jeho vlastní krev), útočilo stejně jako na něj. Aby mu to ubližovalo stejně jako jeho otci. Mohl mít strach, že by se projevil jako jeho vlastní otec, kterému právě toto útočení na jeho vlastního syna vadilo a který „...*Měl chudák slzy v očích...*“ (Kramář, 1938, s.40) Ověření nabízených tezí by však vyžadovalo další systematický výzkum, který je nad rámec cílů této práce.

Během mladého života vzhlíží k některým svým učitelům na gymnáziu (Zelený, Hylmar, Vaněk). O těch, které obdivuje se zmiňuje, ale mnohem více se soustředí na ty, kteří mu podle jeho mínění ukřivdili. Zde neváhá popsat několik stran svých pamětí, aby vylíčil tyto osoby ve světle jejich pošetilosti, že se s ním dávali do křížku. Je si sám sebou velice jistý. Je velice chytrý a ví to o sobě: „...*jsem na konci roku psal bezvadná slohová cvičení německy a mluvil dokonale německy... Uměl jsem už tehdy dobře francouzsky, měl jsem prostudovaný a neučený plán Paříže... chodil bez plánu a bez dotazů... Zkoušku jsem dostal per majora s vyznamenáním...*“ Neváhá to ukázat i ostatním, kteří ho podle něj podceňují a neváží si jeho příspěvků. Trpí přílišnou sebejistotou, jistotou pramenící z jeho schopností a vědomostí, nabývá i pocitu superiority nad ostatními, i staršími lidmi: „*Ti velcí přirozeně umkli úžasem nad drzostí dvanáctiletého kluka—a já myslil, že jsem to vyhrál... bratr našeho učitele těsnopisu řekl rodičům, že poví bratrovi, jakého mají syna.*“

Opakuje silný vzorec chování, který bychom mohli definovat jako *JÁ, MLADÝ A CHYTRÝ BUŘIČ vs. STARÁ AUTORITA*. Popisuje incident se školním katechetou, kterého všichni vnímali jako „*toho trapného učitele*“ a „*dogmatického zarytce*“, ke kterému necítili nenávisť, ale jen se mu smáli: „*Na mně měl speciálně namířeno... chtěl ze mě mít klerikálního politika...*“ Dokud u Kramáře neobjevil katecheta Národní listy, tak katecheta viděl, že je po nadějích a „...*začal boj*.“ Kramář si nechal domluvit až Domalípem (další z učitelů, pozn.), aby byl na katechetu hodnější. Poté se setkal s katechetou, když už byl v politice, přišel ho totiž navštívit až do sněmovny. V té chvíli pociťuje zadostiučinění—dostal se až sem, do sněmovny, kdežto katecheta si odseděl dobu ve vězení.

Je možné, že tento katecheta plnil Kramářovi funkci figury otcovské, proti kterému se chtěl bouřit, ale nemohl z toho důvodu, že jednak se s otcem nesetkával na denní bázi (Karel bydlel v Liberci, později v Praze), tedy otec nebyl hodně času přítomen, a jednak nad ním otec už jednou vyhrál: poslal ho proti jeho vůli studovat do Liberce (a posléze do Prahy). Silně se snaží bagatelizovat hodnotu studia v zahraničí (chtěl jít studovat do Německa jako hodně jeho spolužáků z Vysokého, pozn.) do té míry, že v jeho podání není studium v zahraničí nic mimořádného, co by bylo hodno obdivu. Tedy znovu popírá své emoce, nedokáže si přiznat, jak ho to mrzí. Je zahořklý z toho, že ho neposlali studovat do zahraničí, trpí značným pocitem méněcennosti a nedostatečnosti, což si kompenzuje tím, že sobě i svému okolí dokazuje, že navzdory tomu, že nemá takovou možnost jako jeho spolužáci, tak zvládne vše stejně dobře, možná i lépe: „*Ve čtvrtek byla první zkouška, neuměl jsem slova, v pátek a v sobotu stejně... Já se raději na úlohu vyspal. Večer bylo představení. Co bylo obsahem kusu jednotlivých výstupů, jsem věděl a tak jsem mluvil bez zajíkání a bez rozpaků... Náповěda, pozdější notář Slavík, v budce zoufale lomil rukama, ale já odmluvil všechno za všechny.*“ (Kramář, 1938, s.50) Staví se do role rebela—génia, který vše zvládá lehce a nepotřebuje vyvíjet mimořádné úsilí, aby něčeho dosáhl. Zároveň se snaží být vždy ve středu dění. Organizuje protesty a nepřímou vyjadřuje přesvědčení, že pokud v onom protestu není zainteresovaný on, tak tento protest moc nepochodí: „*Musím podotknout, že jsem při zaslání inzerátu nebyl, ale moje společnost to provedla.*“ (Kramář, 1938, s.53) Považuje se za hybatele změny. Podobně se ukazuje i při vstupování do staročeské, posléze mladočeské strany. Všichni musí trpělivě počkat, dokud on neschválí tento krok. Jeho rozhodování trvá tak dlouho, že si tím poštvé proti sobě i některé své kolegy ze své vlastní strany (například Kaizla): „...*Kaizl vyslovuje*

naději, že se nezlobím, když v Praze mé vídeňské dopisy všelijak, někdy podstatně pozměňuje... Kaizl mé články urgoval, ... ale já nespíchal...“ (Kramář, 1938, s.136)

Za zlomový životní moment považuje „křizi“, která mu převrátila život naruby. Podle jeho slov se z domýšlivého člověka stal člověkem stranicím se záře reflektorů společnosti, v podstatě říká, že se sám sobě zošklivil: *„Ztratil jsem víru v lidi a zejména všechna novinářská popularita se mně po tom zklamání objevila prázdnou, ba odpornou... a já proti všem jsem se snažil, pokud možno oslabiti vinu toho (kamaráda, který ho zradil, pozn.), který ze mne, z veselého hochy, plného života a optimismu, mladého muže těžce zklamaného a nenávidějícího, čím jsem doposud žil. Vinil jsem nás všechny, kteří jsme byli tomu, o němž se jednalo, blízcí a kteří jsme ho měli rádi. Svou slepotou a shovívavostí jsme se všichni provinili.“* (Kramář, 1938, s.57) Hájí tohoto kamaráda i přes to, že zklamal jeho důvěru; nechtěl si moc připustit, že by nesl nějakou vinu na tom, že ho neodhadl a podporoval. Snaží se pohřbit ty stránky své osobnosti, které jemu samotnému připomínají onoho kamaráda, co ho zradil. Podle toho, co Kramář píše, jednalo se o význačného člověka, o kterém se často psalo v novinách a pak se o něm zjistilo, že není bohatý: *„Byl miláčkem nás všech nejen pro své skvělé osobní vlastnosti, nýbrž také proto, že hostil kde koho, podporoval, kdo jo o to žádal – a platil tuším za bohatého studenta... a já byl šťasten, když mně byl blízko. Stál také v čele našeho politického hnutí a listy byly plny jeho jména a jeho projevu.“* (Kramář, 1938, s.57)

Bojí se, aby neskončil jako on, kdyby se o něm psalo. Že by se o něm něco zjistilo a mohlo by to zmařit jeho politické ambice. Svoji sebestřednost ještě umocňuje opakovaným používáním slova *já* v průběhu celého textu Paměti: *„Já jsem připravil... já jsem vybojoval... mě se podařilo ...“* Snaží se utvrzovat v tom, že když se mu tolik věcí podařilo, tak nemůže skončit jako daný kamarád. Je si sám sebou tak nejistý, že se začíná stranit veřejného života a vše raději pozoruje ze zákulisí. Nejistý sám sebou chce ale působit právě opačně, chce být vnímán jako silný muž, bez emocí, který ví, co dělá a proč to dělá, chce být vnímán jako autorita, ke které ostatní vzhlíží, stejně jako ti, proti kterým se bouří a rebeluje. Díky tomuto zklamání se v člověku, který mu byl blízký a kterého (s největší pravděpodobností) také vnímal jako autoritu, ke kterému vzhlížel a kterému se chtěl podobat, přepracovává. Stahuje se z veřejného života a věnuje se knihám a výzkumu v oblasti finančnictví Rakouska-Uherska.

Promuje v roce 1884 na právnické fakultě jako doktor práv a vyhrává sázku, kterou uzavřel rok před tím s kamarády, že stihne odpromovat do roka: *„...ale vyhrál ji už docela jiný člověk než ten, který ji uzavíral kdysi v Roztokách. Rozloučil jsem se*

definitivně s dřívějším životem...“ (Kramář, 1938, s.58) Tím ukončuje kapitolu svého života, která je ve znamení aktivní rezistence vůči jakékoli autoritě, kterou okolo sebe vnímá. Jeho opakované zklamání autoritou ho dovedlo do bodu, kdy už se neodvažuje do nikoho vkládat své naděje, že by mu mohl imponovat. Od té doby ještě více zakrývá svoji touhu rebelovat a odporovat vyšším instancím v zájmu prospěchu morálního přesvědčení; ještě více schovává svoji nevědomou touhu překonávat ostatní za ideu osamostatnění slovanských národů od Habsburské monarchie. Je možné, že si začal uvědomovat, že jeho ctižádost a vysoká sebeúcta je v rozporu s jeho touhou vyhraňovat se za každou cenu vůči autoritě. Začal si uvědomovat, že pokud nezačne, alespoň naoko, uznávat jistý druh autority, nebudou jeho politické úspěchy tak hodnotné. Uvědomil si, že mu nebude umožněno stoupat po žebříku politických postů výše, pokud nebude zastávat, alespoň naoko, přijatelný názor na politiku Rakouska-Uherska. Proto se začal veřejného života stranit, měl obavu, aby jeho přirozené tendence, které se schovávaly v jeho nevědomí (touha se prosadit, touha být nejlepší, touha bojovat proti autoritě, touha být viděn jako hrdina, viz kategorie níže: Kategorizace Kramářových Pamětí– *Význačná potřeba být viděn jako „hrdina“*, *Vztah k autoritě – potřeba rebelovat a protestovat za každou cenu („Já, mladý buřič vs. stará autorita“*)) nepropluly na povrch a nezhatily mu plány dostat se na samý politický vrchol a ukázat těm minulým překonaným autoritám, kam až to dotáhl a dostát určitého zadostiučinění.

2.1.2.2. Po „krizi“

Od doby jeho životní „krize“ protestuje a rebeluje pasivně. Například se stěhuje do Vídně, kde dostává post poslance (při vykládání o tomto období zní, jako by se poslancem stal „jen tak mimochodem“, i když o to usiloval v podstatě celý život, od nějakých osmi nebo devíti let a snil o tom, jak se jednou bude politikou žít). Od doby, co se stala ona krize v jeho životě ho jeho strach z toho, že by se mu mohlo stát něco podobného, dohnal do stínů, kde zůstal až do doby vstupu do mladočeské strany: *„Ztratil jsem víru v lidi a zejména všechna novinářská popularita se mně po tom zklamání objevila prázdnou, ba odpornou... a já proti všem jsem se snažil pokud možno oslabiti vinu toho, který ze mne, z veselého hochy, plného života a optimismu, mladého muže těžce zklamaného a nenávidějíciho, čím jsem doposud žil. Vínil jsem nás všechny, kteří jsme byli tomu, o nějž se jednalo, blízcí a kteří jsme ho měli rádi. Svou slepotou a shovívavostí jsme se všichni provinili.“* (Kramář, 1938, s.57)

V dalším životě v podstatě fungoval jako šedá eminence realistů. Přestěhoval se do Vídně s tím, že bude dělat na agendě realistů, kteří sídlili v Praze a psát do Času, který také sídlil v Praze. Mnoho obsahů jeho Pamětí se zabývá tím, co se děje v Praze, ale nikoli, co se děje s ním ve Vídni. Dle mého názoru, který se opírá o vysokou frekvenci vyjadřování zájmu o dění v Praze, by v Praze hodně chtěl být. Ovšem jeho strach z toho, že ho jeho političtí nepřátelé budou napadat a jeho život se stane terčem žurnalistů, pro něj byl v důsledku jeho traumatu (vycházejícího ze situace s jeho dřívějším přítelem) nesnesitelným. Jednalo se tedy o jeden velký únik. Zároveň se tak dostal do Vídně, do centra něčeho, co ze srdce tak nenáviděl, k centru samého politického dění velké říše, která opovrhuje malým národem na severu a jím samým: „*Mně nádhera Vídně neimponoval tak, jako mnohým českým politikům, když opustili pasivní opozici a přišli do Vídně... byl jsem hluboce racionální... nedovedl jsem se odevzdati chauvinismu a na všechny problémy při vši té citovosti a smím-li říci, při svém idealismu jsem hleděl vždy se dívat naprosto reálně...že české země byly naprosto samostatným státem se všemi atributy suverenity státní..., že tzv. Verwirkungstheorie o ztrátě našich nároků na státoprávní samostatnost byla naprostým klamem, snad povrchním sebeklamem ... Bílá hora udělala z království, v němž dříve zákonodárnou i právní moc měli vlastně stavové, stát, v němž o všem, zákonech i správě, rozhodovala jedině vůle králova ... žádný panovník neměl práva změnit, poněvadž by tím ztrácel vlastně právní titul na panování v království.*“ (Kramář, 1938, s.59-78)

Jak jsem říkala, že naoko musel uznat vyšší autoritu, tak tímto svým krokem (přestěhování do Vídně) uznal autoritu monarchie (doma v Praze byl nazýván „*rakušákem*“, což se ho hluboce dotýkalo, jak neopomíná zmínit): „*Ti, kteří tak soustavně obviňovali mně z rakušáctví, neměli přirozeně ani tušení o tom, jak právnicky a vědecky fundovaný byl můj velmi svobodný a samostatný názor na náš poměr k Rakousku a dynastii; nehledě na všechny můj taktický oportunismus. Netížilo mne také proto svědomí, když jsem hned v první den světové války s Rakouskem rozloučil.*“ (s.71)). Jeho Paměti, které se zajímají o dobu, kdy byl ve Vídni, se ovšem neustále zaobírají tím, co se děje v Praze. O jeho životě ve Vídni jsou tam všeho všudy dvě zmínky. Jeho pozornost je upřena na to místo, kde není fyzicky přítomen a které může z „*bezpečí*“ Vídně kritizovat. Nejednou se ve svých Pamětech zmiňuje o tom, jak je rád, že není v „*...pražském ovzduší osobních citižádostí, závistí a nenávisť...*“ (Kramář, 1938, s.98).

To, že prožije většinu svého politického života ve Vídni, považuje za velice přínosné. Především z toho důvodu, že se mohl přiblížit těm, kteří, podle jeho mínění,

mohou za mizérii českého národa. Obhájí svůj pobyt ve Vídni ve smyslu, že má mnohem objektivnější a širší pohled na problematiku národní politiky v Čechách, a navíc dokáže zblízka sledovat slabosti politiky Vídně: „*Nechci se přirozeně dělati lepším, a kdybych žil v Praze, snad bych zrovna tak propadl osobním nechutím a ambicím, ale mohu snad aspoň to říci, že nebylo na škodu, našemu hnutí, že jsem žil ve Vídni, vzdálen pražských malicherností, a mohl tady býti jaksi závažím pro příliš rozpoutané ohledy osobní.*“ (Kramář, 1938, s.121) Racionalizuje svoji potřebu být ve středu politického dění, kde může „bojovat“ proti „zlé“ autoritě monarchie, kterou ale ve skrytu duše obdivuje a chce se jí v jejím vlivu na ostatní podobat.

Když je ve Vídni, je s českou politickou scénou ve spojení přes své dva nejbližší spolupracovníky, se kterými vede hnutí realistů: s ekonomem Josefem Kaizlem a pozdějším prezident samostatného Československa filozofem Tomášem Masarykem. Kaizla popisuje jako rozumného a chladně cílevědomého politika a Masaryka jako „*teplejšího a citovějšího*“ (Kramář, 1938, s.83), bližšího jemu samému. Kramář sám se vnímá jako více citově založeného, ale stále jako někoho, kdo politice více rozumí. Paternalisticky kritizuje Masaryka, že nerozumí státní administrativě (na rozdíl od Kramáře). Znovu se zde opakuje téma skrytého génia, který všemu rozumí mnohem lépe, než jeho kolegové: „*...přirozeně všechno nemohlo imponovati mně, který jsem dávno před tím poslouchal na cizích univerzitách...přirozeně jsem tyto Masarykovy nedostatky konkrétní znalosti státní administrativy i právníckého myšlení poznal velmi brzo a proto mně prostě nemohl politicky imponovati...*“ (Kramář, 1938, s.85)

Paradoxně v soukromé korespondenci, kterou si mezi sebou vyměňovali (Kaizl i Masaryk bydleli v Praze a Kramář ve Vídni) byla Kramářova přezdívka *Dítě*. Svůj vztah k Masarykovi ještě více rozvíjí odstavce, ve kterém můžeme pozorovat, že jeho postoj nebyl ani tak dětský, ale spíše se snaží o postoj shovívavého rodiče: „*V Masarykovi jsem viděl toho, který rozbíjel pro naše lidi—ne pro mne, který jsem ten širý svět znal zrovna tak dobře jako on—okno do Evropy, což se počítalo za jeho hlavní zásluhu. Nedivil jsem se a odpouštěl, že se přitom často rozbil více, než bylo zapotřebí, a proto jsem šel s ním, s celým svým důvěřivým idealismem, ale ovšem také se svou znalostí politických poměrů mimo Prahu a se svým zvykem archivními studii vypěstovaným, reálně posuzovat politické problémy.*“ (Kramář, 1938, s.94) Kramář sám se proti přezdívce *Dítě* ohrazuje v posledních kapitolách Pamětí, že se rozhodně jako dítě necítí s tím, co všechno dokázal a neměl by tak být ani označován: „*To „dítě“ bylo Kaizlovi dost dobré, aby ho varoval*

před nejednou opravdovou nešikovností—ale to „dítě“ jim za krátkou dobu tak vyrostlo, že Kaizl patrně nebyl příliš nešťasten, když se p.Eim do mne dal.“ (Kramář, 1938, s.)

Jeho vztah k jeho dvěma spolupracovníkům (Kaizlovi a Masarykovi) byl ambivalentní. Chtěl je překonat v jistém smyslu, jelikož ho neustále oslovovali „dítě“, což mu vadilo, protože ho to strhávalo z onoho piedestalu, na který se tak rád stavěl ve vztahu k těm dvěma. Zároveň k nim zaujímal až paternalistickou lásku a pýchu, když se jim něco povedlo, především pokud jejich úspěch vedl ku prospěchu realistického hnutí, tedy ku prospěchu Kramáře samého. Rád měl jejich pozornost pro sebe.

Když poté vstoupilo realistické hnutí do mladočeské strany, jejich vzájemné vztahy se zhoršily a nastala velká roztržka, především mezi Kramářem a duem Kaizl-Masaryk. Vztah mezi Kramářem, Kaizlem a Masarykem připomíná ten, který mezi sebou mají rodiče a jejich dítě. Do role dítěte bychom mohli v případě přijetí této teze dosadit samotného Kramáře. V roli matky si můžeme představit Masaryka, protože ten hodně často fungoval jako takový smiřovací prvek mezi Kaizlem a Kramářem, a i sám Kramář o něm říkal, že je citovější a rodinný typ. Kdežto Kaizl v tomto trojúhelníku zastupuje otcovský prvek. Je chladný, rozumově založený a velice často s Kramářem nesouhlasí. Velice často se hádají a Kramář se rád proti někomu vyhrazuje, rád se proti někomu bouří, zvláště, pokud s ním onen někdo má něco společného (například osobnostní rys).

Kramář o sobě rád uvažuje jako o nestranném a racionálně jednajícím, který má vše strategicky a takticky naplánováno (nebo to alespoň jako plánované prezentuje) a ví o všem podstatném. Podobně racionálně jednajícího a chladného popisuje i Kaizla. *„...nakolik reálněji a objektivněji jsem dovedl souditi o situaci, poněvadž jsem nebyl zatížen pražským ovzduším osobních citižadostí, závistí a nenávisť, vyslovil jsem se rozhodně proti tvoření nové strany.“ (Kramář, 1938, s.98) „...když vzpomínám na všechny pražské malichernosti, osobní revnivosti a ošklivé intrikánství v kruzích, kde by právem mohl člověk čekati něco docela jiného, pak se přiznám, že nelituji svého pobytu ve Vídni.“ (Kramář, 1938, s.226)* V důsledku přesvědčení o svých osobních pravdách silně reaguje v případě, když s ním někdo nesouhlasí nebo mu někdo nerozumí. Především takto reaguje na Kaizlovu korespondenci, protože on je tím, se kterým si méně rozumí z onoho tria Masaryk-Kaizl-Kramář. Během zakládání časopisu nechal v podstatě veškeré zařizování na oněch dvou a Kramář jim pouze posílal dopisy s připomínkami, které někdy byly vyloženě kritické vůči jejich konání. Nechává veškerou odpovědnost na autoritě (Masarykovi a Kaizlovi), kterou poté za její jednání kritizuje, stejně tak jako to on sám dělá rakouské monarchii. Je vůči ní silně kritický (například jeho hodnocení vlády Marie

Terezie není zrovna lichotivé), ale nic s tím nedělá, jen kritizuje. Z Vídně, kde žije a pracuje pro onu autoritu, posílá své články s kritikou rakouské vlády do Prahy, kde to týdeník realistů vydává. „...Kaizl vyslovuje naději, že se nezlobím, když v Praze mé vídeňské dopisy všelijak, někdy podstatně pozměňuje ... Kaizl mé články urgoval, ...ale já nepospíchal...“ (s.135-136) Kramář je uražen, chová se jako dítě, vzdorné a uražené dítě. Poukazuje na Kaizlův oportunismus a pokrytectví a považuje za správné, že Kaizl kandidaturu nevyhrál. Vedle Kaizla si velice dobře pamatuje osoby, které ho kritizovali nebo ho nějakým způsobem urazili a věnuje jim velkou část svých Pamětí, také se do hloubky zabývá tím, jak se on na oplátku odvděčil jim (např. Šťastný).

Kaizla považuje za málo taktického a přesvědčivého a za „hloupého“ stran politiky. Tento konflikt se odehrává přes dopisy a Kramář neustále vyjadřuje bol nad tím, že nemá všechny své dopisy, které Kaizlovi odepsal na jeho útoky. Například že si má „...napravit smysl pro humor...“ (s.169) nebo že je Kramář až moc citový: „... stane se z Vás romantik, už je nejvyšší čas, abyste se dostal do rovnováhy.“ (s.167) A pak mu ještě Kaizl (Kramář si to vykládá, že to bylo v reakci na jejich neshody) nevydal v Čase článek. V reakci na konflikt s Kaizlem se zvyšuje frekvence korespondence s Masarykem.

Kaizl předělával bez jeho svolení a vědomí jeho články, podobně jako když malého Karla Kramáře bez jeho souhlasu poslali rodiče do školy v Liberci. Vyvolalo to vážnou hádku (potom, co ho to několik let hlodalo a jeho strach ze sebeodhalení mu v tu dobu nedovolil se projevit). Konec jejich vztahu byl těsně navázán na vstup do mladočeské strany. Kramář byl vykázán z rodinného vztahového trojúhelníku a začal se projevovat nechutí vůči dalším spolupracovníkům u Mladočechů. Nebyl spokojen se stranou, s tím, co hlásá, ani s tím, kdo v ní byl. Znovu to zde máme, vzdoruje proti něčemu většímu, než je on sám, v tomto případě jeho vlastní politické uskupení.

Neustále se snaží sám sebe nějakým způsobem obhájit, myslí si, že není odpovědný za to, co se děje v Praze: „Já ve Vídni byl jsem vším tím naprosto nedotčen, a proto jsem přirozeně myslil jen na – politiku.“ (Kramář, 1938, s.132). Přenechává kontrolu jiným. On se celkově od onoho incidentu, o kterém se dušuje, že ho hodně změnil (zrada kamarádem), bojí ke všemu, co dokázal, co udělal a co napsal do Času, přiznat (do času píše pod přezdívkou L.E.). Mohu se pouze domýšlet, že má problém s tím, kdyby to nedopadlo podle jeho představ, chce si nechat zadní vrátka, kudy by mohl z tísnivé situace v případě potřeby odejít. Je velice opatrný, aby nebyl „namočen“ v něčem, lidově řečeno, co by na něj vrhalo nějaké neblahé světlo. Zároveň je velice

pasivním článkem ze všech realistů, o kterých píše. Je usazen ve Vídni a do Prahy pouze dopisuje. On sám to považuje za výhodu, že má širší rozhled, není tak tvrdý politik a neúčastní se malicherných šarvátek mezi pražskou politickou smetánkou. Mohlo by se to interpretovat jako strach. Strach z toho, jak bude nazíráný společností, pokud se „na mě něco provalí“, pokud bude z něčeho nařčen a lidé si ho již nebudou vážit jako hlasu, který je třeba poslouchat. Jako samotné autority. Kramář může připadat jako člověk, který úzkostně dbá o své působení na druhé. Má strach z toho, že mu někdo sebere onu moc, kterou umí uplatňovat vůči druhým tím, že budou jeho osoba a jeho vliv nějakým způsobem zneváženy. Možná proto tak neuznává novináře a redakční listy, o kterých povídá, že by se místo tvoření politiky měli držet svého a pouze o politice psát, a nikoliv ji vytvářet. Má strach z veřejného mínění, které je v nesprávných rukou dobrým nástrojem k tomu, zničit někomu život a ten, o koho se bojí nejvíce je on sám. Bojí se odmítnutí od druhých. Bojí se, aby na něj ostatní nenazírali jako na každého druhého; chce, aby viděli, že je výjimečný, což on sám už ví. Považuje se za pokračovatele Riegra, kterého označuje jako přirozenou autoritu v českých politických kruzích, a identifikuje se s jeho budoucností. Jakmile začne Masaryk, se kterým si Kramář dosud hodně dopisoval, kritizovat Riegrovo vystupování, je to jako by Masaryk ukřivdil Kramářovi samému: V reakci na Masarykův dopis, kde o Riegrovi píše: „...*ve straně staroč. Rieger pozbyl už doopravdy autoritu. Neví se však, co s ním. On to necítí...Páni– Vy nemáte ponětí, jak je Rieger povrchní... Trvám, že ani neví, cos e ve Vídni stalo...*“ (s.188) Na tuto kritiku Kramář odpovídá: „*Možná, že ta „psychologická sonda“ přece jen šla poněkud vedle...Riegra Masaryk dojistá příliš přísně odsuzuje... Rieger svou řečí na sněmu, o níž sám Čas psal s jistým pohnutím, v Času nezvyklým, nejvýmluvněji ukázal, že až příliš dobře věděl, co po jeho mínění ve Vídni udělali – musil.*“ (s.189) Do takové míry se s Riegreem identifikuje.

Kramář poté znovu přeorientovává svoji korespondenci na Kaizla. Jejich vzájemná korespondence se ale směřuje pouze na nezbytné věci, jako například který článek do jejich společného časopisu Času vložit, co vydat, co nevydat apod. Princip je vždy stejný: oni se ho na něco zeptají, něco chtějí a on jim otázku zodpoví nebo poradí. On je většinou ten pasivní článek v komunikaci a píše jen, když je to nezbytné a v jeho dopisech převládají rady a doporučení, která dává adresátům, co by měli udělat, jak by se měli zachovat atd. Připomíná šedou eminenci, která z velké dálky ovládá politické dění. Byl zklamán oběma autoritami, Masarykem i Kaizlem, které explicitně nevnímal jako autority, ale o jejichž přízeň přeci jen usiloval. Proto, i když byl mezi nimi napjatý vztah,

se za Masaryka postavil, když měl problémy na pražské univerzitě. Znovu se zde opakuje podobný vzorec, jako u Riegra, u jeho kamaráda, který ho zradil nebo dokonce u jeho otce: *když budou ostatní lidé onu autoritu kritizovat, já se za ní postavím. Jednak se projevim jako ochránce slabších a budu mít navrch, a navíc budu vedle skomírající autority vypadat jako autorita nová a hodna následování, jelikož budu na onu autoritu navazovat (zdání oprávněnosti a legitimacy být autoritou), ale zároveň jí samotnou nebudu (udržet si od autority odstup, aby se mě netýkaly její skandály nebo mě nijak nepoškodila*, to dokládá například tím, že veškerou vinu i za své vlastní jednání připisuje „vládě“: „*Rád přiznávám, že jsem se mýlil, ale vina není na mé straně...největší vinu dávám vládě.*“ (s.209)).

Tento motiv se objevuje i u jeho vnímání autority Rakouského císařství. Kramář si myslí, že z pohledu Vídně je on sám neposlušný politik, který vzdoruje jejím požadavkům (odmítá nosit talár, který by měl jako univerzitní profesor, takže se nabídnutého profesorského postu vzdává; prosazuje otevřeně myšlenky panslavismu; vyjadřuje obdiv vůči Ruskému carství). Ovšem nachází si mezi jednotlivými rakouskými poslanci říšského sněmu i přátele, kteří se nelíbí českým politikům. Trpí demotivujícím tlakem ze strany nejen vlády, ale i svých blízkých spolupracovníků, což ho značně frustruje, a ještě více ho to demotivuje něco přetvářet a bojovat. V důsledku toho začíná obhajovat politiku Vídně. Hodně spolupracoval s Thunem, Gautchem a Stürgkhem. S nimi vytvořil přátelství velice podobným způsobem, sám Kramář to nazývá, tak, že „*ukázal zuby*“, protože než se s nimi začal blíže přátelit, velice agresivně je na veřejnosti kritizoval. Tedy vymezuje se proti politice Vídně, ale pro uznání legitimacy své autority a vyvolání pocitu kontinuity u „běžných“ lidí se snaží na práci rakouských politiků navazovat. Snaží se ukázat se v nadstranickém světle, snaží se ukázat lidem, kteří by ho měli následovat, že je schopen oprostít se od pocitů nevraživých nebo až moc vlídných vůči jiným autoritám. Balancuje na hraně mezi zavrhanou autoritou, kterou obhazuje a společností, kterou si přeje vést a být v ní onou autoritou.

Když se mu zdá, že už oplývá dostatečnou silou, kterou potřebuje k uplatnění své moci z pozice autority (je říšským poslancem, stává se nakladatelem a vydavatelem realistického čtrnáctideníku Čas), vystupuje z anonymity. Sám je na své články v Času patřičně hrdý a když vidí, že úspěch za ně sklízí někdo jiný (lidé v Praze přisuzovali Kramářovy články v Času Masarykovi), sic blízký přítel a spolupracovník, ale zároveň autorita, se kterou se chce přít a překonat ji, nechce si to nechat líbit. Už se nebojí vyjít s „kůží na trh“ a odhalit se jako ta šedá eminence, která byla dosud „zahalena do stínů a

tahala za nitky“. Byla podnícena jeho touha po nadřazenosti, chtěl pozitivně vyčnívat. Racionálně si zdůvodňuje své sebeodhalení následovně: „...*poněvadž se blížily volby do parlamentu, považoval jsem patrně anonymitu za nejméně vhodnou přípravu ke kandidatuře, která byla cílem veškeré mé práce.*“ (Kramář, 1938, s.251) Kramář sice říká, jak nestojí o pozornost, ale ukazuje se, že po ní velice touží, a i když mu jeho rozum říká, že by se neměl moc projevovat, on si nemůže pomoci, je hodně citlivý na své autorství a cítí, že nedostal dost uznání, i když na tom dřel podle svého mínění přinejmenším stejně, ne-li více než jeho další dva nejbližší spolupracovníci: „*Realisté byli Kaizl a Masaryk, a já jen jakýsi málo významný, nanejvýš za vzdělaného uznávaný přílepek.*“ (Kramář, 1938, s.275) Nemohl to již vydržet a jeho potřeba moci zvítězila nad jeho strachem z odhalení. Nechce, aby jeho persona geniálního rebela, kterého si ze sebe během let vytvořil jako sochu, přišla vniveč a zůstala neodhalena. V podstatě celý život pracoval na tom, aby ho lidé takto vnímali, a tím, že by názory v daných člancích byly připisovány někomu jinému ohrožovalo jeho celoživotní úsilí, které by mu přineslo tak žádoucí obdiv a respekt k jeho osobě. Cenou za toto sebeodhalení byly silné útoky a tlak ze všech stran, který na jednu stranu vyhledával a na druhou stranu se ho velice obával. Ovšem jeho obrovská nekritická sebedůvěra, kterou si v životě vypěstoval a jeho výborný intelekt (on byl opravdu velice chytrý) mu poskytly silný štít, který začal velice brzy po aktivním zapojení se do politiky používat. Hlavně proti svým odpůrcům. Jedním příkladem za všechny je jeho spor s poslancem Vašatým, který patřil do stejné politické strany.

I přesto, že se snaží působit nezaujatě a zcela racionálně, i přesto, že říká, jak útoky na jeho osobu zraňovaly spíše jeho rodiče než jeho, je útok od Vašatého vnímán Kramářem velmi osobně, silně a agresivně. V Čase Vašatému odpovídá těžkými urážkami. „...*věřil jsem, že každou urážku mé cti musím hájiti ...jak jsem horšímu přivykl, jak jsem klidně, s vnitřním opovržením snášel útoky daleko bezohlednější, opravdu sprostší, jak jsem na ně vůbec nereagoval...*“ (Kramář, 1938, s.303) vyjadřuje tím stesk po pozbyté „*mravní citlivosti*“ (s.303), říká, že si na urážky během svého života rychle přivykl, ale útok poslance Vašatého pro něj byl prvním takto velkým a urážejícím, že se mu věnuje přes půl kapitoly. I když se Vašatý posléze Kramářovi omluvil (po nátlaku od ostatních ve straně, aby nebyly uvnitř strany viditelné spory a působili jednotně), tak to u Kramáře žádné zadostiučinění nevyvolalo, jelikož urovnání sporu bylo pouze formální a Vašatý se dále snažil „...*zmocnit se vedení strany*“. Tedy chtěl překonat samotného Kramáře, který také chtěl šplhat po žebříčku pozic ve straně. Vašatý představoval vážnou výzvu, jelikož měl své významné podporovatele, a navíc se spolčil s lidmi z okolí

Kramářova rodiště, což Kramář nesl velice špatně, jelikož se s lidmi z Vysokého a okolí silně identifikoval. Neuznal ani, že by se mohlo jednat o lidi, kteří se zde narodili a kterým není jeho osoba po chuti. Předpokládal, že se jedná o „radikály kolem dra Vašatého“, kterým se jeho volební okres zdál „nejpříhodnějším k útoku“ na jeho osobu. Jinými slovy předpokládal plnou podporu své osoby ze stran svého rodného kraje, nejen, díky své agitaci, ale také proto, „...že byl u nás v horách otec široko daleko znám, a jeho považovali jaksi za učitele mého nacionalismu, a mne dojistá také za dědice otcovy poctivosti a nezištnosti... To ostatní jsem si musil získati sám svým vystoupením a svými řečmi.“ (Kramář, 1938, s. Tedy navzdory svým dřívějším výhradám vůči otci, vůči jeho jednání s ním, je Kramářovi samotnému otec prospěšný a Kramář se považuje za jeho pokračovatele, navazovatele a překonavatele. To mu slouží jako důkaz jeho vlastní síly a moci. A Vašatý tuto získanou sílu a moc ohrožuje.

2.1.3. Kategorizace Kramářových Pamětí

Zde předkládám hlavní získané kategorie získané analýzou Kramářových Pamětí.

<p><i>Idealizace a vysoká identifikace se skupinou („my vs. oni“)</i></p>	<p>Přítomná je silná orientace na rozdělování my vs. oni. Identifikuje se s horáky z Vysokého, vyčleňuje svoji referenční skupinu z celých Čech. Počítá se do skupiny s nějakou společnou historií, touží někam patřit, odkazovat se k nějakým silným kořenům.</p>
<p><i>Ambivalentní vztah k rodičům</i></p>	<p>Rozhodnutím svých rodičů s odstupem času rozumí, dokáže si je racionálně vysvětlit, ale nemůže jim odpustit jisté věci z minulosti. Například, že ho poslali jako mladého chlapce studovat jinam, než sám chtěl. Nebo například jak vznikl konflikt ohledně Karlovy budoucí profesní dráhy, kdy z něj otec chtěl mít průmyslníka jako byl on sám, ovšem Karel tomuto nápadu nebyl nakloněn: "... mezi otcem a mnou došlo k rozhodnému objasnění..." (Kramář, 1938) Později líčí,</p>

	<p>jak otce „pokořil“, když sám sebe nechal kritizovat od jiných a otec toho byl svědkem a „<i>Měl chudák slzy v očích...kde útočili na mne různí lidé způsobem ne zrovna vybraným, což se ho dotýkalo neobyčejně hluboko a naplňovalo bolesti, které já ovšem necítil.</i>“ (Kramář, 1938, s.40) Během voleb do říšské rady mu podle jeho názoru otcova autorita pomohla ke zvolení: „...<i>mne ovšem pomáhalo, že byl u nás v horách otec široko daleko znám, a jeho považovali jaksi za učitele mého nacionalismu, a mne dojistá také za dědice otcovy poctivosti a nezištnosti... To ostatní jsem si musil získati sám svým vystoupením a svými řečmi.</i>“ (Kramář, 1938, s.280) Poznámkou „<i>to ostatní</i>“ budí dojem, jako by svého otce v tomto ohledu jako autoritu v místě svého rodiště překonal.</p>
<p><i>Vztah k autoritě – potřeba rebelovat a protestovat za každou cenu („Já, mladý buřič vs. stará autorita“)</i></p>	<p>Považuje se za rebela, „dobrého“ rebela, chce se jevit, jako ten, který je nezranitelný, nedostizný a nejlepší z nejlepších a usiluje tak o uznání. Toho dosahuje rebelováním proti přímé autoritě Budí dojem, že se snaží vyrovnat s pocitem zranitelnosti tím, že dělal opak toho, co po něm autorita chtěla. Chtěl být vnímán jako ten silný, který si proti oné autoritě troufne jít.</p>
<p><i>Vysoké sebevědomí</i></p>	<p>Pocit výjimečnosti, superiority, nadřazenosti (souvisí se potřebou rebelovat). Tyto pocity se projevují vůči</p>

	<p>autoritám i vůči jeho následovatelům. Například na schůzi akademického spolku byl nedobrovolně přerušován: „<i>Ale účastníci schůze dávali přirozeně velmi živě najevo svůj souhlas se mnou...</i>“ (Kramář, 1938, s.55) Je si sebou hodně jistý, že ho ostatní podporují, jelikož tento názor s ním většina sdílí. „<i>Ti, kteří tak soustavně obviňovali mně z rakušáctví, neměli přirozeně ani tušení o tom, jak právnicky a vědecky fundovaný byl můj velmi svobodný a samostatný názor na náš poměr k Rakousku a dynastii...</i>“ (Kramář, 1938, s.71) Zde se projevuje jeho jistota sebou samým, jakožto odborníka na státoprávní otázky a jistota, že ostatní jsou méně erudovaní.</p>
<p><i>Vztah k autoritě – obdiv k idolům</i></p>	<p>Především vyjadřuje svůj obdiv k Riegrovi, který je také vykreslován jako ten buřič proti autoritě, jako ten, který nedbá zastaralých autorit a jde proti proudu, za což je odměňován obdivem z řad své referenční skupiny (Čechů).</p>
<p><i>Vztah k autoritě – zklamání ze strany authority</i></p>	<p>Ať už je zde míněna autorita otce nebo Riegra, rakouské vlády nebo Masaryka, všemi těmihle byl Kramář zklamán. Poté je považoval za slabochy, kteří upouštějí od svého původního cíle a nedosahují výsledků, které by on mohl přinést, pokud by se mu dala ona důležitá příležitost, kdyby mu byla dána ta možnost (nejlépe pověření od dané authority, aby mohl legitimně navazovat na onu autoritu, jako</p>

	<p>tomu bylo v případě „Vysočáků“ a jeho otce). Zklamání autoritou je Kramářem viděno jako obrovská tragédie.</p>
<p><i>Význačná potřeba být viděn jako „hrdina“</i></p>	<p>Dává se všanc „zlé autoritě“ Vídně, proti které bojuje, ale zároveň jí chce být podobný, chce být viděn také jako podobně vlivná autorita a nahradit autoritu stávající. Touha se prosadit, touha být nejlepší, touha bojovat proti autoritě, touha být viděn jako hrdina.</p>
<p><i>Izolace afektu, silná racionalizace</i></p>	<p>Tyto dva obranné mechanismy se prolínají celými Paměťmi. Kramář byl během svého raného života zraňován nejen svým otcem (otec tlačil Karla k dráze průmyslníka, nechtěl ho pustit do zahraniční školy, ale zapsal ho, kde neměl zájem studovat, zrazuje ho od politiky, která Karla přitahuje), ale i jinými autoritami (např. „...ošklivými Maďary...“). Proto se jeho emoční stránka nedere moc na povrch a dává se znát do velké míry nevědomě. Zdá se, že nechce být znovu zraněn, ale zranitelný je, i když se to snaží maskovat všemi dostupnými prostředky.</p>
<p><i>Strach</i></p>	<p>Téma strachu se prolíná taktéž celými Paměťmi: strach z toho, že bude znovu citově zraněn, strach z vlastní emocionality, strach ze sebeodhalení, strach z napadení jeho politickými nepřáteli, strach ze znevážení jeho autority, kterou si tak dlouho a urputně dobýval.</p>

Dané vyčleněné kategorie jsou silnými liniemi Kramářových Pamětí, ovšem žádná z nich není dostatečně příznačná a všefákající, abychom ji mohli označit za prototypickou scénu.

2.1.4. Interpretace Kramáře skrze optiku Kohutovy teorie

Pokud bychom měli výše popsanou teorii vztáhnout na náš objekt zájmu, Karla Kramáře, mohli bychom dojít k názoru, že jeho ego-ideál nebyl naplněn, jelikož se o zranitelnosti a „nevšemocnosti“ vlastních rodičů přesvědčil velice brzy ve svém životě, především vlivem otcových politických aktivit. Otec ho brával na demonstrace, dokonce ho kvůli otci vyslyšeli *oškliví Maďaři* a otec s tím nemohl nic dělat. Neochránil ho, jak by měl. Jeho hledání dokonalosti, kterou ve svém otci, se kterým by se měl identifikovat, nenašel, pokračovalo dále v dospívání, kdy se jeho zájem upřel do politických kruhů, resp. k Riegrovi.

Identifikovaná kategorie *ambivalentního vztahu ke svým rodičům* (viz daná kat.) dostává v rámci Kohutovy teorie nového rozměru, který je definován příliš brzkým a silným zraněním rodičího se self. Pro toto zranění je charakteristické, že rodič není vlastní součástí self a neoplývá takovou mocí, kterou mu malý Karel přisuzuje. V tomto případě nejsou naplněny základní potřeby, které jsou nutné pro přechod a introjekci rodičovského imaga do ego-ideálu, jelikož imago není v tomto případě dotvořeno. Je zde sice zklamání, ale to mohlo přijít ještě dříve, než se imago stačilo z poznanych selfobjektů zformovat. Znamenalo by to, že rodiče neposkytli Karlovi dostatek okamžiků potřebných k zrcadlení, které dítě potřebuje k tomu, aby zažívalo úspěch, pocit vlastní hodnoty a ocenění. Můžeme se domnívat, že příčinou toho mohla být potřeba rodičů mít z Karla co nejdříve muže schopného převzít rodinný podnik po otci. Karlův vztah k rodičům je později racionalizován, ale nevyjadřuje vůči nim výrazný emocionálně zabarvený postoj, který by mohl být od stárnoucího Karla očekávaný, vzhledem k tomu, jak pozitivně se vyjadřuje o samotném Vysokém, oblasti, ve které vyrůstal a o ostatních autoritách v jeho pozdějším životě, o kterých toho zmiňuje mnohem více a mnohem emočně zabarveněji. O svých rodičích mluví naproti tomu velice stroze, bez emocí, a pokud nějakou emoci cítí je jí možno vnímat spíše jako útočnou než pozitivně nostalgickou. V jedné pasáži se například zabývá tím, jak mu jeho političtí oponenti ubližují a on sám to snáší vcelku dobře, kdežto veřejná kritika jeho osoby ubližuje jeho rodičům především jeho otci: „*Měl chudák slzy v očích...*“ Tato kratičká část, která se v Kramářových Pamětech objevuje, má za cíl figuru otce nějakým způsobem pokořit, znemožnit ve smyslu uzmutí jeho

identity jako dospělého muže a autority, se kterou se Kramář nemohl z toho důvodu, že nebyl dostatečně mužem, identifikovat.

Jeho vývoj self pokračoval pomaleji než u jeho vrstevníků, jelikož jeho ego-ideály nebyly plně dotvořeny, protože jeho potřeby zrcadlení a idealizování nebyly naplněny. V důsledku toho, že neměl tyto ideály dotvořeny a zakotveny, byl vystaven velkému pocitu *strachu* (viz kat. *Strach*). Strachu z převzetí odpovědnosti za svůj život, strachu z vlastní emocionality (emoční reakce přisuzuje okolí, on sám své vlastní popírá, izoluje a racionalizuje, viz kat. *Izolace afektu, silná racionalizace*). Proto tak často přilínal k nějaké *autoritě* (viz kat. *Vztah k autoritě–obdiv k idolům, Vztah k autoritě – potřeba rebelovat a protestovat za každou cenu* („Já, mladý buřič vs. stará autorita“)), kterou se snažil pokořit, porazit, ovlivnit a přemoci (přeneseně řečeno tím pokořoval i své vlastní emoční pohnutí a znovu se zde dostáváme do pokoření autority otce, kterým pohrdal). Jelikož jeho proces idealizace rodiče v jeho vývoji ještě nenastal, vztahoval se k rodičům a později k dalším osobám, spolupracovníkům a autoritám ve svém životě stále jako ke svým selfobjektům, které mu mají pomáhat s jeho vlastním zrcadlením a posilovat jeho vlastní oslabené self. Touží po pocitu podobnosti a splývání s tímto selfobjektem (například jak odkazuje na svoji podobnost s Riegerem, další autoritou v jeho životě, že jsou ze stejného města apod.), a zároveň touží po tom, aby ho ona autorita ochraňovala, vedla a uznávala jeho sebeprožívání, vnímání i zklamání (viz kat. *Význačná potřeba být viděn jako „hrdina“*). Jinými slovy, Karel byl vystrašen z prožití svých emocí, jelikož nevěděl, jak je zpracovat. Jeho zesílená potřeba zrcadlení jeho vlastních pocitů a uznání jejich oprávnitelnosti vychází právě z toho, jak moc mu tato potřeba nebyla v dětství naplňována. O důvodech jejího nenaplňování se můžeme jen domnívat. Popsané závěry jsou podpořeny častými momenty v Kramářově životě, které se vyznačují vysokým sebevědomím až pocitem vlastní výjimečnosti, důležitosti, neomylnosti, superiority, nadřazenosti až grandiozity, které ho neopouští do pozdních let jeho života (viz kat. *Vysoké sebevědomí, Význačná potřeba být viděn jako „hrdina“, Vztah k autoritě – potřeba rebelovat a protestovat za každou cenu* („Já, mladý buřič vs. stará autorita“)).

V mládí se velmi zklamal i ve svém vrstevníkovi, kterého posléze činil odpovědného za své ukrytí se před otevřeně politickým životem. Tento vrstevník byl znovu typem autority, kterou Kramář jako mladý muž uznával, protože se mu od ní dostávalo dostatečné pozornosti a péče. Tento vrstevník mu imponoval, jak by mu imponoval jeho vlastní otec, pokud by se v něm jako malý kluk tolik nezklamal. Tato autorita byla posléze okolím pokořena, když se o uvedeném vrstevníkovi všichni ve společenských kruzích, ve

kterých se oba pohybovali, dozvěděli, že identita, kterou dotyčný užíval, není tak bezchybná, jak se původně prezentovala. Kramář byl až v šoku a vrstevníka zpočátku vehementně obhajoval (nechtěl si připustit svůj omyl, že vkládal důvěru do onoho kamaráda). Pokoření další autority, kterou už vnímal skoro jako rodičovské imago, bylo pro Karla po otci další ranou, kterou nečekal, další zranění od selfobjektu, které s ním otřáslo do té míry, že měl posléze tendence si tyto selfobjekty držet od těla a postupovat v procesu ještě pomaleji. Příkladem může být autorita samotného hlavního města a sídla jeho vlastní strany, kterou tolik kritizuje, ale ke které se neustále vztahuje. Vztahuje se k ní už ambivalentně. Na jednu stranu říká, jaké je to „...*pražském ovzduší osobních ctižádostí, závistí a nenávisť...*“, ale straně druhé si s Prahou neustále dopisuje a projevuje o dění v ní zájem. A to v bezpečné vzdálenosti, z Vídně, kde jej nemůže strana zranit jako se mu to stalo už tolikrát předtím (viz kat. *Idealizace a vysoká identifikace se skupinou, Význačná potřeba být viděn jako „hrdina“, Vztah k autoritě – potřeba rebelovat a protestovat za každou cenu („Já, mladý buřič vs. stará autorita“), Vztah k autoritě – obdiv k idolům, Vztah k autoritě – zklamání ze strany autority*).

Ono nenaplnění potřeby zrcadlení se u Kramáře projevuje snahou dostávat se do pozice dítěte i v pozdějším životě. Například se svými spolupracovníky má až bizarní vztah, kdy je jeho pozice dítěte ještě posílena pojmenováním „*Dítě*“ v soukromé korespondenci, kterou si s těmito dvěma spolupracovníky (Masarykem a Kaizlem) vyměňují. Prostřednictvím těchto dvou spolupracovníků se mu dostává obrovské pomoci, jelikož díky nim si může konečně částečně odžít své potřeby zrcadlení. Masaryk i Kaizl uznávají jeho autoritu, uznávají jeho pocity, považují ho za dítě, ale přistupují k němu laskavě a s péčí, která mu během raných let očividně chyběla. Pravděpodobně proto jim ve svých Pamětech věnuje tolik místa, i když se jednalo jen o část jeho života. Z Kramářova pohledu se jednalo však o velice důležitou část, která mu umožnila konečně introjekci idealizovaného rodičovského imaga do ego-ideálu.

Kramář se vždy dostává do zvláštního vztahového trojúhelníku. Nejprve je v trojúhelníku se svými rodiči jako každé dítě, když se narodí: otec – matka – dítě. Poté se dostává do trojúhelníku škola (respektive její zástupci z řad učitelů) – vrstevníci (kteří ho obdivují pro jeho odvalu) – on (jako hrdina). Poté se znovu staví do pozice dítěte, tentokrát dokonce ve dvou trojúhelnících: Vídeň – Praha – on (jako součást obou) a Kaizl – Masaryk – on (znovu jako dítě). Paměti končí paradoxně rozpadem posledně jmenované trojice, což může ukazovat na to, že jeho proces jeho transmutující identifikace je dokonán. Duo Kaizl–Masaryk je během let stabilním prvkem, který je nejprve vnímán

jako součást samotného Kramáře. Tedy slouží zprvu jako selfobjekt stejně jako všichni před ním. Ovšem zastává tak stabilní pozici, že je Kramářem vnímáno jako něco, co splňuje všechny charakteristiky, které postrádal u předchozích selfobjektů, aby byl schopen dotvořit vlastní rodičovské imago, které by mohl introjiovat do ego-ideálu.

2.1.5. Interpretace Kramáře skrze optiku Adlerova komplexu méněcennosti

Kramář byl jedináček. Žil se svými rodiči sám, proto mohl podle Adlera zvýšeně rebelovat a více se projevovat v opoziční roli vůči rodičům místo ke svým sourozencům (viz kat. *Vztah k autoritě – potřeba rebelovat a protestovat za každou cenu* („Já, mladý buřič vs. stará autorita“)). Jeho kognitivně behaviorální vzorec byl od mládí pevně zakotvený, jelikož byl vůči rodičům neustále v odporu. Podle Adlera máme přirozenou potřebu se vymezovat, *usilovat o moc a nadřazenost*, která je vedena touhou překonat *pocit méněcennosti*. Tuto touhu po úspěchu reguluje tzv. *sociální cit*, který je rozvíjen od útlého dětství kladným vztahem k oběma rodičům a je znakem sociálního uplatnění agresivní touhy po nadřazenosti.

Jeho otevřené nepřátelství a soutěživost vůči rodičům byla později, vlivem i toho, jak byl chytrý a formálně vzdělaný, potlačena silnou *racionalizací* (podle Adlera se jedná o tzv. *ochraňující tendence*), kdy se snažil pro každé vzdorování vložit dostatečně dobrý důvod, proč to tak dělá (viz kat. *Izolace afektu, silná racionalizace*). Jednalo-li se o vzdor proti rodičům, neměl z důvodu absence selfobjektu (viz předchozí kapitola *Interpretace Kramáře skrze optiku Kohutovského narcismu*) dosti osvojenou schopnost racionalizovat, proto racionalizuje dodatečně v Pamětech a říká něco v tom smyslu, že ví, že to s ním rodiče vždy mysleli dobře a tím, že ho donutili k tomu, aby absolvoval školy v Čechách, a ne v Německu, mu prokázali službu, jelikož se díky tomu, že by se vnímal jako nedostatečný, cítil nucen okolnostmi se více a více snažit a získávat čím dál více úspěchů. V čemkoli, co dělá se vidí jako ten, který to jako jediný může dokázat. Podle svého mínění je géniem, který je nedoceněný (viz kat. *Vysoké sebevědomí, Význačná potřeba být viděn jako „hrdina“*). Používá hodně často ochraňující tendence, aby ochránil svůj pocit nadřazenosti před požadavky, které na něj klade okolí. Velice často se dopouští *idealizace*, protože často popisuje situace, ve kterých dle Kramáře nikdo jiný, než on nemůže obstát. Například byla zde zmiňována kapitola s debatním kroužkem a poté s přednesem monologu z divadelní hry, které on jako jediný bez přípravy (neopomene dodat) zvládl odříkat a byl za to chválen (což jeho způsob reagování idealizací jen posílilo). Dále velice často používá až blahosklonnost, kterou popisují jako takřka paternalistický přístup, kdy

znehodnocuje přispění druhých, dává jim i tak najevo, že nejsou dostateční, že nejsou schopni nic zařídit, tzv. *ochraňování*. Tento přístup je k povšimnutí u korespondence s jeho spolupracovníky, Kaizlem a Masarykem.

Další kapitolou byla škola. Ve škole otevřeně podřýval autoritu některých učitelů, kteří ho nějakým způsobem dráždili. Například dle něj představovali zkostnatělou společnost Rakouska-Uherska, proti které se silně vymezoval již od mladých let. Jeho touha pokořovat autoritu byla silně zakořeněná od dětství. Jeho otec byl úspěšným průmyslníkem v kraji a jeho vůle (například, že Karel půjde studovat do Liberce a do Prahy) byla vždy ta rozhodující. Vysvětlovalo by se tak to, že měl Karel neustále potřebu vzorovat a zkoušet, kam až může s trpělivostí oné autority zajít (viz kat. *Vztah k autoritě – potřeba rebelovat a protestovat za každou cenu* („Já, mladý buřič vs. stará autorita“)). Školní autority mu připadaly jako takový dobrý tréninkový materiál pro pozdější dráhu v politice. Jeho průbojnost byla známá především na studiích na právech. Jeho učitelé ho za ní oceňovali a on se konečně začal sociálně uplatňovat i se svojí agresivní touhou po nadřazenosti. Byl ve své sociální skupině, která ho pojímala takového, jaký byl, místo toho, aby ho nějakým způsobem utiskovala (jako doma nebo v nižších ročnících). Jeho sociální cit se začal rozvíjet a jeho společenská uplatnitelnost začala nabírat jasnějších obrysů.

Postupem let byla Kramářova touha po moci byla stále silná. Snažil se získat pocit nadřazenosti nad ostatními, což se mu i díky silným ochraňujícím tendencím vcelku dařilo. Jeho společenská uplatnitelnost byla na vysoké úrovni. Cítil se být součástí společnosti, nad kterou se chtěl cítit povýšen. Chtěl být *vůdčím typem*, ale zároveň se velice obával ostatní konkurence (včetně svých nejbližších spolupracovníků, Kaizla a Masaryka). To ho nutilo k obezřetnosti a zaujímání pozic kde nebude tolik viděn. Do svého realistického Časopisu přispíval pod cizím jménem, českou politickou scénu kritizoval z Vídně, kde dlouhodobě žil apod. Neměl dostatek sebevědomí k tomu, aby přiznal stále silný pocit méněcennosti a nedostatečnosti. Jako obranu před těmito pocity používal agresivní typ ochraňujících tendencí, kdy obviňoval ostatní za své neúspěchy a podhodnocoval úspěchy druhých, aby ty jeho vlastní vypadaly lépe. Nejlépe je to vidět na jeho korespondenci s jeho spolupracovníky Kaizlem a Masarykem, kdy hlavně Kaizlovi vyčítá mnoho věcí, které udělal špatně. Tento jeho způsob sebe-vztahování se ho neopustil ani v pozdních letech jeho politické kariéry.

2.2. Beneš aneb živoucí odkaz Masaryka

„Kdekdo v Evropě nestatečně a resignovaně utikal od boje pro záchranu demokracie a „zachraňoval“ jen sebe sama slepým dohodováním se s věrolomným hitlerovským Německem a diktátorskou Itálií... A každý může chápat můj duševní stav v letech 1936-38, když jsem přímo hmatal, jak se sesouvá krok za krokem celé životní dílo Masarykovo a moje a jak se svět řítí do propasti.“ (Beneš, 1947, s.59)

2.2.1. Biografické údaje Edvarda Beneše

Edvard Beneš se narodil na konci května jakožto desátý potomek v rolnické rodině. Brzy v mládí se přestěhoval do Prahy, kde Eduard studoval nejprve na gymnáziu na Vinohradech a poté filozofii na Univerzitě Karlově. Během studií odjel studovat politické vědy na Sorbonnu a do Dijonu, kde získal doktorát. Se svojí budoucí ženou se setkal v Paříži, kde studoval. Když se ze studií v zahraničí vrátil, dodělal si doktorát ještě na pražské univerzitě. Beneš byl od svého mládí velice činorodým, dokázal se protloukat s minimem prostředků na živobytí. Dokázal vyjít s málem, laicky řečeno. V roce 1909 se oženil s Annou Vlčkovou, která se na Benešovo naléhání nechala přejmenovat na Hanu. Manželství Benešových zůstalo bezdětné. (Churáň, 1998; Hrubý, 2021)

Během první světové války se podílel na organizaci nejprve domácího odboje a po roce 1915, kdy odešel do exilu za Masarykem, i zahraničního odboje. Byl součástí tzv. Maffie, což byla domácí odbojová organizace, která zajišťovala především informační a zpravodajskou činnost. Významně přispěl ke vzniku československých legií v zahraničí. Byl významným politikem světového formátu, který se zasloužil o vznik československého státu jako takového, jelikož vyjednával s tehdejšími světovými mocnostmi o tom, že by se České země mohly odtrhnout od Rakouska-Uherska. Po vyhlášení samostatného Československa se ujal postu ministra zahraničí a udržoval přátelské styky zejména se západními státy, jejichž státoprávní uspořádání obdivoval. (Churáň, 1998)

Byl členem České strany národně sociální¹³. Stál za myšlenkou společné obrany evropského kontinentu. Je jedním ze zakládajících členů OSN a několik let dělal i předsedu. V roce 1935 uzavírá za ČSR spojeneckou smlouvu se SSSR a vyvádí ji tak mezi ostatní evropské státy. Střídavě v letech 1919-1935 působil i jako člen Národního

---

¹³ Ve své době vlivná politická strana, která významně ovlivňovala politické dění během první republiky. Mimo Beneše byli členy i Václav Klofáč nebo Františka Plamínková (zasadila se o všeobecné volební právo pro ženy).

shromáždění¹⁴. V roce 1935 se po abdikaci velmi oblíbeného prezidenta československého státu, Tomáše Garrigue Masaryka, stal druhým prezidentem ČSR. (Churáň, 1998)

Beneš myšlenkově na Masarykovu politiku navazoval, ovšem nebyl u československé veřejnosti tak oblíbeným jako Masaryk sám. Velice ho trápila situace, která se objevovala v sousedním Německu, kde nacismus nabýval na síle s Adolfem Hitlerem v čele. ČSR se snažil bránit, ovšem přístup k podpisu Mnichovské dohody mu nebyl i přes přítomnost jeho velkých přátel, Anglie a především Francie, umožněn. Tento moment považuje i ve svých pamětech za svůj největší bol. V roce 1938 po podpisu Mnichovské dohody tehdejšími nejmocnějšími zeměmi Evropy abdikovala emigroval nejprve do Anglie, poté přesídlil do Chicaga, kde se zhostil role profesora na tamní univerzitě. Během druhé světové války strávil značnou část svého času v exilu přesvědčováním světových mocností o zpochybnění platnosti Mnichova a poté o uznání exilové vlády s ním v čele za jedinou legitimní reprezentaci ČSR na mezinárodním politickém poli. Do funkce prezidenta byl znovuzvolen po konci druhé světové války v roce 1945. Vydal tzv. dekrety prezidenta republiky, s jejichž platností byli etničtí Němci vystěhováni z pohraničí jako předtím v rámci vysídlování Sudet Čechoslováci, s konfiskací majetku a ztrátou československého občanství. (Churáň, 1998)

V roce 1948 byl donucen znovu k abdikaci, tentokrát se jednalo o kritickou situaci na domácí půdě, kdy příznivci komunistické strany obsadili klíčové budovy československé vlády a rozhlasu v Praze a donutili dvanáct ministrů z šestadvaceti členné vlády k podání demise. Beneš situaci neustál, demisi ministrů, postupně po dlouhém vyjednávání s tehdejším předsedou komunistické strany Klementem Gottvaldem, přijal a poté v červnu abdikoval sám. Zemřel v září téhož roku v důsledku již dlouhodobého špatného zdravotního stavu v Sezimově Ústí. (Churáň, 1998; Veber, 2009)

2.2.2. Rozbor Edvarda Beneše pro kategorizaci

Edvard Beneš je zásadní postavou československé válečné politiky během let 1939-1945. Touto dobou se ve svých Pamětech zabývá nejvíce. Jediný moment, mimo tuto úzce vymezenou dobu, který také do velké míry ve svých Pamětech zmiňuje, je velká zrada na československém národu – Mnichovská dohoda.

---

¹⁴ Obdoba dnešního parlamentu v ČSR. Během let se název měnil, v roce 1918 bylo založeno Revoluční národní shromáždění, poté bylo postupně přejmenováno na Národní shromáždění republiky Československé, Ústavodárné Národní shromáždění republiky Československé a skončilo v roce 1969 jako Národní shromáždění Československé socialistické republiky.

Druhou světovou válku považuje za „normální“ vyústění událostí, které se během třicátých let staly: *„Ať posuzujeme tento vývoj boje o změnu mírových smluv jakkoli, byl tento zjev v jistém smyslu normální. Po každé válce se poražený pokouší opět se zdvihnout a porážku odčinit buď bojem politickým nebo diplomatickým, nebo novou válkou.“* (Beneš, 1947, s.3) On sám také věděl, čeho může být Německo schopno: *„Československá politika nikdy nepochybovala a nedělala si žádných ilusí; četná prohlášení sněmovní a jiná, která jsem učinil ve funkci zahraničního ministra i presidenta, mé stálé usilování o mír a o vybudování jeho záruk v Evropě a má cílevědomá práce o bezpečnost státu po celých dvacet let první republiky jsou toho jasným dokladem.“* (Beneš, 1947, s.4) Nepřímo říká, že je posedlý tím, zajistit v Evropě mír. Cílem bylo vedení *„smířlivé a umírněné politiky“* (Beneš, 1947, s.5) *„Počítali jsme i s druhou eventualitou: že totiž tato naše a spojenecká politika smíření nebude mít úspěchu.“* (Beneš, 1947, s.5) Jinými slovy, on v čele československé politiky to věděl nebo alespoň tušil, že se Německo ze spárů podmínek válečných reparací bude chtít vymanit; považuje národněsocialistickou německou revoluci, která se v Německu odehrála v roce 1933, kdy se Adolf Hitler dostal na post kancléře, za logické vyústění situace v tamní politice.

„Viděl jsem dost přesně, oč v Evropě jde, viděl jsem neodvratnost chvíle, kdy se oba tábory buď definitivně o mírovém vývoji Evropy dohodnou, nebo se střetnou ve strašném konfliktu. Chtěl jsem, aby náš stát, který se nacházel právě ve středu těchto sporných zájmů a který byl státem novým, tradicí, vývojem a známostí ve světě ještě ne dost upevněným, ve chvíli, kdy buď k vyrovnání nebo k eventuelní srážce dojde, byl dobře zakotven, připraven a mohl šťastně obstát ať při jednání diplomatickém, ať ve válečném konfliktu.“ (Beneš, 1947, s.7) Beneš sice vše, co se okolo dělo, viděl, ovšem nic s tím nedělal. Tedy myslel si, že s tím on sám nic nezmuže. Hodně spoléhal na Anglii a Francii, jakožto spojence z první světové války a chtěl udržet jednotu státu, aby se případně Německo i zaleklo, kdyby chtělo vyvolat konflikt: *„...když Německo bude v kritickém okamžiku postaveno před celou koalicí států...“* (Beneš, 1947, s.7) Dále usiloval o podporu z východu: *„...o spolupráci a dohodu evropského západu se Sovětským svazem. ... Nesouhlasil jsem nikdy s politikou západních demokracií, která po dlouhou dobu Sovětský svaz isolovala a z evropské a světové spolupráce jej vylučovala. Zdálo se mi, že boj bude rozhodnut pro tu stranu, k níž se nakonec Sovětský svaz přikloní. A proto jsem soustavně a včas usiloval, aby se přiklonil k řadě evropských demokracií. Míval jsem pro to i doma i za hranicemi po celá léta konflikty a, jak je známo, nemalé boje.“* (Beneš,

1947, s.9) Nechtěl mít z nikoho nepřítele, proto se snažil „být s každým za dobře“. Věděl, že silnější přežije, proto se obratně věnoval diplomacii. Cítil, že Československý stát potřebuje pro svoje demokratické fungování nějakého silného mentora a ochránce. Tohoto mentora spatřoval především ve Francii. Proto ho tak zasáhla zpráva, že Daladier podepsal Mnichovskou dohodu. „...7.března 1936 Hitler novým svým krokem – obsazením levého břehu Rýna – zasadil evropskému míru jednu z posledních a rozhodujících ran.... Řekli jsme jasně francouzskému vyslanci v Praze, že budeme následovat Francii, vyvodí-li z Hitlerova činu důsledky, neboť jsme se cítili vázání k Francii smlouvou... Západní demokracie mohly Německo a jeho zločinnou politiku včas zarazit. Po mém soudu byli jsme vázání jíti s nimi a byli bychom šli. Nestalo se nic. Francie se tu dopustila nejosudnější chyby, poškozující Evropu... Míval jsem někdy hrůzu z tohoto rozkladného procesu a tázával jsem se sama sebe, kam až to půjde a jak to skončí. Sám osobně jsem se nevzdal až do podepsání dohody mnichovské velmocemi své tvrdošíjně a k důslednému odporu proti nacismu mne ženoucí naděje, že bude přece jen možno rozhodnými činy tuto, den ze dne zhoršující situaci včas obrátit a nové evropské válce přece jen zabránit; učinil jsem tudíž vše, co bylo v našich silách, a co bylo naší povinností, aby katastrofa byla odvrácena.“ (Beneš, 1947, s.36) Cítil svázanost s Francií, jelikož k ní měl osobní vazby (organizoval z Paříže protirakouský odboj, studoval na Sorbonně); zde se staví do role *osamělého válečníka*, který musí spasit svět, ale on věděl, že na to nestačí. Nechtěl se obviňovat, že nic nezachránil, jelikož vinu za události, které se staly, viděl u někoho jiného (všech okolo). Zároveň velice často zdůrazňoval, že přeci každému muselo dojít, jak tohle dopadne, že to skončí válkou a on to věděl. Politiku appeasementu považuje za projev slabošství ze strany Francie i Anglie, jelikož se jedná o státy, které měly zabránit Hitlerovi v rozvracení Evropy dříve.

Všemi těmito úryvky podporuje vynořující se téma, které bych nazvala *prorok nebo vizionář*. On věděl o všem ještě před tím, než se daná věc udála. Dokázal daleko do budoucnosti předpovídat, jak se bude situace v Evropě, potažmo ve světě, vyvíjet. Alespoň si to myslel. Jelikož jsou Paměti vydané po skončení druhé světové války, je možné, že Beneš píše o již proběhlých věcech jako o jediném možném vyústění celé evropské otázky takto vševědoucně. Není možné ověřit s jistotou jeho schopnost věštit. Jediné, co mohu konstatovat po rozboru jeho Pamětí je fakt, že si jako prorok připadal.

„Bylo mi jasné, že ujímaje se tohoto vysokého úřadu, jdu do dob velmi těžkých, ba bouřlivých, a že tudíž je třeba s tím počítat v celé další naší politické práci. Všude jsem takřka hmatal, že se Evropa řítí do velkého konfliktu a že zvláště my mu neujdeme, neboť

zcela jistě vyjde z Německa.“ Znovu a znovu opakoval, že věděl, že Němci zapříčiní válku. Čekal to a snažil se na to připravit – následuje výčet všeho, co stihl jako prezident před Mnichovem zařídit, aby byla republika bojeschopná. Trochu to zní, jako by chránil živoucí památku Masaryka, ke kterému choval bezbřehý obdiv a skoro synovskou lásku. Jako by jednota republiky byla nějaký odkaz, který mu Masaryk zanechal a o který měl povinnost se starat. To by vysvětlovalo, proč si tak moc v Pamětech vyčítal, že republiku uchránit nezvládl a přišel o Sudety. Protože tím pošpinil památku někoho, koho si tak moc vážil. Nedostál památce svého „otce“ Masaryka, i když se tak moc snažil.

Jeho prorokování budoucnosti, že věděl, že to jinak nemůže skončit nebo že věděl, jak ta válka začne a co se bude dít, pokud se nezakročí, mě vede k nápadu, že měl velice silná přesvědčení o tom, že ví, co se má stát. Beneš jako osobnost byl velice nejistý, až úzkostný. Chtěl, aby vše bylo podle pravidel, byl přesvědčen o demokratických ideálech a že je vyznávají stejným způsobem všichni, se kterými byl spřízněn (byl tím možná až trochu moc zaslepen, že věřil v jejich sílu zvrátit průběh předválečných událostí, možná to by vysvětlovalo to, jak se neustále snažil apelovat na „svědomí“ spojeneckých zemí). První velkou zkouškou byl odboj během první světové války. Během té ale měl možnost se opřít o osobu, která demokratické ideály skutečně ztělesňovala a mířila hodnotově podobným směrem jako on, Masaryka (jeho ego-ideál, superego apod.). Od roku 1937, kdy Masaryk zemřel, Beneš postupuje jako loď, která ztratila kormidelníka. Byl velice nejistý, nevěděl, pro co se rozhodnout, aby to bylo podle měřítek Masaryka „správně“. Masaryk byl pro Beneše autorita, v jejímž odkazu Beneš pokračuje. Proto zůstal v takovém typu transu, ze kterého ho probudí až podepsání Mnichovské dohody a výzvy k rezignaci. Po válce zažil něco podobného, když se znovu stal prezidentem zvoleným v posledních demokratických volbách. Přišel k němu v roce 1948 na hrad Gottwald, který požadoval přijetí demise demokraticky orientovaných ministrů ve vládě. To byla další a poslední porážka pro v té době již nemocného demokrata Beneše, který v září toho roku zemřel s pocitem, že nedostál úrovni obdivu svého předchůdce a učitele Masaryka.

„Byl jsem prostě učiněn odpovědným za Mnichov a všechny jeho důsledky. Nejtrpčí výčitky a nejprudší útoky padaly na mou hlavu. Bylo to tak jednoduché a pohodlné svalit všechnu odpovědnost na toho, kdo stál v osudné chvíli nejvýše, a padl tudíž nejnižší!... Přijal jsem tedy mlčky tuto odpovědnost a řekl jsem si, že ji musím odhodlaně a trpělivě nésti až do doby, kdy události samy vysvětlí všechno umožní. Proto jsem nikdy neprotestoval, nikdy se nehájil, výčitek nikomu nečinil...“ (Beneš, 1947, s.77, 329) Tedy staví se do role trpělivého *trpitele a diplomata*, který čeká na správný okamžik, aby

ostatní pocítli jeho hoře. Chce, aby ho světu bylo líto. Aby ho *osud zkoušel*. Čekal nějakou kompenzaci nebo měl silně zakořeněnou nějakou důvěru v to, že musí nejdříve člověk trpět, aby dosáhl „ráje“. Aby dostal nějakého zadostiučinění a byl připodobňován k Masarykovi, že zvládl krizi podobně dobře nebo dokonce lépe. Potřebuje být *zkoušen osudem*, aby předvedl své kvality, o kterých je přesvědčen, že měl stejným směrem orientované jako jeho ikona Masaryk.

Vedle přesvědčení o vlastní neomylnosti je zde nasnadě jmenovat i další téma, které se také dále do jeho textů promítá. Beneš vládne *silným morálním kompasem* a poukazuje během každé kapitoly na své mravní zásady a morální ideály, které přebíral od Masaryka a vyznává na počest jeho památky. Masaryk je v jeho Pamětech vnímán jako někdo, ke komu je loajální i po jeho smrti. Kdo se daných zásad, které Beneš až rigidně uctíval, nadržel, byl podle něj ten „špatný“. Ostatním vyčítal nedůslednost, bezzásadovost a podlézavost: „*Já osobně jsem tehdy poskytl plnou podporu Společnosti národů a jako předseda Shromáždění Společnosti jsem bez rezerv a vydatně přispíval siru Samuelovi Hoarovi v jeho akci pro uplatnění sankcí proti útočníkovi. Byl jsem za to doma od naší pravice rozhodně kritizován. Ale tento okamžitý odpor vůči násilníkům byl brzy kompromitován tím, že Laval jednak odmítl sankce důsledně provádět, jednak se nakonec dohodl s tímž britským ministrem věcí zahraničních Samuelem Hoarem, který prosadil v Ženevě nejdříve sankce, tak neuvěřitelně rychle opustil své dřívější zásadní hledisko a dal souhlas, aby se území Habeše ještě před koncem habešské války rozdělilo mezi Mussoliniho a císaře habešského.*“ (Beneš, 1947, s.19) Vedenou pasáž můžeme interpretovat také jako projekci vlastních nevědomě vnímaných špatných vlastností, které přinášely Benešovi pocit hanby, že je pocíťoval. Proto je přisuzoval jiným. Aby mohl tyto vlastnosti soudit bez dopadu vlastní kritiky i na svoji osobu. „*Tak morálně a politicky končil v této hrozné evropské krizi každý, kdo sešel se správné cesty a začal se dohodovat s Hitlerem. Snad nám někdo na omluvu svého postupu řekne, že ani my, setrvávající na své linii, jsme přes to všechno neušli nacistickému obsazení. Ano, ale jaký to byl ohromný rozdíl mravní!*“ (Beneš, 1947, s.55)

„...*Zdůrazňuji však opět, že jsem tehdy správně chápal plány Hitlera, který připravoval pozdější „Mnichov“ i touto cestou, a že ani v době, kdy ostatní státy ve střední Evropě podléhaly jeden po druhém pocitům hrůzy, kterou dostávaly ze vzrůstající moci německého nacismu, my jsme nepovolili a své linii jsme opravdu zůstali věrni.*“ (Beneš, 1947, s.34) Beneš se velice snažil vypadat jako ten, který je věrný svým ideálům, jako nezdolný a pevný bod, o který se opírá celý stát. Silně se identifikoval

s demokratickými ideály, možná až liberálními, jelikož se hodně spoléhal na to, že mu nikdo nebude moct nic vyčíst, neboť se řídil tím, co pro tuto zemi určil prezident Masaryk. Tímto předal odpovědnost za své jednání jiným (v tomto případě již zesnulému Masarykovi). Pocit odpovědnosti za stát sice pocíťoval ovšem odpovědnost za události, které se v Evropě děly a Beneš sám je viděl, předává jiným (Anglii, Francii, Německu, Rusku, USA apod.).

Musíme mít na paměti, že Masaryk se více než Beneš opíral o věhlas, až možná kult osobnosti, který si Masaryk získal během první světové války, což Benešovi chybělo, a proto, i když se snažil seč mohl, aby byl jako Masaryk, národ ho neuznával a rozhodně měl menší autoritu než Masaryk. Což Beneše velice trápilo. Cítil se nedostatečný, ale nemohl s tím nic udělat, protože odpovědnost za jeho věhlas a ocenění jeho dostatečnosti nepřicházela.

Jak bylo již řečeno, Beneš vnímal Masaryka jako nesmrtelnou modlu, ke které celý svůj život vzhlížel a odkazoval se na jeho životní dílo. Celým svým životním úsilím se Beneš snažil Masarykovi přiblížit. *„Učinila opravdu vše (československá politika, pozn.), aby situaci svou, svých přátel a celé Evropy před gangsterským fašismem a pangermánským nacismem a před válkou vůbec zachránila. Nebylo v tomto údobí v Evropě státu, který by byl mohl míti čistší svědomí v konání své povinnosti ke svému národu a k svým přátelům – vzhledem k blížící se krizi evropské a světové – než republika Československá za президенství Masarykova a mého.“* (Beneš, 1947, s.55) Beneš se stavil na stejný piedestal jako Masaryk. Chtěl mu být podobný, chtěl být obdivován jím milovaným národem jako Masaryk. Chtěl i stejným způsobem jako Masaryk na lidi působit. To by svědčilo pro moji hypotézu o tom, proč zvládl na svých demokratických zásadách tak dlouho vytrvat, protože až by válka skončila, byl by vzýván podobně jako Masaryk: *„Nebylo v tomto údobí v Evropě státu, který by byl mohl míti čistší svědomí v konání své povinnosti ke svému národu a k svým přátelům – vzhledem k blížící se krizi evropské a světové – než republika Československá za президенství Masarykova a mého.“* (Beneš, 1947, s.55) Podle této hypotézy mohl nevědomě usilovat o to, aby v té době nějaká válka byla. Aby mohl být stejně jako Masaryk v zahraničním odboji a po této zkoušce „ohněm a mečem“ se vrátit jako „císař“, který se nepoklonil nepříteli. Byl „sesazen z trůnu“, který dostal po Masarykovi, vyhnán do zahraničí, ale vrátil se zpět v nové síle s novými spojenci, které si svými schopnostmi diplomaticky vyjednávat získal podobně, jako jeho otcovský vzor za první světové války. Masaryk byl brán jako takový svrchovaný panovník, vezměme si například jeho pohřeb, který se řadí k těm největším

v historii (srovnatelný s pohřby panovníků významných evropských královských rodů). Navíc jeho přezdívka „tatiček“ je označení figury, která je spjatá s určitými vlastnostmi: moudrost, superiorita, moc, spravedlivá vstřícnost, rozum, logika apod. A Beneš chtěl, aby ho národ vnímal podobně. „...opakovati v nové formě to, co jsme dělali pod vedením Masarykovým v první válce světové.“ (Beneš, 1947, s.120)

Význam Masaryka pro Beneše byl velmi silný. Beneš měl Masaryka vštípeného v podstatě jako své vlastní Superego, které mu říkalo, co je špatné a co je dobré. Beneš byl v záprahu neutuchající kritiky ze strany silného Superega, které mu říkalo, co všechno dělá špatně a co by měl zvládat lépe. Druhá světová válka byla pro Beneše nadějí na vysvobození sama sebe ze spárů svého silného Nadjá. Konečně mohl ukázat své kvality, konečně mohl dostat ideálům, do kterých ho Superego ve figuře „otce“ Masaryka tlačilo. Tudiž byl vlastně velice rád, že se může zase účastnit války, protože ta ho svým proběhnutím a jeho účastí v nejvyšších příčkách velení postavila do podobné ne-li stejné pozice jako jeho „otce“. Proč se tedy nerozhodl bojovat během mnichovské krize? Proč došlo k postoupení pohraničí? Protože to byl jeho hluboce naučený a vštípený vzorec chování, který se jeho „otci“ Masarykovi v minulosti osvědčil. Jelikož si Beneš prošel podobnou zkušeností, museli na něj lidé podle jeho mínění i podobně pohlížet, jako na jeho „otce“. Masaryk byl „tatiček národa“, vyzařoval auru nezdočnosti a jistoty v nejistých časech, stejně jako on chtěl být takovým bodem pro národ i Beneš (je možné, že si tím kompenzoval své nenaplněné otcovské touhy, jelikož se nikdy nedočkal vlastních potomků). Snažil se postupovat obdobně jako Masaryk, chtěl se zasadit o podobnou věc jako on a chtěl poté na národ působit jako Masaryk sám. Hodně rozebíral chvíle, kdy vyjednával o ustanovení exilové vlády a politické reprezentace ČSR a její mezinárodní uznání, zveřejnil dopisy, které se k tomuto jednání vážily. Byl na tento svůj úspěch hrdý a považoval jej za průlomový. Role prezidenta je role, kterou si vybojoval a nehodlal se jí jen tak vzdát a tvrdě na tom pracoval: „*Mezinárodním aktem byl jsem uznán opět mezinárodně presidentem republiky. Byl jsem jím uznán tímtež aktem jako vláda sama. Byl to veliký úspěch diplomatický a mezinárodně politický, že spojenci stejně jako ve válce minulé uznali nám nejen vládu, ale také hlavu státu...*“ (Beneš, 1947, s. 164) Teorie o své nelegitimitě považoval za vlastizradu

Beneš udělal dle svého názoru všechno „správně“. Udělal to tak, jak mu Superego prikazovalo. Ovšem stále se nemohl zbavit pocitu viny „*Problém mnichovské konference a dohody ležel na nás jako balvan po celou válku, a doznejme se, že tento balvan leží ve vzpomínkách na nás i dnes a bude na nás ležet ještě velmi dlouho.*“ (Beneš, 1947, s.) Toto

zraňování pocitem viny bylo mírněno dvěma způsoby, které Beneš během psaní svých Pamětí dával na odív: *obranou intelektualizací* (opravdu psal vše do nejmenších detailů, podrobně, vypisoval jednotlivá data, přepisoval své řeči, korespondenci, chronologicky řadil všechny události, ke kterým se stále odkazoval i dále v textu) a *obranou projekcí* (považoval všechny okolo za příčiny pádu svého státu, svoji vinu neuznává). Odsuzoval osoby, které se nátlakem nechaly donutit k zradě republiky. Byl věrný svým ideálům a nechápal, jak by mohlo být něco více než jeho morální přesvědčení. „...jedna podstatná a zásadní otázka, v níž jsem svůj názor nikdy nezměnil a nezměním, mi byla hned naprosto jasná: Dr. E. Hácha, náš nejvyšší soudce a právník, president státu, a dr. Chvalkovský, jeho zahraniční ministr, v březnu 1939 obětovali ve své trestuhodné politické malodušnosti a nevzdělanosti mezinárodně i vnitřně stát, nemajíce k tomu ani práva, ani žádné legitimace a pověření. Tiso a jeho druhové se dopustili v téže chvíli záměrně ničemné zrady, vrazilše hanebně dýku do zad vlastnímu národu. Jsou věci práva a principy politické morálky, které se nikdy – za žádnou cenu, ani za cenu jakýchkoli, ať předpokládaných, ať skutečných, oportunistických politických výhod, ani pod nejkrutějšími hrozbami a nátlakem – neobětují. Podpis, vzdávající se svobodného státu a přijímající protektorát český a slovenský, neodůvodní, neospravedlní a neomluví nikdo, nikdy a ničím.“ (Beneš, 1947, s.89)

„Kdekdo v Evropě nestatečně a resignovaně utíkal od boje pro záchranu demokracie a „zachraňoval“ jen sebe sama slepým dohodováním se s věrolomným hitlerovským Německem a diktátorskou Itálií... A každý může chápat můj duševní stav v letech 1936-38, když jsem přímo hmatal, jak se sesouvá krok za krokem celé životní dílo Masarykovo a moje a jak se svět řítí do propasti.“ (Beneš, 1947, s.59) Znovu je tu patrné, že se považuje za pokračovatele Masaryka, jeho politiky a možná až za syna z jednoho rodu. Kdyby „ohnul hřbet“ před Hitlerem, bylo by to jako popřít sebe samého a svého „otce“, ze kterého vzešel.

Hitler si chtěl podmanit ČSR tím, že jí nabídne podobnou dohodu jako Polsku, a tím by jej odříznul od jeho spojenců (Anglie a Francie), které budou jednání brát jako zradu. Hitler vyslal do Prahy dva vyslance, aby promluvili s prezidentem: „Celé to jednání obklopili velikým tajnostkářstvím. Má to prý býti jednání výlučně mezi oběma hlavami státu, bez ministrů věcí zahraničních – zejména ministr Neurath prý o tom nesmí vědět – a teprve až bude všecko mezi nimi dohodnuto a hotovo, mají se věci formálně dokončit a provést mezi příslušnými zahraničními ministerstvy... Chce tento pakt smluvit výlučně se mnou – při tom mi tlumočili se strany Hitlerovy řadu osobních lichotivých

komplimentů...“ (Beneš, 1947, s.25) Podle Beneše se Hitler choval v tomto případě jako král nebo císař a nikoli jako kancléř nebo prezident (v té době již byl *Vůdce*). Kdežto Beneš byl demokraticky zvolený prezident. Podle toho, jak se k tomu vyjadřoval, považoval Hitlerovo jednání za urážku vlastních mravních zásad.

Beneš se velmi snažil, aby bylo vidět, že absolutně a rezolutně nepřijal jakoukoli propagandu, kterou mu Hitler nabízel. Možná se snažil takto jasně vymezit proti Hitlerově propagandě příliš, jelikož stále dokola je zde opakováno, jak byl sám Beneš chytřejší a napálit se nenechal. Odkazoval se na úryvek své odpovědi Hitlerovi, z jejíž otevřenosti byli všichni překvapeni: *„My si však žádné války nepřejeme. Naši Němci i vy ve Třetí říši dobře naproti tomu víte, že se naše národní hranice automaticky a nutně posunou poněkud k severu, kdyby došlo k nové válce a my ji vyhráli. Kdybyste však vyhráli tuto válku vy, my stejně dobře víme, že nám chcete vzít co nejvíce území a vyčistit všechny t. zv. kraje německé u nás od všech Čechů. Toho jsme si vědomi a připravujeme se na to.“* (Beneš, 1947, s.29) Byl odvážný, že to Hitlerovi řekl a chlubil se tím ve svých Pamětech. Otevřeně odporoval někomu, o kom se později potvrdilo, že byl ten zlý. Beneš od počátku věděl, že to Hitler je „zloduch Evropy“.

Když Masaryk zemřel, Beneš velice úpěnlivě hledal nějakou další autoritu, která by mu pomáhala v nastavení jeho silného morálního kompasu a potvrzování „správnosti“ jeho mravních hodnot. Francie byla v jeho očích poražena Hitlerovým Německem. Byla to pro něj velká rána, ale snažil se to vstřebat (moc se mu to nedařilo, pro-francouzská orientace je v jeho větách stále znát). Byl překvapen, jaké podpory se mu dostalo od amerických Čechů v Chicagu a byl kladně přijat i americkým prezidentem Rooseveltem. Roosevelt je vůči Benešovi v pozici autority také, ovšem trochu jiné, než byl Masaryk. Masaryk zaujímal pozici otce. Jelikož Beneš již měl pozici otce obsazenou Masarykem, který v Benešově Superegu stále přetrvával, můžeme si představit, že Roosevelt byl spíše v pozici staršího bratra, který Benešovi dobře radil: *„...se jevil jako velmi vzdělaný a prozíravý politik, mimořádně dobře informovaný o světových problémech a vůbec o otázkách politiky evropské i o krizi kolem Mnichova.“* (Beneš, 1947, s.) Ovšem Beneš si byl vědom Rooseveltovy neznalosti evropské půdy. Ovšem Beneš hledal u Roosevelta potvrzení svého postupu vůči Hitlerovi. Rooseveltova slova podpořila jeho přesvědčení o své vlastní pravdě, že evropské západní demokracie se na malém státu v srdci Evropy dopustili zrady, ovšem také si nechal od Roosevelta říct, že tyto státy k tomu měly určité důvody. Potřebuje, aby ho někdo zvenčí uznal jako právoplatného „následníka“ československého „trůnu“ po Masarykovi. Ten někdo je v tomto případě Roosevelt, který

jakožto prezident USA tímto aktem posvětil zahraniční odboj, na kterém se Beneš do velké míry podílel. „*Vláda Spojených států, zaujavši toto prozíravé právní, mravně jediné správné, a politické stanovisko vůči Československu, setrvala na něm důsledně až do konečného příznivého právního vyřešení celé naší situace ve Spojených státech v roce 1943.*“ (Beneš, 1947, s.259) Takže byl uznán z hlediska v podstatě svého největšího idolu hned po Masarykovi. Zdá se, jako by odvozoval svoji hodnotu od toho, jak na něj onen idol nazírá. Když ho USA uznali jako jediného prezidenta ČSR, jeho sebehodnota vzrostla a dovolil si mnohem více, než předtím během všech těch peripetií okolo Mnichova a během prvních let války. Byl v podstatě chráněn, našel nějakou bazální jistotu, nějaký styčný bod ve svém životě, který po smrti Masaryka ztratil, ke kterému se upnul a odkazoval na něj jako na původ své moci ve světě. „*Je v historii málo příkladů, aby se dostalo politice malého státu v dobách tak bouřlivých a převratných tak velkého zadostiučinění a uznání správnosti jeho postupu jako tomu bylo za této mé cesty.*“ (Beneš, 1947, s.290) Hledal a dostávalo se mu sebestpotvrzení, které se smrtí Masaryka už dlouho nedostal, a tak nějak bloudil, než se zase „zakořenil“ v morálních ideálech, které tentokrát pocházejí z USA.

Z toho, jakým stylem Beneš píše, je cítit zřetelně pocit beznaděje, jako by už nic nemělo cenu, jako by všechno bylo předem prohrané a on stejně vedl lítý boj s větrnými mlýny jako Don Quijote. Věděl, že válku nemůže vyhrát, ale v boji proti tomuto zloduchovi nepolevuje. Proč ovšem nezkusí jinou cestu? Proč spoléhal na Francii, o které si myslel, že podcenila přípravu? Nechtěl nést ještě větší břímě odpovědnosti za celou Evropu? Byl si sám sebou tak nejistý, že nevěřil, že by to sám ustál? On nepochyboval o tom, že mohlo být vše jinak, kdyby někdo jiný zakročil dříve (Francie nebo Anglie). „*Na náš lid byl učiněn neodolatelný nátlak, aby nebojoval za svou svobodu, neodvislost a územní nedotknutelnost a aby tím zachránil celý ostatní svět od války... aby se obětoval za mír celého světa.*“ (Beneš, 1947, s.100)

Míra, do jaké byl zhrozen smlouvami, které uzavřely státy jako Jugoslávie nebo Maďarsko s Německem, ukazuje na to, že mohl v té době litovat, že nepodepsal také. Jeho rázné odmítání všeho německého je velice příznačné pro to, že si s takovou myšlenkou mohl v té době před Mnichovem pohrávat a poté, co nebezpečí přešlo (Paměti vydává v roce 1947, tedy po konci druhé světové války) ji ztratil tak rázně, že odmítá vše, co by s Německem mohlo být spojeno.

2.2.3. Kategorizace Benešových Pamětí

Celkem vzešlo 12 kategorií (seřazeno podle četnosti v textu):

<i>Prorok, vizionář</i>	Vše věděl ještě před tím, než se to stalo. Opakuje stále dokola, že věděl, že Němci způsobí další válku, věděl, jak se bude válka vyvíjet ještě, než začala, jediné, co uznává, že netušil, byla zrada od sprátené Francie a Velké Británie.
<i>Silný morální kompas</i>	Silné morální hodnoty a ideály, silné morální přesvědčení o správnosti svého konání a neprávosti konání ostatních. Kdo se nadržel jím vyznávaných morálních hodnot a demokratických ideálů, byl „špatný“.
<i>Diplomat</i>	Snažil se z nikoho si neudělat nepřítele. Chápal, že je nutné pro porážku nacistického Německa spojit síly s okolními státy a hodně se v dojednávání různých smluv a dohod angažoval, i když ze začátku to hodně skřípalo.
<i>Masaryk</i>	Neustále se odkazuje na Masaryka ve smyslu, že je jeho pokračovatel a navazuje na jeho dílo, na jeho odkaz. Kdyby ohnul hřbet před Hitlerem, bylo by to pošlapání sebe sama a svých kořenů, ze kterých vzešel i samotný Masaryk. Masaryk se angažoval jako Benešem uznávaná autorita i po své fyzické smrti. Dalo by se říci, že se Benešovi zhmotnil znovu jako jeho vlastní součást, jako Superego nebo svědomí. Beneš se s Masarykem srovnává i tím, jak dobře zvládá krize během války.
<i>„Osamělý válečník“/zrada od spojenců</i>	Staví se do role „proti všem“, kdy musí on sám spasit svět, protože jeho spojenci ho zradili a přidali se na stranu zla–Německa. Z toho, jak Beneš píše je cítit zřetelně takový pocit beznaděje, jako by už nic nemělo cenu, jako by všechno bylo předem prohrané a on stejně vede lýtý boj s větrnými mlýny, jak Don Quijote.
<i>Honba za uznáním zvenčí</i>	Jeho motorem pro další práci je uznání nějakou vnější autoritou. Nejdříve to byl Masaryk sám, poté se tím motorem stal národ/čs. stát a během války podobné postavení v Benešově životě měl americký prezident Roosevelt.
<i>Obranné mechanismy intelektualizace, racionalizace a projekce</i>	Hodně během textu odkazuje na faktické informace; souvisí i s tím, jak moc se v textu vydává za „proroka“ a označuje

	druhou světovou válku za konflikt naprosto předvídatelný a s trochou předvídavosti, kterou on sám oplývá, vyhnutelný. Předává špatné vlastnosti, za které by se musel stydět, ale které nevědomě pociťuje, jiným. Považoval všechny okolo za příčiny pádu svého státu, svoji vinu neuznává.
Potřeba být zkoušen osudem	Potřeba se nějakým způsobem osvědčit, předvést své kvality, stejně jako jeho předchůdce Masaryk za první světové války. Potřeba pochybovat o sobě a následně se ve svém přesvědčení o sobě utvrdit, aby byl jistý v tom, čeho je schopen pro svůj národ vykonat.
Demokrat	Oplývá ideály rovnosti a spravedlnosti. Věří ve svobodnou lidskou vůli a schopnost se rozhodovat za sebe.
Loajalita vůči spojencům (demokratickým státům)	I přes to, že ho podle jeho mínění spojenecké státy zradily, nedokáže úplně zapomenout na jejich pomoc za první války a je přesvědčen o tom, že se nakonec jejich vedení vzpamatuje a Hitlerovu Německu se postaví.
Těžce vydobytý úspěch	Souvisí s potřebou zkoušení osudem. Na své úspěchy je náležitě pyšný, ale vydává je ta úspěchy celé československé politické reprezentace na mezinárodním poli. Například jako zlomový moment označuje uznání prozatímní vlády Spojenými státy (tedy v očích jeho nové autority).
Já vs. Hitler (dobro vs. zlo)	Považuje se za hlavního nepřítele Hitlera, ve kterém vidí ztělesněné zlo. Vzorec <i>já, zástupce dobra, demokratických hodnot, protinacista a protifašista, nástupce Masaryka versus Hitler, který je čisté zlo</i> . Souvisí s kategorií „osamělý válečník“.

Dané vyčleněné kategorie jsou silnými liniemi Benešových Pamětí, ovšem žádná z nich není dostatečně příznačná a všeříkající, abychom ji mohli označit za prototypickou scénu.

2.2.4. Interpretace Beneše skrze optiku Kohutovy teorie

Edvard Beneš se skrze Kohutovský výklad o struktuře osobnosti dá interpretovat více způsoby. Jedním z nich, který bych chtěla více rozvést, je jeho vztah k Tomáši Masarykovi. Vzhledem k tomu, že nemám k dispozici žádný primární dostupný pramen týkající se Benešova dětství, je velice obtížné se určitostí odkazovat na Benešovu minulost jako kořenů jeho současnosti, ve které psal dostupné prameny. Z toho důvodu

se zaměřuje primárně na Benešovo dospělé období, ke kterému máme k dispozici pramenný základ.

Dané vyčleněné kategorie jsou silnými liniemi Benešových Pamětí, ovšem žádná z nich není příznačná a všehpřikající, abychom ji mohli označit za prototypickou.

Tomáš Garrigue Masaryk byl pro Edvarda Beneše jasnou a nepodmíněnou autoritou. Seznámili se během první světové války, kdy se angažovali v odboji. „*Nebylo v tomto údobí v Evropě státu, který by byl mohl mít čistší svědomí v konání své povinnosti ke svému národu a k svým přátelům – vzhledem k blížící se krizi evropské a světové – než republika Československá za президенství Masarykova a mého.*“ (Beneš, 1947, s.55) „...*opakovati v nové formě to, co jsme dělali pod vedením Masarykovým v první válce světové.*“ (Beneš, 1947, s.120) „*A každý může chápat můj duševní stav v letech 1936-38, když jsem přímo hmatal, jak se sesouvá krok za krokem celé životní dílo Masarykovo a moje a jak se svět řítí do propasti.*“ (Beneš, 1947, s.59) Masaryk měl na rozhodování v životě Beneše velký vliv. Na základě uvedeného můžeme usuzovat, že postava Masaryka byla v Benešovi zvnitřněná jako silné Superego. V Benešových Pamětech (1947) se můžeme dočíst velice mnoho o tom, jak probíhala jednotlivá vyjednávání během druhé světové války a jak postupoval Hitler Evropou. Zároveň jsou zde přítomny projevy Benešova nevědomí, které se zmiňují především o bývalém prezidentu Masarykovi. Emoční zabarvení, které je u těchto výkřiků přítomno, silně připomíná takové, které má člověk vůči svému svědomí. Beneš se mu zodpovídá za každé rozhodnutí, které během svého života udělal. Panuje zde silná idealizace Masaryka jako jeho otce a mentora, pána a vůdce. Z toho důvodu Beneš velmi často používá identifikované obranné mechanismy, projekci a intelektualizaci, jelikož není schopen prožít bez kontroly od svého Superega žádnou emoci naplno. Není schopen žádného radikálního názoru, který by nebyl jeho Superegem schválen. Není schopen žádného razantního kroku, aby zamezil možností vzniku druhé světové války, i když o jejím počátku je bez pochyb přesvědčen. (viz *Obranné mechanismy intelektualizace, racionalizace a projekce; Masaryk*)

Toto Superego je, jak bylo rozebráno v teoretické části, s obsahem self. Toto self je v případě Beneše plně zaplaveno introjikaným „Masarykem“. Masaryk se u Beneše stává ego-ideálem, které Masaryk bez vlastního vědomého přičinění řídí život Edvarda Beneše, i když je již po smrti. Úsilí, které Beneš vynakládá je zatíženo představou, že se musí neustále zdokonalovat, protože podle jeho Superega (zvnitřnělého Masaryka), jeho současný stav není dostačující. I když tímto způsobem dosahuje svého ideálu nedostižné

dokonalosti podle svého Superega, považuje všechny, kteří nectí tuto jeho „modlu“ a neženou se za tím samým cílem, za špatné nebo při nejlepším naivní.

Otázkou je, jak se ovšem Masaryk dokázal dostat do ego-ideálu dospělého muže. Je možné, že podobně jako Kramář nemusel mít Beneš vývoj svého ego-ideálu dokončen. Není snadné dohledat, jak Edvard Beneš vyrůstal a jaký byl jeho předválečný život. On sám o tom nepodává žádných zpráv ani v jedné ze svých knih. Nezmiňuje nikoho z rodiny, dokonce ani rodiče. Proto není možné na tuto otázku spolehlivě odpovědět. Velmi pravděpodobné ovšem je, že Masaryk mu danou pozici plně nahradil.

Kohut zdravou osobnost popisuje jako stav, kdy je self kohezí a všechny složky osobnosti, jak je definoval již Freud, jsou v rovnováze. To znamená, že Ego, Id a Superego jsou schopné spolu kooperovat. V případě Beneše bylo Superego nepřiměřeně silné, především z toho důvodu, že nebyl schopen odporovat Masarykovi během jejich společného života. Hádek mezi nimi bylo pomálu. Beneš neměl moc možností, jak Masarykovi vzdorovat, jelikož byl do hloubi duše racionálně přesvědčen o Masarykově pravdě, o demokracii, o společných cílech a hodnotách, které je nutno ctít: *„Nikdy jsem nespouštěl se zřetele fakt, že trvání československého státu je vázáno na existenci Evropy demokratické, pokrokové, sociálně vyspělé a stále jdoucí vpřed.“* (Beneš, 1947, s.13) *„...Berlín zahájil...novou taktiku: štvání, teror, záměrně připravované násilí.... Zdůrazňuji však opět, že jsem tehdy správně chápal plány Hitlera, který připravoval pozdější „Mnichov“ i touto cestou, a že ani v době, kdy ostatní státy ve střední Evropě podléhaly jeden po druhém pocitům hrůzy, kterou dostávaly ze vzrůstající moci německého nacismu, my jsme nepovolili a své linii jsme opravdu zůstali věrni. ... Tak morálně a politicky končil v této hrozné evropské krizi každý, kdo sešel se správné cesty a začal se dohodovat s Hitlerem. Snad nám někdo na omluvu svého postupu řekne, že ani my, setrvávající na své linii, jsme přes to všechno neušli nacistickému obsazení. Ano, ale jaký to byl ohromný rozdíl mravní! ...Nebylo v tomto údobí v Evropě státu, který by byl mohl mít čistší svědomí v konání své povinnosti ke svému národu a k svým přátelům – vzhledem k blížící se krizi evropské a světové – než republika Československá za президенství Masarykova a mého.“* (Beneš, 1947, s. 34-55) Superego tímto způsobem přemohlo Id a vlastně i Ego. To se projevuje především v tom, jak je Beneš schopen silně intelektualizovat, racionalizovat a projikovat. Tyto obranné mechanismy jsou zapojeny případech, kdy je Benešova sebeúcta ohrožena.

Intelektualizaci používá v případech, kdy vyjadřuje rozhořčení nad postupem svých spojenců, především Francie, kterou v podstatě omlouvá za její zradu, že nepřišla

Československu na pomoc, když ji nejvíce potřebovalo. „Znovu jsem viděl, že opravdoví vlastenečtí Francouzi svůj vztah k Československu v podstatě nezměnili a vše, co se za té několikaleté hrozně krise jejich země stalo, v pravém slova zájmu své vlasti správně chápali.“ (Beneš, 1947, s.350) Projekce je patrná zejména v případech, kdy je možno identifikovat jeho osobní špatné vlastnosti, za které by se musel stydět, ale které nevědomě pociťuje. „Byl jsem prostě učiněn odpovědným za Mnichov a všechny jeho důsledky. Nejtrpčí výčitky a nejprudší útoky padaly na mou hlavu. Bylo to tak jednoduché a pohodlné svalit všechnu odpovědnost na toho, kdo stál v osudné chvíli nejvýše, a padl tudíž nejnižší!... Přijal jsem tedy mlčky tuto odpovědnost a řekl jsem si, že ji musím odhodlaně a trpělivě nésti až do doby, kdy události samy vysvětlí vše. Proto jsem nikdy neprotestoval, nikdy se nehájil, výčitek nikomu nečinil...Nepopírám, že i u nás došlo k některým početně velmi omezeným excesům ze strany podřízených orgánů, nehodným země Masarykovy, proti kterým jsem se však vždy velmi rozhodně postavil a veřejně je několikrát kategoricky odsoudil a pranýřoval...“ (Beneš, 1947, s.77, 329)

Racionalizaci používá, když se vyjadřuje k vlastním krokům. Například silně racionalizuje ve vzpomínce na emigraci po Mnichovské dohodě. „Byl diskrétní a umírněný (poslední projev k národu, pozn.), takový, jak toho situace tehdy žádala, ale i z dnešní perspektivy událostem odpovídající ..., že zůstanu věren svým zásadám a demokracii a že budu pracovat pro národ na jiném místě.“ (Beneš, Paměti, 1947, s.74) Několikrát se k této vzpomínce i během textu vrací. V rámci racionalizace je možné zmínit i častý sklon Beneše k moralizování okolí. Tím dochází k rozdělení jeho vnímání okolí na ty „dobré“ a ty „špatné“. Hitler, jeho spojenci i lidé, kteří proti němu nic nepodnikli (například Francie a Velká Británie) jsou podle Beneše za ty „špatné“. „...jedna podstatná a zásadní otázka, v níž jsem svůj názor nikdy nezměnil a nezměním, mi byla hned naprosto jasná: Dr. E. Hácha, náš nejvyšší soudce a právník, president státu, a dr. Chvalkovský, jeho zahraniční ministr, v březnu 1939 obětovali ve své trestuhodné politické malodušnosti a nevzdělanosti mezinárodně i vnitřně stát, nemajíce k tomu ani práva, ani žádné legitimace a pověření. Tiso a jeho druhové se dopustili v téže chvíli záměrně ničemné zrady, vrazivše hanebně dýku do zad vlastnímu národu. Jsou věci práva a principy politické morálky, které se nikdy – za žádnou cenu, ani za cenu jakýchkoli, ať předpokládaných, ať skutečných, oportunistických politických výhod, ani pod nejkrutějšími hrozbami a nátlakem – neobětují. Podpis, vzdávající se svobodného státu a přijímající protektorát český a slovenský, neodůvodní, neospravedlní a neomluví nikdo, nikdy a ničím... Národ má právo vědět, jak se chovali právoplatní zástupci

v cizině.“ (Beneš, 1947, s.89) „...vojáci francouzští nic připravovat buď nechtějí nebo nemohou... k přímé obraně proti nacistickému útoku zůstávali jsme v září roku 1938 se Sovětským svazem naprosto sami, znajíce při tom stav svých vzájemných příprav mravních, politických i vojenských a znajíce celkem dobře také stav těchto příprav jak evropského Západu, tak i nacistického Německa a fašistické Italie... Míra tohoto hrozného vývoje Evropy řítící se do zkázy, jež plná tři léta v celé jeho tragice co nejintenzivněji krok za krokem a s plným vědomím toho, oč jde, prožíval, a jemuž jsem se ze všech našich sil zoufale bránil, byla tak naplněna...“ (Beneš, 1947, s.69–70)

Moralizování, projekce a racionalizace jsou v tomto případě pro Beneše velice výhodné strategie, jak se vyhnout odpovědnosti za své vlastní podobné chování, kterým se projevují právě ti „špatní“. Benešovo self není dostatečně kohezní a není schopno prožívat nejasné a smíšené pocity, proto používá tyto silné obranné strategie k ochraně vlastního self.

Tyto obranné mechanismy jsou silně napojeny na jedincovo Superego, které je v případě Beneše zatížené honbou za dokonalostí, kterou mu ukládá ego-ideál v podobě Masaryka. Masaryk samotný se k Benešovi choval více jako k synovi než jako ke kolegovi. Beneš byl mladý, angažovaný a osamělý intelektuál, jak ho popisují i dobové dokumenty. Skvělý materiál pro nástupce silné osobnosti jako byl Masaryk, která by ho mohla spoustě věcem naučit. Zdá se, že Beneš se na jeho radách ovšem stal závislým. Byl zvyklý na to, že Masaryk byl ten, který mu říkal, co by měl dělat, jak by měl uvažovat a co by si o věcech, které se okolo Beneše děly, měl myslet: „Kdekdo v Evropě nestatečně a resignovaně utíkal od boje pro záchranu demokracie a „zachraňoval“ jen sebe sama slepým dohodováním se s věrolomným hitlerovským Německem a diktátorskou Itálií... A každý může chápat můj duševní stav v letech 1936-38, když jsem přímo hmatal, jak se sesouvá krok za krokem celé životní dílo Masarykovo a moje a jak se svět řítí do propasti.“ (Beneš, 1947, s.59) „Celá fašistická, střední i východní Evropa spatřovala v druhém prezidentu republiky symbol demokratické a odhodlaně protinacistické politiky, jakož i přítele a politického nástupce Masarykova...sám Hitler mne... veřejně prohlásil za svého neústupného odpůrce a řekl zcela jednoznačně, že jde o boj na život a na smrt mezi ním a mnou.“ (Beneš, 1947, s.73–74) Po Masarykově smrti se Beneš snažil silně s Masarykem poměřovat a přiblížit se onomu ego-ideálu. Činil velice podobné kroky jako Masaryk, na které očekával pozitivní ohlas. „Neviděl jsem nikoho jiného, kdo by měl a mohl v této chvíli jménem národa zdvihnout svůj hlas k protestu a svobodně jednat, nežli druhého

presidenta republiky...“ (Beneš, 1947, s.97) Byl velice zklamán, když se mu za odchod z vlasti a usazení se v zahraničí dostalo odsouzení u jeho krajanů, které se tímto způsobem snažil chránit, jako to dělal jeho mentor Masaryk. Potřeboval projít nějakým typem zkoušky, aby se přiblížil onomu vzrostlému ideálu dokonalosti, který v něm Masaryk ještě za svého života vybudoval.

2.2.5. Interpretace Beneše skrze optiku Adlerova komplexu méněcennosti

Adler pro svoji teorii vychází z osobní minulosti analyzovaných osobností. V případě Beneše jsem nenalezla žádný vhodný materiál, který by se věnoval Benešovu ranému životu. Beneš sám ve vzpomínkových knihách o své rodině nepíše vůbec. Proto zde uvedené informace vycházejí především z toho, jak se Beneš chová a jakým způsobem uvažuje v době psaní Pamětí.

Beneš se narodil jako poslední z celkem deseti dětí. Což může vést k myšlence, jestli se dokázal proti tolika sourozencům vůbec do nějaké míry prosadit. Moc šancí asi neměl, aby byl uznán rodiči, o jejichž pozornost dítě především soustředí, mezi takovou konkurencí. V důsledku mohl trpět silným pocitem, že mu něco chybí. Že je nějakým způsobem nedostatečný, že se nedokáže rovnat svým sourozencům. Mohl cítit velice silné pocity nedostatečnosti, které se snažil zvládnout snahou o to, aby byl společností okolo sebe přijímán a oceňován za svůj přínos. Silné oceňování přišlo především po spojení jeho jména se jménem Tomáše Garrigue Masaryka. Lidé si ho začali všimnout jako možného budoucího pokračovatele a šířitele Masarykova odkazu.

Během svého života používá Beneš velmi mnoho strategií chování, které mě vedou k myšlence, že Beneš by spadl do skupiny lidí se životním stylem vyhýbavého typu, který je ovšem pozdními vlivy zvenčí postrkován k tomu, aby se projevoval spíše jako typ vůdčí. Vyhýbavý typ se vyznačuje třemi typy chování: kladení vysokých a s obtížemi splnitelných cílů, rigidita v chování a povyšování se nad ostatní.

Beneš všechny tyto behaviorální strategie využíval. Povyšoval se nad ostatní tím způsobem, který je výše popsán v kategorii *prorok, vizionář*. Popisoval sebe jako jediného, který chápe, o co jde a co se nevyhnutelně má v Evropě přihodit (opakováno na mnoha místech v textu Pamětí). Klád si velice vysoké cíle (*Potřeba být zkoušen osudem, těžce vydobytý úspěch*), které nebyl schopen plnit i vzhledem k jeho osobnostnímu nastavení introvertního směru. Většina těchto cílů nepocházela z jeho vlastních rozhodnutí. Byla mu spíše předkládána význačnou autoritou v jeho životě, T.G. Masarykem, který z Beneše učinil svého učedníka. Rigidita v chování spočívala

především v tom, že se zarputile držel svých vštípených morálních a mravních zásad (*Silný morální kompas*) a nebyl schopen z nich slevit ani v případě sebe. Velice se ohrazoval vůči kritice, která se na něj snášela za jeho rozhodnutí před válkou, během války i po válce: „*Byl jsem prostě učiněn odpovědným za Mnichov a všechny jeho důsledky. Nejtrpčí výčitky a nejprudší útoky padaly na mou hlavu. Bylo to tak jednoduché a pohodlné svalit všechnu odpovědnost na toho, kdo stál v osudné chvíli nejvýše, a padl tudíž nejnižší!... Přijal jsem tedy mlčky tuto odpovědnost a řekl jsem si, že ji musím odhodlaně a trpělivě nésti až do doby, kdy události samy vysvětlí všechno umožní. Proto jsem nikdy neprotestoval, nikdy se nehájl, výčitek nikomu nečinil ...*“ (Beneš, 1947, s.329) „...jedna podstatná a zásadní otázka, v níž jsem svůj názor nikdy nezměnil a nezměním, mi byla hned naprosto jasná: *Dr. E. Hácha, náš nejvyšší soudce a právník, president státu, a dr. Chvalkovský, jeho zahraniční ministr; v březnu 1939 obětovali ve své trestuhodné politické malodušnosti a nevzdělanosti mezinárodně i vnitřně stát, nemajíce k tomu ani práva, ani žádné legitimace a pověření. Tiso a jeho druhové se dopustili v téže chvíli záměrně ničemné zrady, vrazivše hanebně dýku do zad vlastnímu národu. Jsou věci práva a principy politické morálky, které se nikdy – za žádnou cenu, ani za cenu jakýchkoli, ať předpokládaných, ať skutečných, oportunistických politických výhod, ani pod nejkrutějšími hrozbami a nátlakem – neobětují. Podpis, vzdávající se svobodného státu a přijímající protektorát český a slovenský, neodůvodní, neospravedlní a neomluví nikdo, nikdy a ničím...*“ (Beneš, 1947, s.89) Ovšem za podobné činy, které sám vykonal, ostatní osoby, které se provinily něčí velice podobným, kritizoval sám (*Obranné mechanismy intelektualizace, racionalizace a projekce*). Proto je možné usuzovat, že Beneš nebyl osobou se silným sociálním citem. Především před válkou se do velké míry snažil vyhnout odpovědnosti za řešení nebezpečné situace před druhou světovou válkou na evropském kontinentě.

Beneš do velké míry využíval v důsledku toho slabého sociálního citu silných ochraňujících tendencí, jak je Adler nazývá. Především je možné všimnout si jedné, *setrvání na místě bez nutnosti nést odpovědnost za neúspěch*. Ovšem Beneš onu odpovědnost za neúspěch cítil, což byl problém, který řešil během celých svých Pamětí: „*Bylo mi jasné, že ujímaje se tohoto vysokého úřadu, jdu do dob velmi těžkých, ba bouřlivých, a že tudíž je třeba s tím počítat v celé další naší politické práci. Všude jsem takřka hmatal, že se Evropa řítí do velkého konfliktu a že zvláště my mu neujdeme, neboť zcela jistě vyjde z Německa.*“ (Beneš, 1947, s.46) „*Neviděl jsem nikoho jiného, kdo by měl a mohl v této chvíli jménem národa zdvihnout svůj hlas k protestu a svobodně jednat, nežli*

druhého presidenta republiky...“ (Beneš, 1947, s.97) Paměti jako takové by měly být svěřením se čtenáři a snahou bilancovat svůj život na jeho sklonku. Beneš během jejich psaní ovšem ulpívá na jediné věci, a to na svém jediném životním neúspěchu, který mu byl československou veřejností vytýkán, tj. na Mnichovské dohodě.

2.3. *Stříbrný aneb životem zklamáný vězeň*

„Otec zaslechl tu a tam o mých řečnických výkonech. Nerad to viděl a přímo mně řečnění na schůzích zakazoval. Chtěl, abych napřed dostudoval ... velmi jsem se líbil...pro své mládí jsem byl na roztrhání... V tom jsem v pozadí nevelkého sálu zahlédl svého otce... Očekával jsem slova největšího uznání, ale on místo toho strhal mě až hanba. Že mu dělám ostudu, že žvaním naučené fráze, nedomyšlené ... Zdálo se mi, že tak nespravedlivého otce nemá žádný syn na světě... Stával jsem se sám k sobě přísnější a více jsem četl.“ (Stříbrný, Paměti Jiřího Stříbrného, dosud nevydáno, s.171-172)

2.3.1. Biografické údaje Jiřího Stříbrného

Jiří Stříbrný se narodil v lednu roku 1880 v Rokycanech, původně pod jménem Ferdinand. V jeho raném dětství se rodina přestěhovala do Prahy a jeho otec byl zaměstnán v Národních listech. V roce 1898 Jiřího otec zemřel v důsledku nákazy břišního tyfu, ze kterého se on, jeho bratr a jejich matka úspěšně vyléčili. Vystudoval vyšší průmyslovou školu. Politice se věnoval také od raného mládí, tíhl k ideálům České strany národně sociální. Stal se i redaktorem jejich časopisu.

Navzdory svým protirakouským postojům se v roce 1911 stal poslancem Říšské rady a v roce 1914 narukoval do rakouské armády. Během války spolupracoval s českou odbojovou organizací Maffie¹⁵. Po konci války se stal členem Národního výboru a Socialistické rady. Taktéž byl jedním z hlavních mužů 28.října, kdy dojednal, aby tehdejší rakousko-uherská armáda nevystoupila proti převratu v Praze. Od roku 1918 byl rovněž poslancem Národního shromáždění, byl ministrem pošt a telegrafů, železnic a národní obrany. Díky svým novinářským konexím měl velký vliv na tisk a financování vlastní strany. Během jeho poslaneckých let narůstaly spory s dalšími osobami jeho vlastní strany (například ním a Edvardem Benešem). Stříbrný hájil nacionalistický aspekt strany podobně jako v minulosti Karel Kramář.

---

¹⁵ Maffie byla česká odbojová organizace během první světové války, která řídila především zpravodajskou činnost.

Spory ve vlastní straně Stříbrného nakonec dohnaly k rezignaci na post ministra obrany. Masaryk byl proti jeho odchodu, ale když se přidal další poprask kvůli úplatkářské aféře Stříbrného bratra, neměl ani Masaryk dost síly k tomu, aby Stříbrného ve vládě udržel. Stříbrný v roce 1926 vydává skandální brožuru Kdo je vinen, kde útočí otevřeně na politiku Edvarda Beneše. Tímto krokem ovšem nezískává věhlas, ale spíše sklízí kritiku i ze stran svých dosavadních podporovatelů a bývalých kolegů ze strany. Odmítá se však z politiky stáhnout a zakládá vlastní stranu Národní ligu, která myšlenkově navazuje na národně socialistickou stranu a přidává internacionální rozměr (rozvíjí dále panslavistickou myšlenku, podobně jako Karel Kramář). V roce 1929 se Národní liga spojuje s Národní obcí fašistickou a vzniká Liga proti vázaným kandidátním listinám, která razí ideu nacionálního šovinismu, vyslovuje radikální kritiku politických stran a je zastáncem přímé demokracie. Strana jako celek neuspěla, ale vrátila Stříbrnému poslanecký mandát. Stříbrný se ovšem už více věnuje nepolitické činnosti: vydává lidové deníky Polední list, Expres, Večerní list, Nedělní list, Pondělní list aj. Se svým bratrem zakládá vydavatelství Tempo, kde kritizuje korupci a vládnoucí stranu. Ve třicátých letech je zproštěn viny z účastenství na korupční kauze svého bratra a sblížuje se více s Karlem Kramářem, který je už postarším politikem. Vzniká ze dvou politických uskupení sdružená strana Národního sjednocení, kde je předsedou Karel Kramář a místopředsedou Jiří Stříbrný. Po volbách na předsednický post Národního sjednocení a neúspěchu jeho kandidatury Stříbrný stranu znovu opouští a zakládá si své vlastní hnutí Národní liga-strana radikální, národní a demokratická, díky čemuž se od Stříbrného odvrací sám Kramář.

Stříbrný byl zastáncem obrany republiky a nezměrně odsuzoval a kritizoval Beneše a jeho „kapitulaci“ před Hitlerovým Německem. Během války se ovšem z politiky stáhl a odmítl spolupráci s nacisty tím, že Beneše už nebude veřejně kritizovat. Přes to všechno byl na konci války odsouzen za kolaboraci na doživotí. V roce 1955 byla Stříbrnému prezidentem Zápotockým přislíbena amnestie, které se Stříbrný již nedožil a zemřel ve vězení.

2.3.2. Rozbor Jiřího Stříbrného pro kategorizaci

„První mou exkursí do politického života odbyl jsem si už jako kluk ve škole.“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.161) Podobně jako Kramář, narazil na vlasteneckého katechetu a byl označen za iniciátora vzpoury proti zaryté autoritě. Z jeho pohledu naprosto bezdůvodně, samozřejmě. Byl ve středu dění, ale nikdy za něj nemohl. Cítil se

bez viny, i když se to dělo okolo něj, ale on za to nemohl, protože se aktivně neúčastnil. V jedné příhodě popisuje, jak jako mladí házeli koňům rakouských policistů pod nohy petardy. Z toho vyklouzl nepotrestán, protože narazil na skvělého policejního komisaře, který byl podobného politického smýšlení jako Stříbrný a pustil ho. „*To se rozumí, že já musel být u každého posvícení, a tak mě sebrali také.*“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.165) Vědělo se o něm, že je buřič a recesista, tak ho rovnou bez ptaní zatýkali automaticky také. „*Tyto útrapy zednického učedníka vyličil jsem v delší zprávě a zkusil své štěstí junácké.*“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.167) Poslal jej do novin, kde mu to otiskli a chtěli po něm další spolupráci: „*Už jsem se viděl redaktorem. Koupil jsem si 10 výtisků, abych se kde komu pochlubil.*“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.168) Stejně jako Kramář odmítal nosit něco, co měli všichni okolo a co je nějakým způsobem spojovalo s nějakou pozicí ve skupině, co ho nějakým způsobem uniformovalo a konformovalo: „*Nár. socialisté nosili čepice... Mně se nelíbilo – já ji nikdy nenosil.*“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.169) Jako Kramář: chtěl být obdivován, ale jako osobnost stojící mimo společnost, kdy instrumentálně využíval druhých pro posílení svého pocitu moci.

Stal se řečníkem v šestnácti letech. Sebevědomí mu ani v tak mladých letech nechybělo: „*Pochopitelně, že má přednáška upoutala pozornost a byla uznána za nejlepší...*“ druhý pokus hodnotil velice kriticky: „*Koktal jsem, scházela mi slova, nevěděl jsem kudy kam.*“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.170) Proto si zvolil krycí jméno „*z nutné opatrnosti před úřady*“. Nechtěl mít neúspěch, schoval se za jiné jméno a fazetu před veřejností.

Vztah s jeho otcem byl podle názoru samotného Stříbrného problematický. Otec byl zaskočen jeho úspěchem, ale neuznával jeho schopnosti řečníka. Mladý Jiří se mu snažil dokázat opak tím, že si své přednáškové projevy připravoval velice důkladně, četl kvůli tomu mnohem více, připravoval se po všech stránkách, ale i to bylo otci málo. „*Otec zaslechl tu a tam o mých řečnických výkonech. Nerad to viděl a přímo mně řečnění na schůzích zakazoval. Chtěl, abych napřed dostudoval... velmi jsem se líbil...pro své mládí jsem byl na roztrhání... V tom jsem v pozadí nevelkého sálu zahlédl svého otce... Očekával jsem slova největšího uznání, ale on místo toho strhal mě až hanba. Že mu dělám ostudu, že žvaním naučené fráze, nedomyšlené... Zdálo se mi, že tak nespravedlivého otce nemá žádný syn na světě... Stával jsem se sám k sobě přísnější a více jsem četl.*“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.171-172) Otec si dovolil kritizovat jeho povrchnost přístupu, chtěl se přeci jen líbit, chtěl mít úspěch, a jeho otec tento úspěch pro něj samotného snižoval svými reakcemi na něj (snažil se otci zavděčit, ukázat mu, jak

moc dobrý je – snažil se dohnat mezery četbou a studiem – a překvapit je a vyvrátit otcovo smýšlení o něm – vypadá jako příliš přísný otec, který od svého syna očekával jen úspěch a požadoval výkon, který Jiří nevykazoval). Posmrtně se otci vzepřel: „*Hned po otcově smrti pověsil jsem stavitelství na hřebík, neodolatelně táhlo mně to k žurnalistice... Ale kdybych se měl ještě jednou naroditi, nechtěl bych býti ničím jiným nežli zase novinářem.*“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.174-175) „*Brzy jsem kolem sebe soustředil řadu mladých lidí. Zvlášť nadšení pomáhali mně v redakci i expedici.*“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.176) Měl osobní kouzlo, díky kterému slavil velké úspěchy nejen jako řečník, ale i jako muž: „*Zájem o schůzi byl veliký. Dostavil jsem se i já obklopen hrstkou nadšenců...hlavně děvčata, když se rozneslo, že Stříbrný na schůzi přijde... Děvčata vzala mě útokem. Stal jsem se žádoucím... ze schůze odcházel jsem jako hrdina.*“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.178). A to mu vyhovovalo.

V armádě byl populární, ale spíše negativně. Sám o sobě napsal: „*Tam mne po přečtení doporučujících průvodních listů chvíli okukovali jako dravé zvíře...*“ (Stříbrný, dosud nevydáno) Byl vyvrhel, ale populární vyvrhel, což mu pobyt trochu ulehčovalo. Protože podle jeho mínění je člověk jako takový tvor *úplatný* a má silný pud sebezáchovy (bojí se všeho, co ho může ohrozit, například mocného druhého).

Považoval se za politického vězně, i když byl odsouzen za kolaboraci s nacisty, které ve svých Pamětech tak otevřeně odsuzoval. Popsal nehodu na cestě do Plzně: „*Konečně jsem i já osvobozen. Jako by zázrakem ta zubatá si mně ještě nevyhlédla. To bylo dobrodružství... Někteří si stěžují na palčivou bolest způsobenou zařezávajícími se řetízky. Prosí o jejich odemknutí. Marně – předpis je předpis...Jen hezky podle předpisu – třeba jste měl zlomenou ruku.*“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.69) Kritizoval nemilosrdný a nehumánní přístup bachařů. „*Vidíš, Stříbrný, to sis nikdy nepomyslel, když jsi jezdil v salonním voze jako ministr, že takhle budeš jednou cestovat, řekl jsem si v duchu a při tom omakával boule na hlavě a pohmožděná žebra... Před okny zatím se shromažďovali lidé a ukazovali si, který je ten Stříbrný. Inu, to nese s sebou dřívější popularita.*“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.70) Sám o sobě říkal, že býval populární a pravděpodobně mu tato stará popularita ještě vydržela a dělalo mu stále velmi dobře, když se o něj lidé zajímali. „*...starý trestanec, který zde byl jako doma a ptal se hned, který je to ten Stříbrný.*“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.70)

Jako samostatnější je vyčleněná část věnovaná 28.říjnu. Byl podle svého mínění neoblíbený, protože se pouštěl do veřejností neoblíbených, ale podle jeho politického názoru potřebných věcí pro dobrý chod rozvíjecího se demokratického státu: „*...odvážil*

jsem se k politice velmi nepopulární... Já to loyálně zastával a prováděl, druzí z důvodů agitačních, pokud to šlo, se tomu vyhýbali.“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.149) Chtěl být populární, ale dělal všechny kroky k tomu, aby nebyl. Vyvažoval poměr popularita u veřejnosti a věrnost vlastní straně, vládě a prezidentovi. Vykonal slepě to, co po něm výše postavené figury chtěly, a nakonec ho dané figury zbavily vši politické moci: „Nevěřil jsem svým očím...byl jsem vyloučen nepatrnou většinou...objevil jsem se ve světle rozbíječe strany... Já ani dr.Pergler nikdy fašisty jsme nebyli. Nerozhodné zůstává, že nás ve volební agitaci i později za fašisty označovali... Šel jsem často proti proudu a v době kdy, nezapírejme to, u nás lidé věci nedomysleli a dali se oslepit úpravou německé měny, která, když ve svém podkladě ztratila zlato, nahrazovala marku velkohubě prací, když nacismus odstranil nezaměstnanost přípravou k nejstrašnější válce, když nedostatek surovin, benzínu, gumy, bavlny a vlny nahrazoval daleko dražšími náhražkami.“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.151-154) Byl zastáncem názoru, že i kdybychom do války přeci jen šli bez ohledu na Mnichov, bylo by to nejhorší rozhodnutí, protože Německo bylo mnohem lépe připraveno, bylo vyzbrojeno, bylo zásobováno, mnohem dříve, než si tehdejší státníci začali uvědomovat, že Německo něco připravuje.

Podle stylu, jakým se o událostech během 28. října zmínil je stále cítit ona euforie, která Stříbrného zalévala během oslav v roce 1918. Je možné, že jakožto přesvědčený nacionalista, považoval 28. říjen 1918 za svůj životní úspěch. „Celý národ ve vzácné svornosti povstal... Ač většina z nás klonila se bezvýhradně k formě republikánské, na důtklivou radu Rašína a Švehly, abychom našim za hranicemi neprejudikovali a v neznalosti eventuálních závazků, které by snad byli na sebe převzali, ponechávali jsme vládní formu... Bleskurychle rozlétna se zpráva o našem odtržení se od Rakouska po celém světě a překvapila ve Vídni právě tak jako v Paříži, Londýně i Ženevě... Za ohromných ovací podávali nám, hlavně dr. Kramář zprávu, co se dověděli, která hýřila nezměrným optimismem. Nejen, že schvalovala (Ženeva, pozn.) naše povstání, utvoření národního samostatného státu Čechů a Slováků, ale naznačováno nám, že dokonce máme nárok na miliardovou válečnou náhradu, jako vítězný stát bojující zahraničním vojskem na všech frontách proti Německu a Rakousku.“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.46)

„...v obhajobě 28.října vybočil jsem často a užil i velmi ostrých slov a nezastavil jsem se před nikým, když tvrdil, že 28. říjen byl nevinná procházka po Václavském náměstí, nebo dokonce pražské posvícení. Nemohl jsem se zdržeti, když byla šířená historická nepravda, že se jednalo s mluvenou hru s rakouskou vládou a jejím prostřednictvím s císařem Karlem. Této myšlence...uvěřil původně i prezident

Masaryk...“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.126) Nevadilo mu tedy, že se šíří fámy, ale vadilo mu, když tomu lidé věřili, zvláště lidé, kterých si vážil. Nebylo mu příjemné, že pro něj něco tak zásadního jako byl 28. říjen mohl být tímto velikánem považován za něco méněcenného. Byl na svůj podíl hrdý.

„V celkovém úsudku opakuji, že nikdy jsem se neodvážil podceňovati nebo dokonce znevýhodňovati ohromný význam a zásluhy naší zahraniční emigrace a skvělých legií... Obávali jsme se vždy v soukromých rozhovorech, že nekrvavost našeho převratu může sváděti příští generace k tomu, že nebudou si dost vážit svobody, která se nerodila v potokách lidské krve... Ve vzpomínkách na prvního presidenta republiky T.G. Masaryka nejde o žádný životopis ani o hodnocení jeho práce, zásluh a významu... Zde může jít jen o to, jak jsem jej poznal a jak se mně jevil... Masaryk se vůbec nedal spoutati nějakou stranickou disciplínou. Byl ve všem příliš svůj... už zlámal hůl nad Rakousko-Uherskem.“

(Stříbrný, dosud nevydáno, s.127-128) Stříbrný popisoval, jak s Masarykem jezdil vlakem do Vídně na jednání: *„Řekl jsem mu, že tam jdu proto, abych si zase připomněl všechno to bezpráví, kterého se na nás Habsburkové napáchali a že se zde v tom celém roce samých kompromisů napájím nenávistí proti Rakousku. Profesor Masaryk otcovsky se usmál a aniž by mně něco vyvracel, řekl: „No, romantické mládí.“* (Stříbrný, dosud nevydáno, s.129) Jako otce vykresluje Masaryka znovu několikrát: *„Mluvil-li ve sněmovně, tvořili jsme vždy kádr jeho poslanců ač o ně prof. Masaryk neměl nouze... Hlomoznou obstrukci s námi nikdy nedělal, ale také nám ji nevytýkal.“* (Stříbrný, dosud nevydáno, s.130) Vykresluje Masaryka jako tolerantního otce, který má se svými ratolestmi dost trpělivosti. Zahořkle, že zrovna on, Stříbrný, nebyl tím oblíbeným „synem“ se projevuje dále: *„Doma bylo asi málo lidí, jimž by se byl svěřil, mimo dr. Ed. Beneše.“* (Stříbrný, dosud nevydáno, s.131)

„Můj poměr k presidentu Masarykovi byl velmi dobrý; až často zavdával příčinu k žárlivosti ostatních. President mě vyznamenával pozorností, vyjadřoval se o mých politických schopnostech uznale. Zato předseda strany Václav Klobáček jako by upadal v zapomenutí... Žárlil a já často k ulehčení své vlastní posice ve straně musel jsem prositi presidenta, aby mně to udělal kvůli, pozval k sobě třeba jen na ¼ hodinky Klobáčka...“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.133)

Stříbrného trápí, že navzdory všemu pozitivnímu, čím mu Masaryk byl, Masaryk plně nedoceňoval Stříbrného největší životní úspěch, činnost vedoucí k 28. říjnu: *„...užil i obrátů, z nichž dalo se soudit, že se domnívá, že mu o událostech kol 28.října něco zamlčujeme, snad z nějakého falešného hrdinství. President čím dále, tím houževnatěji*

vyhledával se mnou, Švehlou a Soukupem rozhovory o 28.říjnu a zdá se, že je pak srovnával. S mé strany, přiznávám se, byly často vedeny příliš živě—zvláště když to nebylo na Hradě... Často jsem zapomínal, že ohledy k hlavě státu přikazují, abych zachoval povinný respekt.“ (Stříbrný, dosud nevydáno) Jinými slovy nikdo kromě něj si to nedovolil a nikomu jako jemu neposlušnost prezident netoleroval. Byl Masarykem vyhledáván. Proč? Protože se s ním prý jako jediný dokázal přít. Byl živý a nedodržel povinný respekt.

Nerad byl přehlížený a měl dostatečné slovo u presidenta, aby mu to bez obalu řekl: „...zdálo se jim, že jsem upadl v nemilost. Podle toho se mně chovali. Chodili jsme s mou ženou snad půl hodiny, ne-li déle, aniž by se k nám někdo přidal, nebo aniž by s námi ztratil slovičko. Rozhodl jsem se proto vyhledati presidenta... Já jsem mu odpověděl, že přicházím, aby se mnou promluvil pár slov, protože ti dvořeninové – přítom ukázal jsem na okolí—domnívají se, že jsem u něho upadl v trvalou nemilost, a proto všichni rázem se mně vyhýbají... President v prvních letech nezazlíval, když člověk snažil se uplatnit se vlastní názor... neměl rád, ba pohrdal devotními lidmi a kývaly.“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.134-136) „Že při svých vzpomínkách na prvního presidenta vracím se většinou k těm, kdo dal mně, on nebo vývoj, za pravdu, je pochopitelnou ješitností – protože takových případů bylo méně nežli těch, kde neměl jsem pravdu...nebyl-li jsem v některé rozepři dobře vyzbrojen, prohrál jsem ji jako žák před profesorem.“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.136) Jinými slovy, ostatní lidé s ním často nesouhlasili, ale Masaryk nebo čas dal Stříbrnému vždy za pravdu. Pokud mohu soudit, osobnostním založením mi zatím do velké míry připomíná Kramáře, ale jeho pohled na sebe a svoji životní cestu vidí více reflektovaněji, dokáže sám sebe kriticky zhodnotit a vidí se v racionálnějším světle než Kramář sám sebe.

O jednom sporu, kdy dokázal Masaryka utlouci argumenty, říká: „*President to uznal, ale spokojen nebyl... Nerad, ale dal se nakonec přesvědčiti...*“ Vyřešil za Masaryka svátek Jana Husa: „*S Husovým svátkem myslím, že jsme to vyřešili šťastně...nezvedli jsme ani protestné vlny v katolickém táboře.*“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.139) Masaryka postupem času vidá spíš než jako nějakého mentora spíše shovívavě jako nedostatečně kurážného slabocha: „*V otázkách národnostních byl president Masaryk vždy úzkostlivý, aby nám nikdo nemohl nic vytknouti, že nedodržíme ochranu menšiny.*“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.140) O Stříbrném bylo známo, že se postupně radikalizoval směrem nacionalistickým, proto tento přerod jeho pohledu na myšlenkově a postojově konzistentního Masaryka nepřekvapí. „*Presidentu Masarykovi scházelo pro naši českou*

demokracii osobní teplo. Byl příliš střízlivý, chladný, do ničeho se nenutil, ani do té české bodrosti... byl příliš suchý, rozumový... Smrti se nebál, ale také jsem jej neviděl nikdy skutečně dojatého... President se někdy vyjadřoval příliš tvrdě, tvrdšími slovy, nežli bylo skutečné nitro... Porazil-li svého odpůrce, šel dál, nezdržoval se nějakými ohledy. Byl prost veškeré sentimentality.“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.142-144) Úplný opak toho, co tvrdil Kramář, který ho popisoval jako spíše citově založeného a vřelého člověka.

Stříbrný popsal sám sebe jako člověka ctižádostivého, čímž shrnuje vše, co jsem dosud v Pamětech pozorovala: „...byl jsem skutečně presidentem pověřen sestavit vládu. Pobízen ctižádostí – té jsem měl vždycky dost, presidentovým očekáváním a netrpělivou veřejností, pustil jsem se do vyjednávání s takovou vervou, že za 24 hodin se mně podařilo sestavit kabinet.“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.145) Z mého pohledu dobře reflektuje své úspěchy, ale stále je nechává vyznívat v silněji osobnostně narcistním světle. Například to dokazuje tím, jaký vliv si myslí, že má na Masaryka: „...groteskní situace. Stříbrný, rozkřičený jako antisemita, navrhol za ministry dva Židy a president Masaryk se tomu bránil, že dva nesnese.“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.145)

Popisuje až téměř odosobněně praktiky ve vězení: praktiky dozorců, získávání kontrabandu, kvalitu jídla, popravu, málo prostoru, tresty, osamocení: „Většina jich (pozn. dozorců) chovala se lidsky, mnozí však přímo sadisticky... O mladých dozorcích lze říci s písmem svatým: mnoho vyvolených – málo povolanych...Mnohým imponovalo, že se stali neomezenými pány nad každickým hnutím bývalých ministrů...“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s. 17, 18) Srovnával poválečné vězeňství s Bachovým absolutismem. Opakovaně se zmínil o dopisu od Bacha pro apelační soud, který se zaobírá osobností Karla Havlíčka Borovského, známého především jako velkého kritika tehdejšího režimu. Nabízel mezi sebou a Havlíčkem značně podobnou paralelu: uvězněný novinář, který je proti vládnoucímu proudu, je v opozici vůči vládnoucí straně.

2.3.3. Kategorizace Stříbrného Paměti

Celkem vzešlo 10 kategorií a dalších 5 subkategorií (řazeno dle četnosti v textu):

<i>Posice mimostojícího, ale význačného; negativně populární politik, který rád obstruuje a kritizuje</i>	Často se popisuje jako někdo, kdo stojí mimo děj a pozoruje nezáúčastněně, jak se věci dějí, do onoho děje moc nezasahuje. A pokud se nic neděje, rád posunutí děje pomůže.
<i>Všichni jsou úplatní a bojí se moci-vzpomínky</i>	Vzpomínky na pozitivní i negativní věci, hlavně v souvislosti s osobami + podává

	svědectví a sdílí svůj pohled na průběh 1. a 2. světové války + jak probíhala šmelina a bujela korupce (obhajoba lidí, kteří se tímto způsobem během války živili)
<i>Generalizace a nacionalismus</i>	Dopouští se generalizace německého obyvatelstva a všeho německého a vyjadřuje vůči nim nesnášenlivost.
<i>Lobby za politiku ČSR+pocit degradace</i>	Lobbuje za politiku Československa, obhajuje politické kroky vlády, operuje v jejím zájmu, i když se veřejnosti její kroky nelíbí. Prokazuje vůči jednání vlády, jejíž je součástí, až slepou poslušnost. Zároveň vyjadřuje silné hořké zklamání z toho, že je z vlády a strany vyloučen.
<i>28.říjen</i>	Byl to den rozhodující pro jeho kariéru, ke kterému veškerý svůj úspěch během své politické kariéry vztahuje.
<i>Role autority-otec</i>	Otec jako kritický, přísný, hnacím motorem Stříbrného úspěchu v politice; vzpomíná na něj s určitou dávkou nostalgie. Díky otci ovšem nabývá jeho ctižádost.
<i>Role autority-Masaryk</i>	Mluví buď o Masarykovi jako o vážené autoritě, kterému dělal takového poradce, nebo mluví o tom, jak ostatní na jeho výlučný vztah s Masarykem žárlí.
<i>Role autority-Kramář</i>	Má s Kramářem podobné zážitky, je podobně sebevědomý, vztahuje se ke Kramářovi až blahosklonně.
<i>Role autority-Beneš</i>	Nevnímá úplně jako autoritu, spíše se o něm zmiňuje ve spojitosti s Masarykem a zahraničním odbojem, ale vykresluje ho v dobrém světle jako úspěšného politika, kterého ve svých pamětech i cituje.
<i>Role autority-neposlušnost vůči formální autoritě R-U</i>	Opouštěl svůj vojenský oddíl, aby navštěvoval své vlastní autority. Dává tušit, že odvaha otevřeně vyjadřovat nesouhlas mu není cizí. Vlastně má potřebu ukazovat svoji lojalitu k jednotlivcům tím, že neposlouchá autoritu formální.
<i>Víra v konečné vysvobození z vězení, popírání viny, pocit nepřemožitelnosti, hazardér</i>	Víra ve vyšší instanci, víra ve své charisma, které ho dostane z jakéhokoli průšvihů.
<i>Žárlivost na ostatní</i>	Negativní vzpomínky, které jsou spojeny s

	osobami, které byli v něčem lepší než on sám.
<i>Paralela s Karlem Havlíčkem Borovským</i>	Do velké míry popisuje svoji aktuální situaci společně se srovnáním se situací Karla Havlíčka Borovského před sto lety – Borovský byl podle jeho mínění uvězněný novinář, který je proti vládnoucímu proudu, je v opozici vůči vládnoucí straně.
<i>3.osoba</i>	Několikrát o sobě mluví ve 3.osobě a vždy to používá ve spojení s tím, jak je něco nespravedlivé, jak si na něj lidé ukazují, že něco udělal, i když on se cítí zrovna nevinně.
<i>Nápadnosti v textu:</i>	Chaotické strukturování, časová nenáslednost

Dané kategorie jsou založeny na omezeném počtu odkazů v textu. Paměti samotné čítají celkem okolo dvou set padesáti stran, ovšem většina informací se týká doslechnutých příběhů o někom jiném, vzpomínek na vyprávění někoho jiného apod. Vlastního vyprávění vlastních zážitků je v textu Stříbrného poskrovnu.

2.3.4. (Ne-)možnosti interpretace Stříbrného skrze optiku Kohutovy a Adlerovy teorie

Stříbrný oplývá nadáním pro beletristické vyprávění. Je to cítit ze stylu psaní jeho Pamětí. Interpretace skrze jakoukoli optiku je náročná zejména z jeho zjevné dovednosti hrát si se slovy a zakrývat vše, co by o sobě samotném mohl slovy v Pamětech prozradit. Jeho jazykový cit je natolik vytříbený, že lze jen těžko usuzovat o vzniku jakékoli větší teorie o jeho životě.

V interpretaci Stříbrného skrze Kohutovu teorii bychom se mohli opřít o témata, která jsou patrná jen na několika místech Pamětí. Pokud bychom se zaměřili pouze na vliv autorit v životě Stříbrného, je na základě identifikace a kategorizace témat z jeho života vybráno celkem pět subjektů, které roli autority vykonávají. Ovšem autorita v podání Stříbrného není autoritou všeobjímající a nepřekonatelnou. Jedná se spíše o střípky autorit, ze kterých si postupně skládá mozaiku svého vlastního Superega. Vliv autorit není v životě Stříbrného vnímán jako něco nezbytného nebo vyžadovaného. Stříbrný se spíše orientuje na to, jak dané autority nemohou jemu samotnému imponovat a jak jsou pro něj nedostatečně autoritativní. Minimalizoval jejich účinnost na svůj vlastní život, i když se o Stříbrném mluvilo jako o někom, kdo tyto autority bezmezně uznává. „*Přemysl Šámal přišel na Baštu k dr. Kramářovi, aby zprostředkoval přátelskou schůzku*

na usmířenou mezi Kramářem a prezidentem. Dr. Kramář se z toho těšil jako dítě.“ (Stříbrný, dosud nevydáno, s.89) Označuje Kramáře za „dítě“. *„Řekl nám (prezident Masaryk Stříbrnému a Švehlovi, pozn.), že jsme oba zbabělci, ale pozorovali jsme, že celkem s našim řešením – odložit celou záležitost – souhlasí.“* (Stříbrný, dosud nevydáno, s.80) *„Můj poměr k prezidentu Masarykovi byl velmi dobrý; až často zavdával příčinu k žárlivosti ostatních. President mě vyznamenával pozorností, vyjadřoval se o mých politických schopnostech uznale. Zato předseda strany Václav Klofáč jako by upadal v zapomenutí... Žárlil a já často k ulehčení své vlastní posice ve straně musel jsem prositi presidenta, aby mně to udělal kvůli, pozval k sobě třeba jen na ¼ hodinky Klofáče...“* (Stříbrný, dosud nevydáno, s.133) *„President čím dále, tím houževnatěji vyhledával se mnou, Švehlou a Soukupem rozhovory o 28.říjnu a zdá se, že je pak srovnával. S mé strany, přiznávám se, byly často vedeny příliš živě–zvláště když to nebylo na Hradě... Často jsem zapomínal, že ohledy k hlavě státu přikazují, abych zachoval povinný respekt.“* (Stříbrný, dosud nevydáno, s.133, 134) Vliv u této autority Masaryka jde spíše směrem k „autoritě“ místo, aby ovlivňoval samotného Stříbrného. Masaryk je zde spíše vnímán jako instrument k pocitu výjimečnosti samotného Stříbrného než jako autoritativní figura.

Vliv autorit na život Stříbrného je patrný, ovšem není jasně a jistě naznačeno, jakým směrem ho onen vliv posouval. Byl to vliv autority „otce“, který se objevoval do velké míry u Beneše? Nebo negativní autority, proti které se vymezoval, proti které bojoval jako Kramář? Jedna identifikovaná kategorie (*Role autority – otec, Masaryk, Kramář, Beneš, neposlušnost proti formální autoritě R-U*) o tomto vlivu vypovídá, ale není možné ani v jednom sdělení z Pamětí určit směr, proti komu tento odpor byl veden.

Identifikaci minimálního vlivu vnějších autorit na dospělý život Stříbrného je možné interpretovat v rámci například Kohutovy teorie jako zdravý vývoj Superega, jelikož role autority se zdá být zvnitřnělá. Tím je dosahováno koheze self, která je během života jedince žádoucí životní metou. Ovšem tento poznatek je postaven na nestabilních základech, které nemají dostatečnou oporu v získaných datech (nízká frekvence opakování, bez vlastního důrazu na jakýkoli životní moment apod.).

Jako význačnější kategorii, kterou jsem identifikovala, je pozice mimostojícího, která je dána na základě opakujícího se motivu izolace vlastních pocitů a postojů. Téma izolace je u Stříbrného patrné „v každé stránce“ Pamětí. Vyhýbá se informacím o sobě a soustředí se na vzpomínky z minulosti, ve kterých nefiguruje jako hlavní postava. Jedná se o útržky informací a životní příběhy lidí, se kterými se během svého života setkal nebo

o nich zaslechl. Na základě této informace je možné interpretovat Stříbrného text skrze optiku Kohutovy teorie jako neschopnost Stříbrného naplno prožít vlastní emoce, které schovává pod „pokličku“ povídání o ostatních místo o sobě ve svých vlastních Pamětech. K rozšíření této hypotézy by bylo potřeba více pramenného materiálu, který jsem bohužel neměla k dispozici. Byl velice úsporný, co se týká projevů jeho emotivity a motivů k jeho činnosti. Psal spíše o ostatních nikoli o sobě. Pokud zmiňuje sebe, což jen velice okrajově na pár místech, sytí tato zmínka jednu ze všech výše popsaných kategorií. Kategorie jsou tedy syceny málo pramennými daty, aby se daly považovat za spolehlivé.

Možnostem interpretovat život Stříbrného nepomáhá ani fakt, že text, který byl Stříbrným sepsán ve vězení je výrazně nestrukturovaný a časově nenásledný. Z psaného textu není jasné, jestli se jedná o jeho dětství, dospělost nebo současnost.

Z těchto důvodů je na místě otázka, jestli bylo moji sestavenou kategorizací (viz kapitola *Kategorizace Stříbrného Paměti*) nutné zpracovávat. Podle mého názoru bylo, jelikož jinak bych nepřišla na menší možnost interpretovat život Jiřího Stříbrného skrze vybrané optiky Adlerovy a Kohutovy teorie, než bylo původně plánováno. Pro sestavení kvalitní interpretace je zapotřebí, aby se jednalo o spolehlivý pramen. To byla položka, která byla splněna. Jednalo se o primární pramen, který zachycoval ty nejosobnější postoje a vyjádření, která může člověk vyslovit, soupis paměti. Text paměti byl ve velice surové podobě nalezen ve Vojenském státním archivu. Ovšem hledané markery, podle kterých se utváří jednotlivé kategorie, se neobjevovaly do takové míry, abych mohla svoji tabulku s kategorizací označit za kvalitní a stojící na pevných základech. Stříbrný se nedopouští mnoha negací nebo zkreslujících chyb, neopakuje zbytečně již vyřčené věci a výrazně nezdůrazňuje v textu mnoho informací. Spíše se jedná o vzpomínkovou knihu na různé osobnosti, které mohl za svůj život poznat nebo se o nich doslechnout.

2.4. Vzájemná komparace využitelnosti autobiografického textu pro tvorbu psychobiografie

Autobiografický text je jednou z nejdostupnějších možností pro tvorbu jakéhokoli osobnostního rozboru. Jedním z možných úskalí, na které jsem také během tvorby úvodní analýzy primárního pramenu v podobě paměti narazila, je záměrná či nezáměrná snaha subjektu nenechat se poznat. Konkrétně se jedná o Paměti Jiřího Stříbrného, který dokázal se slovy pracovat velice dobře, proto je nutné výše zmíněné kategorie brát s rezervou. Spolehlivost nalezených kategorií není vysoká, jelikož uvedené kategorie jsou syceny

několika odkazy v textu. V hlubším výzkumu by pravděpodobně byly dále nasyceny. Proto jsem se v rámci kapitoly interpretace nepouštěla do velkých částí interpretací, které by nebyly podloženy dostatečným počtem odkazů v textu, jelikož jako jedno z častých používaných vodítek pro tvorbu psychobiografického textu je četnost odkazů v pramenech. Stříbrný v textu svých Pamětí nedává výrazný důraz na mnoho věcí, a pokud ano, je tento důraz nedostatečně zvýrazněn například opakováním nebo dalšími vodítky psychologické významnosti. Jediným identifikovaným vodítkem, které bych zde chtěla zmínit, je téma izolace, která se vyznačuje nejednotností a časovou nenásledností v textu, která byla opravdu značná.

Naopak Beneš a Kramář ve svých textech výrazně zdůrazňovali věci, které jim z jejich hlediska přišly důležité. Setkáme se s využitím grafických prvků (tučné písmo, kurzíva apod.) i interpunkčních znamének (vykřičníky, řečnické otázky apod.). Beneš i Kramář se na rozdíl od Stříbrného velice vyhraňovali vůči ostatním, měli tendence o ostatních mluvit otevřeně s určitým emočním zabarvením. S tím se u Stříbrného a jeho Pamětí moc nesetkáme. Nevyjadřuje kladné ani záporné emoce, zůstává víceméně citově vyrovnaný ke všem subjektům, ke kterým se vztahuje. Pozice autority není plně obsazená, proto se na jejím místě střídá více osob. Navíc spolehlivost kategorie „pozice autority“ není plně spolehlivá ve svém výkladu, což ještě umocňuje důvod, proč jsou Paměti Jiřího Stříbrného předestřeny jako nevhodný materiál k budoucí tvorbě psychobiografického textu.

Paměti Karla Kramáře se v mnohém od Pamětí Stříbrného odlišují. Kramář nejedná s osobami ve svém okolí, o kterých se dozvídáme z jeho Pamětí, citově nezabarveně. Otevřeně přiznává sympatie a antipatie. Je ve svém sdělování přímočarý, což umožňuje důkladnější analýzu a interpretaci. Do velké míry můžeme nalézt zástupce zmíněných indikátorů psychologické významnosti jako je například vysoká frekvence odkazování na stejné věci v textu (opakuje již několikrát řečené), sám si dává řečnické otázky, na které si posléze odpovídá, akcentuje významnost některých událostí na svůj život (zrada kamarádem apod.). Často se také dopouští odmítání něčeho, co z textu před tímto odmítnutím jednoznačně nevyplývá a dále navazuje nelogicky na toto odmítnutí.

V podobném duchu se nese analýza textu Pamětí Edvarda Beneše. Jeho Paměti jsou plné opakování a neustálého vracení se k již řečenému, ulpívání na myšlenkách,

razantních odmítání určité věci (například všeho německého). Sám Beneš akcentuje určité myšlenky a v textu je hojně vyznačuje.

Tvorba jednotného interpretačního rámce je na základě nekompletní analýzy dat obtížná, ovšem někdy jsou znaky vzešlé z analýzy textu tak ryze jednoznačné a očividné, že se nelze ubránit nahlížení na jedincův příběh jako na jediné logické vyústění jeho života. Zřejmá je například u Kramáře má inklinace k nalezení tohoto jednotného rámce. Zejména je to očividné během obsahové návaznosti nalezených kategorií a následná interpretace. Kramář se mi z tohoto pohledu zdá jako nejvhodnější a nejjednodušší k interpretaci skrze zvolené optiky psychologické teorie. Kramář je ve svých životních volbách velice jednotný a konzistentní ve svém uvažování. Jeho prototypické scény se odehrávají podle podobných scénářů, jelikož jeho životní volby jsou v rámci možností v zásadě podobné. Emotivita, kterou ve svých Pamětech projevoval je velice živá a netajil se svými pocity, které v daných popisovaných chvílích ve svých Pamětech prožíval. Byl velice otevřený, co se týká sdělování svých názorů na svět, motivů k činnosti a postojů vůči společnosti. Subjektivně se mi Kramářovy Paměti četly velice dobře a analýza pramene a následná kategorizace plynuly velice přirozeně za sebou.

Benešův text je velmi zatížen dobou, ve které své Paměti sepisuje. Soustředění se na jedno své životní období je v jeho Pamětech velice limitující pro následnou analýzu pramene. Současně je to jedno z jeho možných interpretačních vodítek: důraz na dané události, které měly významný vliv na jeho život a uvažování. Nalezené kategorie vznikaly na stabilním základě časového výřezu Benešova života a stabilním výběru jeho životních voleb. Tento životní výřez je sice velmi krátký, ale obsahuje podstatné množství informací, které by byly k budoucí tvorbě psychobiografického textu potřeba. Obsah Pamětí je spíše faktografický, ale je prokládán také množstvím osobních pocitů a postojů vůči světu. Prototypické scény se u Beneše hledají dobře, je relativně přímý a reflektující. Je u něj přítomna zejména reflexe svých možností a voleb svého budoucího směřování během druhé světové války, což je z jednoho úhlu pohledu velice ochuzující pro možné vzniklé interpretace (například vynechává kompletně celý jeho dosavadní život před válkou), ale zároveň je celý text plný informací, které se dají pro tvorbu psychobiografie využít.

Kramářovy Paměti se jeví na základě vyšší pravděpodobnosti nalezení prototypických scén a vyšší pravděpodobnosti úspěchu při tvorbě tzv. všeřikajícího

markeru, všeřikající scény (viz Schultz, 2005b) Kramářova života jako nejvhodnější materiál k dalšímu rozboru pro tvorbu psychobiografického textu. Kategorie, které byly u Kramáře identifikovány se ukazují jako obsahově silně provázány, proto jsou pro další práci nejvhodnější. Benešovy Paměti jsou podobně využitelné, jsou velice přímé a vysvětlující, ovšem postrádají Kramářův stabilní emoční náboj, který je prezentován během analýzy Kramářových Pamětí. Kategorie vzniklé z Benešových Pamětí jsou méně silně provázány, ale pro další rozbor bohatě postačují. Kategorizace a interpretace byla nesložitější u nalezených Pamětí Jiřího Stříbrného. Jeho kategorizaci bylo velice obtížné zpracovat, jelikož poskytoval jeho text minimum potřebných vodítek pro psychologickou analýzu. Pokud se některá vodítka podařilo identifikovat, bylo pro následnou interpretaci velice obtížné jich využít.

Z hlediska použitých psychologických teoretických optik je zde nutné zmínit i jejich limity. Například Kohut hodně operuje s pojmem self a superego a odchylky od jeho zdravého fungování směrem k narcistnímu. Tato optika není snadno aplikovatelná na každý ze subjektů. Proto se může její použití u některých zdát zbytečné nebo nerozvážené. Může být také možností nedostatečná analýza daného pramene, což může vést ke zkreslujícímu výsledku: nemožnost aplikace příslušné teorie k psychologickému rozboru daného člověka. U Kramáře je upotřebitelnost Kohutova konceptu vysoká, jelikož se velice hezky ukazují kategorie, které obsahově zapadají do těchto principů psychologického fungování jedince. Kramářovy Paměti se skrze optiku Kohutova narcismu interpretují velice plyně a v návaznostech. Je zřetelná zastoupená pozice „objektů“, se kterými nás Kramář sám a rád seznamuje. Čím více se jeho Paměti podrobují analýze, tím více vyvstává obraz stále rebelujícího dítěte, které ustrnulo v tvorbě ego-ideálu a nemůže se pohnout dále. Trvá mu velice dlouho, než plně dospěje a dojde naplnění a introjekci rodičovského imaga do self. Podobně jako se k interpretaci pramenného materiálu Karla Kramáře hodila teorie podle Heinze Kohuta, troufám si tvrdit, že by se dala pro jinou interpretaci použít i teorie Karen Horneyové nebo Donalda Winnicotta, které podobně jako Kohut operují s pojmy „objekt“ a způsob vztahování se k němu.

Beneš je pro Kohutovskou interpretaci vhodný také. Oplývá dostatkem kategorií, které dávají dohromady ucelený obraz jeho duševního života. Beneš se v pojetí Kohutovské teorie projevuje jako někdo, komu jeho idealizované rodičovské imago

zaplňuje celý jeho duševní život a předává Superegu, které vychází z velké části z Tomáše Masaryka, nad sebou velkou moc. Další výzkumy na toto téma mohou ověřit platnost i této hypotézy, že Beneš měl místo Superega zvnitřnělého Masaryka.

Kategorie nalezené při analýze Stříbrného Paměti jsou ovšem pro Kohutovské principy psychologického fungování méně použitelné. Je to dáno hlavně obsahovou stránkou jednotlivých kategorií, které na sebe moc významově nenasazují a nedávají tak ucelenější obraz života Stříbrného, který byl na počátku mého bádání předpokládán. Dále není jasné, kdo obsazuje v životě Stříbrného, jakou roli, kdo je vnímán jako autorita, odkud čerpal prostředky k introjekci a za jakých okolností se jeho self vůbec formovalo. Navíc se použití této psychologické optiky odvíjí i od jedincova nazírání na vlastní dětství a určitou dávku introspekce, která dává badateli silnou linku pro výzkum. Této linky se dalo tzv. „chytit“ velice dobře u Kramářových Pamětí a v minimální míře u Stříbrného textu. Beneš žádné informace o svém dětství nebo časném mládí nepodal. Dalším důvodem je obsahová návaznost daných kategorií, které na sebe vzájemně navazovaly a prolínaly se. U Kramáře jsou jeho kategorie vzájemně propojené, kdežto kategorie nalezené u Stříbrného jsou od sebe navzájem obsahově velice vzdálené.

Aplikace Adlerova usilování o nadřazenost je druhým z možných interpretačních rámců. Jelikož Adlerova teorie se podobně jako Kohutova odráží na základech v dětství je velice obtížné stavět psychologickou interpretaci na pouhém jasně ohraničeném výřezu pár let z jedincova života bez odkazování se k životu dřívějšímu. Zde narážím zejména na pramenný materiál k Benešovi, který je v tomto ohledu mírně nedostatečný. Naproti tomu je pramenný materiál Kramáře využitelný lépe a více. Adlerův komplex méněcennosti je využit zejména k vykreslení Kramáře jako nedoceneného génia, který se velmi obává o ztrátu své vlastní moci, ale zároveň velice touží po společenském uznání. Beneše vystihuje Adlerova teorie částečně. Zejména se opírá setrvávání v chování, které není funkční a vysvětluje ho jako nedostatek uplatnitelnosti sociálního citu a vysoké míry využití ochraňujících tendencí.

Stříbrný je v tomto ohledu složitý. Zmiňuje se sice o svém dětství a dospívání, ovšem jeho způsob podávání těchto zpráv a informací je velice matoucí. Není jasné, kdo je pro Stříbrného jasnou autoritou, časový sled událostí není utříděný, tudíž nelze sestavit ani životní linku, není přímo vyjádřeno, ke komu se jakým způsobem vztahuje, ani jaký

má postoj vůči společnosti. Proto si netroufám přistupovat a docházet na základě neutříděných informací k jakýmkoli závěrům o jeho životě.

Aplikovatelnost teorií je dána nejen zkušenostmi badatele, ale i ochotou subjektu, který poskytuje dané prameny k osobnostnímu rozboru. Tyto prameny by měly obsahovat data, která se dají nějakým způsobem analyzovat a interpretovat.

Hypotézy, které byly znázorněny na základě zvolených psychologických teoretických optik v textu výše, se opírají zejména o data, která byla vyhodnocena jako nosná vodítka psychologické významnosti na základě frekvence opakování motivu, dávání důrazu samotného subjektu a jedinečnosti či nekompletnosti naznačeného závěru v textu. Z analyzovaného textu, který tímto způsobem vznikl, vzešly výše uvedené kategorie.

Aplikovatelnost Adlerovy teorie se opírá zejména o kategorie, které pojednávají z principu o uplatňování moci nad okolím a vztahování se ke společnosti jako celku i jejím příslušníkům, zejména k autoritě (tj. někomu, kdo měl více moci než subjekt sám). U Kramáře se jedná zejména o kategorie *Vztah k autoritě – potřeba rebelovat a protestovat za každou cenu, Izolace afektu, silná racionalizace, Význačná potřeba být viděn jako „hrdina“ a Vysoké sebevědomí*. U Beneše je to zejména jeho vidění světa a snaha popisovat sebe jako *proroka, vizionáře se silným morálním kompasem*, který potřebuje být *zkoušen osudem* a zaslouží si svůj *těžce vydobytý úspěch*. Adlerova teorie se dobře aplikuje na mnoho oblastí života, ovšem je lepší, když je obsaženo v pramenech vztahování se k vlastním rodičům, tedy době mladého věku, dětství a dospívání.

Kohutova teorie akcentuje podobně jako Adlerova vztahování se k druhým, ovšem zde se jedná výlučně o pozici autority, tedy vztahování se k autoritě jako takové (rodiče, političtí idoly). U Kramáře i Beneše byla tato podmínka splněna, vztahovali se k autoritě velice často (všechny kategorie typu *Vztah k autoritě* u Kramáře, *Masaryk, Honba za uznáním zvenčí, Těžce vydobytý úspěch* u Beneše). U Stříbrného nastal v tomto bodě problém. Vztahování se k autoritě nebylo během analýzy textu zřejmé. Kohut také podobně jako Adler vychází z raných zkušeností, ovšem nelpí na výhradně zážitcích z tohoto období. Proto mi přijde i v tvoření psychobiografického textu více uplatnitelnější.

Jak je naznačeno v předchozím odstavci, je vhodné analyzovat text, který je uchopitelný a je možné ho nějakým způsobem utřídít a nalézt v něm nějaké pravidelnosti, které se opakují. Dále také rozhoduje, jestli jsou analyzovaná data zabarvena nějakou emocí, kterou daný subjekt v okamžiku psaní daného textu cítil a je možné se orientovat podle výběru slov, která daný subjekt použil. U Stříbrného je to velice obtížné, protože

jeho jazykový cit je vskutku vytříbený a dává si na citově zabarvená slova pozor. Kramář je, jak jsem psala výše, velice přímý a výběr jeho slov nenechává čtenáře na pochybách, jak se k dané věci mohl vztahovat. Podobně čitelný je i Beneš. Proto se tak dobře jejich paměti analyzovaly oběma psychologickými optikami a výše navržené hypotézy jsou díky tomu podpořeny více četnými a silnými kategoriemi. Žádná z hypotéz nestojí pouze na jednotlivostech.

Kohutovu i Adlerovu teorii nepovažuji za vhodnou pouze pro interpretaci politicky význačné osoby, ale i pro další subjekty z jiného pole působnosti. Jen je důležité mít dostatek pramenného materiálu pro rozbor. Úplně nejlépe, pokud je tento materiál sepsán subjektem samotným a nalezne se v něm dostatek kategorií typu *vztahování se druhým*.

3. Závěr

Na počátku této diplomové práce jsou zmíněny hlavní dvě otázky, které musejí být u multi-psychobiografického textu zodpovězeny: *jaký je důvod výběru více než jedné osoby k rozboru a jaký vztah mezi sebou jednotlivé subjekty mají*. Je důležité zde zmínit, že zvolené osoby jsou příslušníci úzce definované doby konce devatenáctého a počátku dvacátého století. Jedná se o osoby, které se do velké míry podílely na chodu začínajícího samostatného československého státu a byli s ním spjati od samého počátku (formující se panslavistická myšlenka) do jeho konce v roce 1945. Tyto osoby měly mezi sebou určité vztahy a osobně se znaly. Myšlenkově na sebe navazovaly a vyhraňovaly se vůči sobě navzájem.

Volbou těchto tří postav jsem byla schopna více popsat události, které byly pro jeden evropský stát zásadní a popsat na psychologickém teoretickém podkladě příčiny těchto událostí. Tento teoretický podklad byl zvolen na základě prostudování dostupných pamětí a prvotního odhadu možností interpretace a na základě zkušeností badatele s tímto teoretickým rámcem. Interpretační rámec vnímám u některých subjektů jako méně, a naopak u některých jako více vhodně zvolený. Například mé subjektivní vnímání Kramářových Pamětí mělo později vliv i na kvalitu interpretačního rámce. Naopak Paměti Jiřího Stříbrného by mohly být lépe interpretovatelné skrze odlišně zvolenou optiku. Zmiňované potenciality jsou ovšem již za hranicemi možností této práce. Mým cílem zde bylo zjistit, zda daná osoba může být na základě dostupného pramenného materiálu kvalitně interpretována a ověřit si hranice dané teoretické optiky pro psychobiografickou studii. Pro toto ověření těchto hranic jsem několik možností interpretací navrhla a jsou vyčleněny v samostatných kapitolách této práce.

Cílem této diplomové práce bylo analyzovat dostupné prameny, nahlédnout na ně skrze dvě zvolené optiky, které se zdály jako nejvhodnější a nejlépe aplikovatelné na jednotlivé postavy. U některé této osoby by se možná hodilo využití optiky ještě jiné, aby se dala kvalitně analyzovat a interpretovat, ale tím by se ještě více rozšířil okruh probíraných témat a také rozsah této diplomové práce. Větší rozsah je z důvodu, že jednotlivé interpretace je potřeba nejdříve kvalitně a hluboce analyzovat, aby bylo možné říct, jestli jsou vůbec pro interpretaci vhodné. V této diplomové práci mi kvalitní analýza přinesla poznatek, že dva ze tří se dají skrze zvolené optiky kvalitně interpretovat. Třetí

text byl velice náročný a potřeboval by pravděpodobně více času na opravdu hluboké prozkoumání, které tato práce již nebyla schopna obsáhnout.

Seznam použitých informačních zdrojů

- Alexander, I. (1990). *Personology: Method and Content in Personality Assessment and Psychobiography*. Durham and London: Duke University Press.
- Beneš, E. (1927). *Světová válka a naše revoluce, I.díl*. Praha: Orbis a Čin.
- Beneš, E. (1927). *Světová válka a naše revoluce, II.díl*. Praha: Orbis a Čin.
- Beneš, E. (1929). *Světová válka a naše revoluce, III.díl*. Praha: Orbis a Čin.
- Beneš, E. (1946). *Šest let exilu a druhé světové války*. Praha: Družstevní práce.
- Beneš, E. (1947). *Paměti*. Praha: Orbis.
- Beneš, E., & Benešová, H. (1996). *Listy důvěrné: Vzájemná korespondence Hany a Edvarda Benešových*. Česká Expedice Riopress.
- Beneš, E., Kramář, K., & Stříbrný, J. (1938). *Kramářův soud nad Benešem*. Praha: Tempo.
- Burýšek, J. (9. Duben 2023). *Tváří v tvář absolutnímu zlu: Emil Hácha*. Praha, Praha, Česká republika.
- Černoušek, M. (1990). Potřeba psychohistorie. *Český časopis historický*, 705-722.
- Elms, A. C. (2005). If the Glove Fits. V *Handbook of Psychobiography* (stránky 84-95). New York: Oxford University Press.
- Elms, A. C., & Song, A. V. (2005). Alive and Kicking: The Problematics of Political Psychobiography. V *Handbook of Psychobiography* (stránky 301-309). New York: Oxford University Press.
- Fonagy, P., & Target, M. (2005). *Psychoanalytické teorie: Perspektivy z pohledu vývojové psychopatologie*. Praha: Portál.
- Glad, B. (2005). Psychobiography in Context. V *Handbook of Psychobiography* (stránky 357-368). New York: Oxford University Press.
- Hrubý, D. (12. března 2021). *Manželky prezidentů: Hanu Benešovou národ ctil a miloval až do její smrti*. Načteno z Reflex: <https://www.reflex.cz/clanek/causy/73452/manzelky-prezidentu-hanu-benesovou-narod-ctil-a-miloval-az-do-jeji-smrti.html>
- Churáň, M. (1998). *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20.století*. Praha: Libri.
- Isaacson, K. (2005). Divide and Multiply: Comparative Theory and Methodology in Multiple Case Psychobiography. V *Handbook of Psychobiography* (stránky 104-111). New York: Oxford University Press.
- Kalteis, F. (Režisér). (2018). *Pád Habsburků* [Film].

- Kodrlová, I., & Čermák, I. (2009). *Sebevražedná triáda*. Praha: Academia.
- Kohut, H. (1966). Forms and Transformations of Narcissism. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 243-272.
- Kohut, H., & Wolf, E. S. (1978). The Disorders of the Self and their Treatment: An Outline. *International Journal of Psycho-Analysis*, 413-425.
- Kopřiva, E. (Režisér). (2016). *Habsburkové* [Film].
- Kramář, K. (1938). *Paměti*. Praha: Pražská akciová tiskárna.
- Kramář, K., & kol. (1936). *Dr. Karel Kramář: Život-Dílo-Práce vůdce národa*. Praha: A.Pokorný.
- Kramář, K., & kol. (1939). *Odkaz a pravda Dr. Karla Kramáře*. Praha: A.Pokorný.
- Liška, V. (2019). *Vznik Československa 1918*. Praha: Nakladatelství XYZ.
- Mareš, J. (2013). Přehledové studie: jejich typologie, funkce a způsob vytváření. *Pedagogická inspirace*, 427-454.
- McAdams, D. P. (2005). What Psychobiographers Might Learn From Personality Psychology. V *Handbook of Psychobiography* (stránky 64-83). New York: Oxford University Press.
- McKinley Runyan, W. (2005a). Evolving Conceptions of Psychobiography and the Study of Lives. V *Handbook of Psychobiography* (stránky 19-41). New York: Oxford University Press.
- McKinley Runyan, W. (2005b). How to Critically Evaluate Alternative Explanations of Life Events. V *Handbook of Psychobiography* (stránky 96-103). New York: Oxford University Press.
- McWilliams, N. (2015). *Psychoanalytická diagnóza*. Praha: Portál.
- Mitchell, S. A., & Black, M. J. (1999). *Freud a pro Freudovi*. Praha: Triton.
- Němec, V. (25. 11 2023). *Dějepis*. Načteno z Dějepis.com: <https://www.dejepis.com/>
- Pernes, J. (2006). *Pod habsburským orlem: České země a Rakousko-Uhersko na přelomu 19. a 20. století*. Praha: Brána.
- Pojman, Z. (Režisér). (2018). *Jak se boří monarchie* [Film].
- Schultz, W. (2005a). Introducing Psychobiography. V *Handbook of Psychobiography* (stránky 3-18). New York: Oxford University Press.
- Schultz, W. T. (2005b). How to Strike Psychological Pay Dirt in Biographical Data. V *Handbook of Psychobiography* (stránky 42-63). New York: Oxford University Press.

- Schultz, W. T. (2005c). Diane Arbus's Photographic Autobiography. V *Handbook of Psychobiography* (stránky 112-132). New York: Oxford University Press.
- Stříbrný, J. (1938). *TGM a 28.říjen*. Praha: Tempo.
- Stříbrný, J. (dosud nevydáno). *Paměti Jiřího Stříbrného*. Praha: Vojenský historický ústav.
- Tabery, J. (Režisér). (2018). *Dva muži v roce jedna* [Film].
- Veber, V. (2009). Jak to bylo s demisemi v únoru 1948. *Paměť a dějiny*, 5-10.
- Všelicha, Z. (Režisér). (2019). *Beneš (1.část): Nepostradatelný* [Film].
- Všelicha, Z. (Režisér). (2019). *Beneš (2.část): Za každou cenu* [Film].
- Vykoupil, L. (2003). *Jiří Stříbrný: Portrét politika*. Brno: Masarykova Univerzita: Matice moravská.